

Kazalo

stran

*Dr. Marjan Odar***UVODNIK****3***Editorial**Mag. Mitja Černe***ZARAČUNAVANJE BLAGOVNE ZNAMKE Z VIDIKA
TRANSFERNIH CEN****5***Brands and trademarks from transfer pricing perspective**Mag. Brigita Franc***NOTRANJE KONTROLE DDV-ja PRI NAKUPU STORITEV IZ
EU-ja IN TRETJIH DRŽAV****17***Internal VAT Controls with the Purchase of Services from EU and Third Countries**Matej Kovačič***PROBLEMATIKA DOLOČANJA STALNE POSLOVNE ENOTE
PO PRAVILIH DDV-ja IN DDPO-ja****45***Determination of permanent establishment for the purposes of VAT and CIT**Marko Mehle***IMPLEMENTACIJA PRAVIL PROTI PRAKSAM IZOGIBANJA
DAVKOM V EU-ju IN SLOVENIJI****55***Implementation of Anti-Tax Avoidance Rules in EU and in Slovenia**Andreja Škofič Klanjšček, Bara Gradišar***PRIMERJALNA ANALIZA OBDAVČITVE FIZIČNIH OSEB NA
DOHODKE IZ KAPITALA V EU-ju IN SLOVENIJI****68***Comparative analysis of the taxation of natural persons' income from capital in the EU and Slovenia**Mag. Matej Drašček, mag. Petra Finžgar***S PROUČITVIJO TEMELJNIH VZROKOV DO VEČJE DODANE
VREDNOSTI NOTRANJE REVIZIJE****80***With Root Cause Analysis to Greater Added Value of Internal Audit*

IZ PRAKSE ZA PRAKSO

PRENOS OSEBNIH PODATKOV V TRETJE DRŽAVE PO UREDBI GDPR	94
OCENJEVANJE VREDNOSTI PODJETIJ V PRIMERIH, KO NAMEN OCENJEVANJA VREDNOSTI IZHAJA IZ ZGD-ja IN ZAKONA O PREVZEMIH	98
KAZALNIKI DELOVANJA KOT MERILO USPEŠNOSTI IN UČINKOVITOSTI NOTRANJE REVIZIJE	105
UPORABA PREDPOSTAVLJENE OBRESTNE MERE ZA IZPOSOJANJE	109
POMANJKLJIVOSTI PRI SKLEPANJU POSOJILNIH POGODB	112
UGOTAVLJANJE OBSTOJA STALNE POSLOVNE ENOTE IN PREJEMNIKA STORITEV IZ DRUGE DRŽAVE V SLOVENJI ZA OBRAČUN DDV-ja IN OBVEZNOSTI IZVAJALCA STORITEV	114
PRIPOZNAVANJE ODLOŽENIH DAVKOV ZA NEIZKORIŠČENE DAVČNE IZGUBE IN NEIZKORIŠČENE DAVČNE OLAJŠAVE	118
IZDELAVA VARNOSTNIH KOPIJ PODATKOV	121

NOVOSTI IN OBVESTILA

<i>Mag. Maja Hmelak</i> SMERNICA GTAG: UPRAVLJANJE IT-REVIDIRANJA	126
<i>GTAG: Management of IT Auditing (prej GTAG-4)</i>	
KANDIDATI, KI SO USPEŠNO ZAKLJUČILI IZOBRAŽEVANJE PRI INŠTITUTU	133

Dr. Marjan Odar

Uvodnik

Editorial

In se je zgodilo. Politika se je odločila. Le še vprašanje časa je, kdaj bo Državni zbor sprejel spremembe in dopolnitev Zakona o revidiranju. Seveda je treba zaradi zahtev revizijske direktive Zakon spremeniti in ga z njo uskladiti. To bi morala Slovenija storiti že pred nekaj leti. Pa ni. Spremembam ZRev-2, ki jih je pripravilo Ministrstvo za finance in potrdila Vlada, so nasprotovali Slovenski inštitut za revizijo, revizorji, ocenjevalci vrednosti, revizijske družbe in dobršen del strokovne javnosti. Prav je, da najpomembnejše argumente še enkrat strnem:

- *regulacija revizijskih področij ter področij ocenjevanja vrednosti, ki jih evropska zakonodaja ne pokriva;*
- *ureditev ocenjevanja vrednosti, kjer se je ocenjevanje vrednosti popolnoma izenačilo z revidiranjem računovodskih izkazov (uveden je državni nadzor – Agencija), čeprav to področje (poklic) po mnenju EU-ja ne potrebuje posebne regulacije – ne ureja ga nobena direktiva ali drug zavezujoči akt;*
- *neustrezno urejena pravna varnost revizorjev, na kar je stroka vseskozi opozarjala, temu pa je po našem vedenju pritrdila tudi Zakonodajno-pravna služba Državnega zbora;*
- *neupravičeno in neargumentirano popolno odvzemanje pristojnosti Slovenskemu inštitutu za revizijo na področju revidiranja, urejanje in skrb za razvoj stroke je prevzela državna Agencija, pri čemer je treba poudariti, da je evropska praksa povsem drugačna in da ne glede na zaostrene zahteve po nadzoru nad revidiranjem ohranja položaj strokovnih združenj.*

Predlagatelj sprememb ZRev-2 in Vlada RS pa nista upoštevala niti ene pripombe strokovne javnosti. No, če sem malo zagrenjeno sarkastičen, nisem prepričan, ali so jih sploh prebrali; in če so jih, ali so jih razumeli in o njih kaj razmislili. Zanimiva je bila razprava na Odboru za finance Državnega zbora. Upam si zapisati, da je bila velika večina članov Odbora nezadovoljna s predlaganimi spremembami ZRev-2, da so bili nekateri poslanci upravičeno kritični predvsem do načina sprejemanja zakona. Predlagatelj je poslance zaradi groženj EU-ja po vložitvi tožbe proti Republiki Sloveniji in plačilu kazni pritisnil ob zid z nujnostjo sprejetja zakona. In kakšno besedilo predloga zakona je predlagatelj poslal v Državni zbor? Tudi če predlog zakona gledamo zgolj nomotehnično, je katastrofalen in praktično enak, kot je bil poslan v Državni zbor pred leti. Ja, prav ste slišali – pred leti. Naj

vas spomnim, da so bile spremembe Direktive sprejete davnega leta 2014. Prav ste prebrali. Sami izračunajte, koliko časa je preteklo od takrat. In sploh ne gre za veliko sprememb. Nemci so se na primer uskladili z besedilom sprememb zakona, ki ni obsegal več kot 2 (dve) strani. Ministrstvo za finance pa je pripravilo besedilo sprememb v 111 členih; no, samega besedila sprememb je več kot 50 (petdeset) strani, veliko več kot polovica se jih sploh ne naša na zahteve iz Direktive. In tako deluje naš državni aparat. Pa kdo je tu nor? Ali morda mislite, da bo kakšen dobro plačani državni uradnik za to kaj odgovarjal oziroma ali ga bo kdo sploh kaj vprašal, zakaj tako? Ne vem, z veliko verjetnostjo pa si upam zapisati: malo morgen!! Če pa temu dodam še vsebinsko plat, potem je zelo zaskrbljujoče, da državni uradniki pripomb stroke, ki je bila kljub vsemu presenetljiva enotna, sploh niso upoštevali. Praktično nobene. Verjamem, da jih sploh niso razumeli. In taki nam potem določajo "vero in postave". Ni čudno, da navadni državljani izgublamo zaupanje v državo! Pa to je le en primer, kako oblast sprejema zakonodajo. Ali veste, da imamo trenutno v Sloveniji 849 zakonov in 19.721 podzakonskih predpisov? Treba se je močno zamisliti nad temi podatki.

Za konec pa še tole. Slovenski inštitut za revizijo je bil ustanovljen davnega leta 1993. Praktično iz nič. Ampak imeli smo ideje in vizijo, imeli smo zaupanje v stroko, ki smo jo gradili več kot četrto stoletja. V tem obdobju smo šli skozi mnoge preizkušnje, ampak vedno je bila vodilna ideja stroka. In ponosno lahko zapišem, da so kar generacije revizorjev in drugih strokovnjakov praktično iz nič ustvarile stroko tako, da nam je tudi Evropska unija dala priznanje in nas postavljala za zgled državam članicam in takrat še kandidatkam za vstop v EU. Slovenski inštitut za revizijo je član in je dobro "zapisan" tako v evropskem združenju revizorjev (Accountancy Europe) kot v svetovnem (International Federation of Accountants – IFAC), ki izdaja mednarodne revizijske standarde, in kamor se ni tako enostavno včlaniti oziroma je treba izpolnjevati dokaj visoke standarde. Z uveljavitvijo sprememb ZRev-2 pa Inštitut praktično sploh ne bo več izpolnjeval pogojev za članstvo, saj ne bo imel na področju revidiranja prav nobene strokovne pristojnosti (niti izvajanja strokovnega izobraževanja za pridobitev naziva revizor) in tako ne bo izpolnjeval osnovnih zahtev za članstvo. Posledično nas bosta ti dve organizaciji verjetno izključili iz članstva ali pa bomo morali iz njega izstopiti. Slovenija bo tako postala edina država v Evropi in ena redkih na svetu, ki ne bo imela strokovne organizacije na področju revidiranja. Tako se bomo znašli v ugledni družbi Severne Koreje. No, le kolateralna škoda bo, ker bo verjetno zato padla tudi ocena Slovenije v bonitetnih agencijah, država pa se bo zadolževala po višji obrestni meri. Pa za katerega od oblastnikov je to sploh pomembno, kajne? Ja, v taki državi in pod takimi vase zaverovanimi in vsemogočnimi oblastniki živimo.

Mag. Mitja Černe*

Zaračunavanje blagovne znamke z vidika transfernih cen

Brands and trademarks from transfer pricing perspective

POVZETEK ● *Področje transfernih cen je eno kompleksnejših davčnih področij. Ko v okviru transfernih cen zaidemo na področje neopredmetenih sredstev, pa se kompleksnost vsebine še poveča. Čeprav gre za dokaj jasne pozicije in enostavna vprašanja z ekonomskega gledišča, ki na koncu tudi nimajo pretirano kompleksnih odgovorov, se zdi, da so v davčnem smislu transferne cene s področja blagovnih znamk neskončno zapletene.*

Dejstvo je, da so ravno blagovne znamke in zaščitena imena tista, zaradi katerih pri zavezancih nastaja pretežni del dobička, torej je njihovo poznavanje in pravilno pozicioniranje znotraj dobavne verige še toliko pomembnejše.

Za obdavčitev bo ključen pravi pristop k modeliranju dobavne verige. V prvi fazi bo pomembno, da pravilno prepoznate ključna sredstva kot generatorje dodane vrednosti svoje skupine. Ko jih prepoznate, morate pravilno določiti njihovega ekonomskega lastnika in s tem upravičenca do prejema nadomestila. Za konec je treba postaviti cenovni model, ki bo upravičencu omogočil prejem ustreznega nadomestila za vse vključene subjekte.

Ključne besede ● *transferne cene, Smernice OECD, neopredmetena sredstva, blagovne znamke, zaščitena imena, tržno načelo, metode določanja transfernih cen*

SUMMARY ● *Transfer pricing is a rather complex area of taxation. When it comes to intangibles, this complexity seems to be even greater. Even though, at least from a business perspective, open issues are rather clear and straightforward and do not carry extremely complex answers at the very end, transfer pricing in context of brands and trademarks appears to be a hard nut to crack.*

Brands and trademarks obviously generate most of the profit in today's economy. It is therefore important to understand them and to position them properly into the supply chain.

Correctly modelling your supply chain would be a key approach in terms of tax. You first need to identify assets as key profit drivers in your supply chain. Once you have done that, you need to identify the beneficiary of that profit driver. At

* Mitja Černe, mag. ekon., univ. dipl. ekon, partner v družbi BDO Svetovanje, d. o. o., mitja.cerne@bdo.si.

the very end, you need to set up a proper transfer-pricing model that will ensure fair and sustainable profit distribution suiting the needs of all parties involved.

Key words ● *Transfer prices, OECD Guidelines, intangibles, brands, trademarks, arm's length principle, transfer pricing methods*

JEL: H 25, H 71

1. UVOD

Svetovno gospodarstvo je izrazito globalno, velika mednarodna podjetja¹ pa danes predstavljajo pomemben delež svetovnega gospodarstva. Transakcije znotraj teh velikih podjetij postajajo vedno pomembnejše, pa tudi vedno kompleksnejše. Po ocenah OECD-ja se približno 60 odstotkov svetovne trgovine opravi znotraj mednarodnih podjetij.² V želji po maksimizaciji dobička, predvsem pa v želji po povečevanju globalnega tržnega deleža, multinacionalno organizirane skupine neprestano širijo mrežo svojih članov na lokalni ravni. Ker države davčne predpise s področja obdavčitve dohodkov pravnih oseb urejajo različno, predvsem pa dohodke pravnih oseb obdavčujejo po različnih davčnih stopnjah, mednarodne skupine te razlike v predpisih pogosto izkoristijo tudi za pridobivanje davčnih koristi.

Navedeno odpira vrsto davčnih problemov. Poslovanje vsakega člana mednarodne skupine mora najprej ustrezati pravilom in zakonom države, v kateri se ta član nahaja. V tem okviru se kot izjemno pomembna kaže davčna zakonodaja s področja transference cen. Poslovanje takega člana se na lokalni ravni sicer (pogosto) izvaja samostojno, a s pomembno vlogo enega ali več članov skupine, ki so locirani v drugi davčni jurisdikciji. Ta vloga se kaže predvsem v zagotavljanju nekaterih funkcij, ki so lahko ključne z vidika ustvarjanja dodane vrednosti skupine.

Opisani sistem organiziranja neizogibno vodi v položaj, ko mora vsak posamezni član skupine poleg lokalnih pravil poslovanja³ poznati tudi pravila in postopke čezmejnih transakcij, pri katerih je udeležen. Pri tem igrajo pomembno vlogo davčni predpisi za področje transference cen.

¹ Gre za čezmejno organizirana podjetja, v teoriji imenovana tudi Multi National Enterprises (MNE) ali Trans National Enterprises (TNC), ki svoje poslovanje izvajajo v več državah.

² OECD insights, www.oecdinsights.org/2012/03/26/price-fixing.

³ Pravila poslovanja segajo zlasti na področje računovodskega evidentiranja in poročanja, obdavčitve, delovnopravne zakonodaje in statusnopravne ter korporacijskopravne zakonodaje. Ta pravila so po posameznih državah zelo različna, mednarodno podjetje pa mora za zakonitost svojega delovanja tako v posamezni državi kot skupini kot celoti vsa ta pravila poznati in upoštevati.

Delovanje mednarodno usmerjene skupine tako nujno naleti na problematiko mednarodne obdavčitve opravljenih poslov. Davčni sistemi posameznih držav so med seboj različni, pravila, ki veljajo v državi A, pa so le redko enaka tistim, ki jih predpisuje država B. Na področju obdavčitve donosov/dobičkov velja izrazita neuskkljenost med posameznimi državami. Tako na ravni EU-ja ni pravnega akta, ki bi omogočil enotno obdavčitev ustvarjenih donosov. Direktive Sveta EU s področja obdavčitve, ki jo v svoje predpise vključujejo države članice, pa se v okviru neposrednih davkov nanašajo zgolj na posamezne tipe transakcij,⁴ ne pa na ustvarjene donose v splošnem. Zatečeno stanje v praksi povzroča vrsto problemov in dilem, v prakso zavezancev pa vnaša negotovost in tveganje po dodatni odmeri davka na ustvarjeni donos.

2. PROJEKT BEPS

Spoznanje, da čezmejne transakcije med povezanimi osebami predstavljajo pomemben del svetovne trgovine, in ob zavedanju, da MNE (angl. Multinational enterprise – mednarodno podjetje) vztrajno iščejo nove poti in načine, ki jim omogočijo doseganje primarnega cilja, ki je maksimiranje dobička, je spodbudilo nova razmišljanja o ureditvi področja transference cen. V ta namen je OECD začel izvajati projekt BEPS,⁵ v okviru katerega je prepoznanih 15 kritičnih področij in vsebin, znotraj katerih je treba določiti nove mere in ukrepe za zaščito davčnih osnov, vključno z roki za njihovo implementacijo.⁶

Kot nujne so prepoznane tudi spremembe na področju neopredmetenih sredstev (NS), torej tudi blagovnih znamk. V tem kontekstu zlasti koraki 8–10 s področja transference cen (s poudarkom na dobavni verigi in z ekonomskim ozadjem), korak 2 s področja hibridnih instrumentov, korak 5 s področja škodljivih praks in korak 6 s področja mednarodnih sporazumov in davka po odbitku.

Skupno vsem omenjenim točkam je, da na področju neopredmetenih sredstev (odslej NS) prihaja do pomembnih novosti, strukturam, kot so "double irish", nizozemski sendvič in podobno, pa so škodljivi dnevi. A na obzoru se že pojavljajo

---

⁴ Tako je Svet EU 23. julija 1990 izdal Direktivo Sveta 90/435/EGS o skupnem sistemu obdavčitve matičnih in odvisnih družb, ki ureja enotna pravila obdavčitve izplačila dividend med matično in odvisno družbo, 23. julija 1990 Direktivo Sveta 90/434/EGS o skupnem sistemu obdavčitve za združitve, delitve, prenose sredstev in zamenjave kapitalskih deležev družb iz različnih držav članic, in dne 3. junija 2003 Direktivi Sveta EU z oznako 2003/49/ES o skupnem sistemu obdavčenja plačil obresti ter licenčin med povezanimi družbami iz različnih držav članic.

⁵ BEPS je kratica za Base Erosion and Profit Shifting.

⁶ Več o tem: OECD: Action plan on Base Erosion and Profit Sharing. OECD Publishing, 2013, str. 11.

nove strukture, ki bodo morda kos tudi ukrepom, ki jih OECD predvideva v okviru projekta BEPS.

3. TRANSFERNE CENE

Pravila s področja transfernih cen so kompleksna in različna po državah. Mednarodne skupine imajo zato izziv vzpostaviti politiko transfernih cen, ki jo bo možno utemeljiti in kot ustrezno dokazati na obeh straneh opravljene transakcije, istočasno pa mora ta slediti maksimiranju interesa mednarodne skupine.

Študije kažejo, da so pravilno zasnovane politike transfernih cen lahko učinkovit mehanizem za pošteno razporeditev dobičkov med posamezne člane skupine. Površno administriranje in nedoslednost pri izvajanju cenovne politike pa lahko vodi v dolge postopke davčnega nadzora, ki se pogosto končajo z dodatnimi odmerami, kar dalje vodi v drage postopke pravedanja, končni rezultat pa je pogosto dvojna obdavčitev na ravni skupine. Do nje celo ne bi smelo priti niti v mednarodni transakciji,⁷ a številne administrativne ovire v praksi zavezancev odprave prekomerne obdavčitve ne zagotovijo. Pojasnilo nadzornega organa, da za odpravo prekomerne obdavčitve v zgoraj opisanih primerih ni zakonske podlage, po moji oceni kaže pomanjkanje volje, da se ta prekomernost odpravi, morda pa celo pomanjkanje razumevanja problematike.

3.1. Transferne cene pri neopredmetenih sredstvih in smernice OECD-ja za to področje

Tudi v okviru neopredmetenih sredstev ni nič drugače. Pogosta značilnost delovanja mednarodno organizirane skupine je, da ta proizvodnjo svojih izdelkov izvaja dokaj centralizirano, le v nekaj proizvodnih obratih. Pogosto mednarodna skupina proizvodnjo organizira tako, da posamezno regijo, morda tudi kontinent, oskrbuje iz enega proizvodnega obrata. Spet druge skupine iščejo na nekaterih geografskih območjih priložnosti za prihranek pri stroških in zato preselijo proizvodnjo. Morda je v takih primerih treba razmisliti, ali znanje s področja proizvodnje pomeni neopredmeteno sredstvo, ki ga en član skupine zagotavlja drugemu (in bi posledično zanj moral prejeti ustrezno nadomestilo). In ali je član skupine, ki je proizvajalec v regiji, v kateri je prepoznavnost blagovne znamke, pod katero prodaja izdelke, velika, morda dolžan drugemu članu skupine, ki to blagovno znamko upravlja in jo razvija, plačati ustrezno nadomestilo zanj?

---

⁷ Problem rešuje ideja o t. i. konvenciji o arbitraži, deloma pa je možno odpravo prekomerne obdavčitve zagotoviti tudi z izvajanjem določb dvostranskih mednarodnih sporazumov o izogibanju dvojnemu obdavčevanju in preprečevanju davčnih utaj.

Za odgovore na zadnje vprašanje se je treba opreti na Smernice OECD-ja za področje transference cen. Gre za enega temeljnih strokovnih virov s tega področja. Prvič so bile objavljene na podlagi predhodne odobritve Sveta v letu 1995.⁸ Kasneje so bile smernicam v obdobju 1996–1999 dodane vsebine s področja čezmejnih storitev, neopredmetenih sredstev, stroškovnih dogovorov, predhodnih cenovnih sporazumov. V zadnjem času Smernice redno dobivajo nove vsebine in poglavja.

Smernice OECD-ja za področje transference cen problematiki neopredmetenih sredstev celo namenjajo posebno poglavje (VI. poglavje). Namen poglavja je predstaviti napotke, ki so posebej prilagojeni prenosom neopredmetenih sredstev znotraj skupine. Besedilo 6.6. točke podrobneje opredeljuje pojem "*intangibles*" kot nekaj, kar ni sredstvo v fizični obliki (opredmeteno), niti ni finančno sredstvo, možno ga je posredovati ali nadzirati in upravljati za namene ekonomske aktivnosti, njegov prenos ali izkoriščanje bi bilo med nepovezanimi osebami v primerljivih okoliščinah plačljivo. Pri tem je treba pravni ali računovodski vidik pustiti ob strani, saj za transferne cene nista ključna.⁹ Bistvena je presoja, kako bi v podobnih okoliščinah ravnale nepovezane osebe.

Blagovnim znamkam (in zaščitenim imenom) je namenjen A 4.3. oddelek VI. poglavja Smernic OECD-ja, kjer so bralcu sistematično in pregledno podani opredelitev blagovnih znamk in posebnosti v okviru transference cen. Poudariti velja, da blagovna znamka (angl. "*brand*") običajno ne pomeni zgolj nekega imena (ki je zaščiteno ali pa celo ne), ampak gre za skupek elementov s poudarkom na socialni in komercialni noti. Zato vrednost blagovne znamke ni nujno sestavljena le iz enega neopredmetenega sredstva, ampak gre pogosto za skupek več neopredmetenih sredstev.

Cilj podrobnejše analize prispevka in predstavitev ključnih dejstev je zaračunavanje neopredmetenih sredstev znotraj skupine s poudarkom na blagovnih znamkah in iskanje odgovorov na vprašanja, ki so izpostavljena zgoraj – kdaj je (z vidika transference cen) treba posebej paziti na vidik neopredmetenih sredstev. Pod neopredmetenimi sredstvi so za potrebe te analize mišljene zlasti, ne pa izključno: blagovne znamke in zaščiteni imena, patenti, know-how (torej vedenje, kako nekaj storiti ali izvajati prav), pa tudi negativni know-how (vedenje,

---

⁸ Petauer, B. (2005). Transferne cene – eden največjih davčnih problemov sodobnega časa. Založba Legat, Lesce 2005, str. 4.

⁹ Pogoste so celo okoliščine, kjer vključeni subjekti neopredmetenih sredstev, ki so ključni za namene transference cen, celo sploh nimajo evidentiranih med sredstvi za računovodske potrebe. Pogosto so vložki, namenjeni kreiranju neopredmetenega sredstva, zajeti v tekočih stroški obdobja in posledično niso usredstveni v bilanci stanja na postavki neopredmetenih sredstev. Več o tem 6.7. točka VI. poglavja Smernic OECD-ja.

kako nečesa ne izvajati). Poleg navedenih obstaja še precej drugih oblik neopredmetenih sredstev, ki jih članek ne obravnava.¹⁰

Prisotnost (ali odsotnost) neopredmetenih sredstev nedvomno vpliva na davčno osnovo vključenih subjektov. Pogosto gre namreč ravno v okviru te vrste sredstev za tiste ključne generatorje vrednosti (angl. *profit drivers*), ki pomembno vplivajo na ustvarjeni dobiček (in posledično davčno osnovo). Nekatere študije kažejo, da več kot tretjina cene v zrelih panogah, dosežene na trgu (npr. hrane), odpade na vrednost neopredmetenega sredstva (npr. blagovne znamke), delež skupnega doseženega dobička, ki odpade nanj, pa še precej več. To ob dejstvu, da so neopredmetena sredstva eden najbolj mobilnih "*profit driverjev*" v skupini, kar kliče po skrbni določitvi in analizi transference cen.

V okviru davčne presoje blagovnih znamk pogosto prihaja tudi to zmot. Vrednost blagovne znamke izhaja iz trga, pri tem pa je ključno razlikovanje med učinkom blagovne znamke in učinkom tržnih razmer. Z drugimi besedami: da se isti izdelek na nekem trgu lahko prodaja dražje kot na drugem, ni nujno razlog v blagovni znamki. Lahko gre za tržne razmere.¹¹ Bistveno pa je, da je prve možno posedovati in jih upravljati, drugih pa ne. Zato je treba zadnje v presoji transference cen prepoznati. Čeprav jih je treba v presoji transference cen vsekakor ustrezno vključiti v analizo primerljivosti, tržne razmere ne predstavljajo neopredmetenih sredstev.

Naslednja pogosta zmot v praksi zavezancev je, da je nadomestilo za prenos ali uporabo blagovne znamke treba usmeriti tja, kjer je pravno lastništvo blagovne znamke. Tak pristop je napačen. Skladno z napotilom OECD-ja, zapisanem v okviru 6.32. točke, je treba presojo o tem, kdo je upravičen do nadomestila, opreti na ekonomsko vsebino opravljenega posla in ne na pravni položaj lastništva blagovne znamke.¹² Tako npr. v situaciji, ko pravni (registracijski) lastnik blagovne znamke v njen razvoj ne vplaga pomembnih sredstev, funkcij in ne prevzema ključnih tveganj, ker to zanj izvajajo drugi člani skupine, na podlagi pravnega lastništva nad njo lahko prejme zgolj simbolično nadomestilo. Gre za t. i. pravilo "*developer-assister rule*", po katerem morajo biti ostali člani skupine, ki niso pravni lastniki blagovne znamke, so pa prispevali k ustvarjanju njene vrednosti, ustrezno nagrajeni. Položaj ZDA kot vodilne na področju transference

---

¹⁰ Tako na primer članek ne obravnava pogodbenih pravic, dobrega imena, *on going concern value*, licenc, sinergij skupine in podobno.

¹¹ Pod tržne razmere Smernice OECD-ja npr. navajajo razpoložljive dohodke gospodinjstev, velikost trga in podobno. Več o tem v 6.9. točki VI. poglavja Smernic OECD-ja.

¹² V zvezi s to problematiko je v stroki poznana sodba ameriškega sodišča v zadevi Sherwin Williams, kjer je bil postavljen temelj za presojo v tovrstnih okoliščinah.

cen urejajo v okviru posebnega zakonskega določila, problematiko pa podrobneje opisujejo tudi Smernice OECD-ja v okviru 6.76.–6.78. točke.

Blagovnih znamk tudi ne gre enačiti z imeni skupine. Tako npr. dovoljenje, da član skupine nosi ime te skupine, ne predstavlja položaja, ko bi moral tak član plačati nadomestilo za pravico do uporabe tega imena. Seveda pa se položaj lahko pomembno spremeni, če uporaba tega imena posameznim članom prinaša finančno korist.

Problematika davčne presoje blagovnih znamk je še kako aktualna tudi v Sloveniji. Pri nas se v vsakodnevni praksi namreč pojavljajo tako subjekti, ki neopredmetena sredstva prejemajo in za njihovo uporabo "plačujejo"¹³, kot tisti, ki neopredmetena sredstva posedujejo (predvsem gre za ekonomsko posest in obvladovanje) in omogočajo ostalim članom skupine dostop do njih.

3.2. Metode določanja cen pri neopredmetenih sredstvih

Namen uvedbe instituta transference cen je zagotoviti, da je za davčne namene dosežena raven cen med povezanimi osebami taka, kot bi se v primerljivih okoliščinah dosegla pri poslovanju med nepovezanimi osebami.¹⁴ Želi se torej doseči zagotovitev neodvisnega tržnega načela (angl. *arm's length principle*). To načelo izhaja iz predpostavke, da neodvisne osebe vedno ravnaajo na način, da bi maksimirale svoj dobiček oz. vsaj imele čim manjšo izgubo, kar na kratek rok morda celo ne drži vedno. Pri davčni presoji blagovnih znamk je navedeno izhodišče ključno.

Določanje primerljivih tržnih cen ni eksaktna znanost.¹⁵ Zlasti pa to velja za področje neopredmetenih sredstev. Za razliko od transakcij, v katerih neopredmetena sredstva ne igrajo ključne vloge (kot na primer pri t. i. *low value added services*), je pri tovrstnih transakcijah praktično nemogoče s tehniko seštevanja in odštevanja, deljenja in množenja priti do rezultata. Metode za določanje transference cen so različne, pri čemer je možna tudi kombinacija med njimi. Metode lahko razdelimo v dve skupini, vse navedene je teoretično možno uporabiti tudi v okviru neopredmetenih sredstev.¹⁶

---

¹³ Ta se izvaja neposredno, še pogosteje pa posredno, kjer je nadomestilo za prenos NS sestavni del neke širše oblikovane transakcije in cene v njej.

¹⁴ Odar, M. v: Saša Jerman in Marjan Odar: Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb s komentarjem. GV Založba, Ljubljana, 2008, str. 144.

¹⁵ Kuhar, Š. Transference cene – poslovni in davčni vidik. Časnik Finance, Ljubljana 2008, str. 46.

¹⁶ Odar, M. v: Saša Jerman in Marjan Odar: Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb s komentarjem. GV Založba, Ljubljana, 2008, str. 158.

- tradicionalne transakcijske metode: metoda primerljivih prostih cen, metoda preprodajnih cen in metoda dodatka na stroške,
- metode, ki temeljijo na transakcijskem dobičku: metoda porazdelitve dobička in metoda stopnje čistega dobička.

V okviru neopredmetenih sredstev je v praksi zavezancev mogoče najti še eno metodo, ki je običajno zakonodaja niti ne predpisuje. Gre za t. i. metodo "*rule of a thumb*".¹⁷

Vrednost neopredmetenih sredstev namreč ni vedno jasno določljiva, neizpodbitna in ena sama. Morda sicer to še najmanj velja za blagovne znamke,¹⁸ a izkušnje kažejo, da je tudi tem pogosto težko izmeriti vrednost, posledično pa težko določiti pošteno ceno nekega nadomestila. Vrednost katerekoli gospodarske kategorije, za katero obstaja trg, lahko jasno in nedvoumno določi le trg, računovodska (pa tudi davčna) praksa pa lahko slednjemu le sledi oziroma se podatkom in impulzom s trga bolj ali manj uspešno prilagaja. V tem kontekstu se pojavi dilema po vrednotenju preko "*ex post*" oz. "*ex ante*" pristopa in kaj storiti v primeru, ko dejansko doseženi učniki odstopajo od tistih, ki jih je predvidel "*ex ante*".¹⁹

V neusmerjenem poslu je pravzaprav malo verjetno, da bi pogodbeni strani ceno določili na podlagi take tehnike, saj je z vidika naročnika negotovost lahko prevelika.²⁰ V takem poslu bi izvajalec in naročnik verjetno izhajala celo iz nekih standardnih, vnaprej dogovorjenih izhodišč. Ceno bi torej izračunala na podlagi predvidevanj, kjer bi jih morda celo soglasno sprejela kot standardne.

Vse zapisano predstavlja izziv pri dogovorih o ceni že med nepovezanimi osebami, še toliko bolj pa v primeru transakcij med povezanimi. Osnovna predpostavka, na podlagi katere se za obdavčitev pri slednjih opravi presoja ustreznosti izbrane vrednosti, je predpostavka, da transakcije, ki so izvedene med povezanimi osebami, ne morejo predstavljati podatka o dejanskih tržnih razmerah in vrednostih, če niso prej preverjene. Vrednost prenosa posameznega neopredmetenega sredstva

---

¹⁷ Metoda "*Rule of a thumb*" v neposrednem prevodu pomeni metodo "preko prsta". Čeprav morda deluje rahlo neresno in celo nestrokovno, pa se v praksi pogosto uporabi prav slednje.

¹⁸ Predvsem zato, ker v osnovi velja načelo, po katerem je razlika v tržni ceni izdelka, ki se prodaja pod uveljavljeno blagovno znamko, in tistega, ki se prodaja pod nepoznano blagovno znamko, enaka vrednosti uveljavljene blagovne znamke. Zdi se torej, da je taki blagovni znamki dokaj preprosto določiti vrednost.

¹⁹ Več o tem glej Smernice OECD-ja, VI. poglavje, 6.69. in 6.70. točka.

²⁰ Modeli transfernih cen, ki temeljijo na dejanski osnovni, imajo v primerih, ko ima naročnik slabe informacije in je posledično negotovost velika, pomembno pomanjkljivost. Več o tem: Feinschreiber, T.: *Transfer pricing methods – an applications guide*. Wiley, New York 2005, str. 29.

med povezanimi osebami bo prava šele, ko jo bo kot tržno potrdila ena od metod presoje transfernih cen.

Seveda ustreznost posamezne metode oziroma izbira tiste edine prave, vnaprej, po načelu univerzalnosti, ni mogoča, vsak posamezni primer pa je treba proučevati ločeno in neodvisno. V vsakem primeru mora izbrana metoda, ki je pri prenosu neopredmetenih sredstev določena kot metoda, ki oblikuje transferno ceno, izpolniti naslednje zahteve:

1. uporabljeno metodo morata dopuščati lokalna zakonodaja in OECD (zlasti znotraj EU-ja ali v državah, ki so članice OECD-ja);
2. metoda mora omogočati pridobitev ustreznih in natančnih rezultatov, ki omogočajo presojo ustreznosti dogovorjenih cen;
3. treba je preveriti, ali je z uporabo izbrane metode možno kakovost in lastnosti opravljenih poslov natančno izmeriti in ovrednotiti (zlasti zadnje je pri prenosu pravic za uporabo neopredmetenih sredstev težko zagotoviti);
4. izveden mora biti preizkus uporabnosti notranje ali zunanje primerjave (pri prenosu pravic za uporabo neopredmetenih sredstev je zunanja primerjava praktično nemogoča, omejene pa so tudi možnosti izvedbe notranje primerjave).

Način obračuna/določitve transfernih cen pri blagovnih znamkah je v grobem možno razdeliti na:

1. neposredni način obračuna,
2. posredni način obračuna.

Neposredni način obračuna predstavlja tehniko, v okviru katere ekonomski imetnik neopredmetenih sredstev točno določeni povezani osebi zaračuna nadomestilo za njihovo uporabo – torej opravi ločeno transakcijo z njimi. Pri tem so obseg dogovorjene storitve (kot dopustitve), njena narava in pojavnost vnaprej znani in dogovorjeni. Običajno je, da se s tem načinom zaračunajo neopredmetena sredstva, ki se nanašajo na širši segment/področje delovanja naročnika in so pogosto dokaj splošne.

V praksi je način, kot ga opisuje zgornja točka, dokaj redek. Veliko običajneje je, da so vrednosti, ki jih generira neopredmeteno sredstvo, že del transferne cene v okviru neke druge (osnovne) transakcije (npr. dobave blaga) in je torej nadomestilo zanjo že vključeno v ceno tega blaga. To je značilno zlasti za blagovne znamke. V praksi je vrednost neke blagovne znamke že vključena v transferno ceno blaga, ki je predmet prenosa. V takih primerih je treba preveriti in presoditi, ali je ta vključitev v ceno vrednostno ustrezna – torej ali je transferna cena primerna. Ustreznost se presoja zlasti z vidika generiranja dodane vrednosti, pogosto pa je niti ni možno natančno matematično izmeriti.

Naj zapisano prikažem na dveh simuliranih primerih:

Proizvodna družba A (kot matična družba) že vrsto let preko svojih odvisnih trgovskih družb uspešno posluje v regiji. Njeni izdelki so na trgu dobro sprejeti, blagovne znamke, ki jih je družba gradila, so na trgu v regiji prepoznavne. Družba A se odloči, da bo v eni od držav iz regije, v kateri je do sedaj poslovala zgolj njena trgovska družba, odprla nov proizvodni obrat. Del regije bo nato skupina oskrbovala z izdelki, ki bodo proizvedeni v tem novem obratu.

Morda sprava deluje, da zgoraj opisana sprememba nima nekega pomembnega vpliva na politiko oblikovanja transfernih cen v skupini. Pa ga zelo verjetno ima.

Proizvodna družba X prodaja svoje izdelke povezani osebi na Hrvaško in povezani osebi v Nemčijo. Prepoznavnost izdelkov je na hrvaškem trgu precejšnja (blagovna znamka je torej poznana), medtem ko je prepoznavnost izdelkov na nemškem trgu slaba. Družba X proizvedene izdelke za hrvaški trg prodaja povezani osebi po ceni 100 enot za kos, te iste izdelke z nemški trg pa po ceni 60 enot za kos. So transferne cene družbe X ustrezne ali ne?

Naj namignem, da je na zgornja vprašanja možno pravilno odgovoriti tako z DA kot NE. Kateri od obeh je pravilen in kdaj, bo podrobno predstavljeno v okviru predavanja na kongresu.

4. OSTALA DAVČNA PODROČJA

Poleg problematike s področja transfernih cen velja v okviru prenosov neopredmetenih sredstev med povezanimi osebami omeniti še problematiko davčnega odtegljaja in problematiko obdavčitve s prometnim davkom, konkretnije z DDV-jem. Opravljanje storitev za obdavčitev s prometnimi davki pomeni vsako transakcijo, ki ni dobava blaga.²¹ Prenos pravice do uporabe blagovne znamke pa v kontekstu DDV-ja pomeni dobavo storitve.

Zakon o davku od dohodka pravnih oseb (ZDDPO-2) vpeljuje v obdavčitev dohodkov pravnih oseb iz naslova premoženjskih pravic, ki so pogosto evidentirane kot neopredmetena sredstva (ni pa to nujno), nekoliko specifične načine obdavčevanja tovrstnih dohodkov. V okviru transakcij premoženjskih pravic (na primer prenos uporabe premoženjske pravice, kar blagovna znamka vsekakor je) je potrebno poznavanje in upoštevanje pravil obdavčitve s tako imenovanim davkom po odbitku (angl. withholding tax), zlasti v primerih, ko te dohodke izplačuje pravna oseba s sedežem v eni državi drugi pravni osebi s sedežem v drugi državi.

---

²¹ Vraničar, M., in ostali: Zakon o davku na dodano vrednost s komentarjem. GV založba, Ljubljana 2007, str. 146.

Obveznost obračuna in plačila davka po odbitku določa lokalna zakonodaja, pravico do odmere davka pa nato razdeli mednarodni sporazum. Do sedaj je davčne svetovalce pri ustvarjanju davčno optimalnih struktur vodila močna želja po optimiranju te vrste davka. Nič ne kaže, da bi ta želja z zaostritvijo razmer (zlasti v okviru BEPS-a) slabela. Tudi nove strukture dajejo precejšnji poudarek shemam, ki optimirajo področje WHT-ja. Zato ne bo napačna ugotovitev, da je treba pri dobrem načrtovanju transference cen za področje neopredmetenih sredstev upoštevati tudi WHT.

5. ZAKLJUČEK

Področje transference cen je eno kompleksnejših davčnih področij. Morda je tako tudi zaradi precejšnje matematične neeksaktnosti. Ko v okviru transference cen zaidemo na področje neopredmetenih sredstev, pa se kompleksnost vsebine še poveča. Čeprav gre z ekonomskega gledišča za dokaj jasne pozicije in vprašanja, ki nimajo pretirano kompleksnih odgovorov, se zdi, da so v davčnem smislu transference cene s področja blagovnih znamk in neopredmetenih sredstev na splošno neskončno zapletene.

Da je zagata še nekoliko večja, poskrbi dejstvo, da so ravno blagovne znamke in zaščitena imena tista, zaradi katerih pri zavezancih nastaja pretežni del dobička, torej je njihovo poznavanje in pravilno pozicioniranje znotraj dobavne verige izbrane skupine še toliko pomembnejše.

Kakorkoli že, z davčnega vidika bo ključen pravi pristop k modeliranju. V prvi fazi bo pomembno, da znate pravilno prepoznati ključna neopredmetena sredstva kot generatorje dodane vrednosti skupine. Ko jih prepoznate, morate pravilno določiti njihovega ekonomskega lastnika in s tem upravičenca do prejema nadomestila. Ko je ta določen, pa je treba postaviti cenovni model, ki bo upravičencu omogočil prejem nadomestila v ustrezni višini za vse vključene subjekte; zahtevna, a vseeno rešljiva naloga.

6. LITERATURA IN VIRI

1. Feinschreiber, T. (2005). *Transfer pricing methods: An applications guide*. New York: Wiley.
2. Jerman, S., in Odar, M. (2008). *Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb s komentarjem*. Ljubljana: GV Založba.
3. Kuhar, Š. (2008). *Transferne cene – poslovni in davčni vidik*. Časnik Finance, Ljubljana 2008.
4. OECD: *Action plan on Base Erosion and Profit Sharing*. OECD Publishing, 2013.

5. Petauer, B. (2005). Transferne cene: eden največjih davčnih problemov sodobnega časa. Lesce: Založba Legat.
6. Smernice OECD k transfernim cenam. Najdeno na naslovu https://read.oecd-ilibrary.org/taxation/oecd-transfer-pricing-guidelines-for-multinational-enterprises-and-tax-administrations-2017_tpg-2017-en#page275.
7. Vraničar, M., et al. (2007). Zakon o davku na dodano vrednost s komentarjem. Ljubljana: GV založba.

Mag. Brigita Franc*

Notranje kontrole DDV-ja pri nakupu storitev iz EU-ja in tretjih držav

Internal VAT Controls with the Purchase of Services from EU and Third Countries

---

POVZETEK ● V prispevku je na sistematičen način prikazan proces notranjega kontroliranja pri nakupu storitev iz tujine z vidika DDV-ja. Poudarek je na ključnih področjih in ključnih vprašanjih, ki morajo biti odgovorjena za vsako transakcijo posebej, da bi tako prišli do končnega rezultata, to je do pravilno in pravočasno obračunanega DDV-ja od kupljenih storitev v tujini. Izpostavljamo, da je notranje kontrole pri DDV-ju treba vgraditi že v sam proces nabave storitev in jih dodati obstoječim notranjim kontrolam. Ni namreč dovolj, da davčne notranje kontrole izvajajo samo odgovorni za obračunavanje DDV-ja in se vgrajujejo samo v računovodske notranje kontrole. Temeljna znanja, zakonitosti in zahteve glede obračunavanja DDV-ja od nakupa storitev v tujini morajo imeti tudi odločevalci in izvajalci notranjih kontrol v nabavnem procesu, pa tudi notranji revizorji.

Ključne besede ● DDV, nabava storitev iz tujine, tveganja pri DDV-ju, davčne notranje kontrole, kontrolna vprašanja in kontrolni cilji

SUMMARY ● The present paper shows in a systematic manner the process of internal controls in case of purchase of services from abroad in terms of VAT. The emphasis is placed on the key areas and key questions, which must be answered on a transaction-by-transaction basis, all with the purpose to reach the final objective, i.e. to ensure a correctly and timely charged VAT on services purchased abroad. The paper emphasizes that internal VAT controls must be inherent to the process of purchasing the services and must be added to the existing controls. It is not sufficient that internal tax controls are only built in internal accounting controls and applied by persons responsible for charging the VAT. Fundamental knowledge, lawfulness and requirements related to the charging of VAT on the purchase of services must be acquired by all the decision makers participating in the supply process and by the operators of internal controls, and last but not least by internal auditors.

Key words ● VAT, the purchase of services from abroad, VAT risks, internal tax controls, control related questions and control objectives

JEL: H 71, K 34

---

* Brigita Franc, mag. davčnega prava, poobl. revizorka, preizk. davčnica, Jerman & Bajuk, d. o. o., brigita.franc@jerman-bajuk.si.

1. UVOD

Davek na dodano vrednost (v nadaljevanju DDV) je z vidika pravilnosti, popolnosti in pravočasnosti obračunavanja ena najbolj tveganih davčnih vrst. Postopek obračunavanja DDV-ja temelji na veliki količini obdavčljivih transakcij, pri katerih imajo lahko sistemske ali ponavljajoče se napake pomembne finančne in poslovnoizidne posledice. Zaradi sistema obračunavanja DDV-ja, ki temelji na samoobdavčevanju, je celotna odgovornost za pravilnost obračuna DDV-ja izključno v pristojnosti davčnih zavezancev.

Ovisno od vrste in obsega dejavnosti, ki jih opravlja gospodarski subjekt, je lahko tveganje napak pri obračunavanju DDV-ja zelo veliko. Na večje tveganje nastanka pomembnih napačnih navedb v računovodskih izkazih vplivajo: obseg poslovnih dogodkov v računovodskih izkazih, ki imajo posledice glede DDV-ja, njihova raznolikost, vključenost več ljudi v poslovne odločitve in poslovne procese, ki imajo posledice glede DDV-ja, ter namerno manipuliranje zaradi izogibanja plačila DDV-ja. Zato je kot ukrep za zmanjševanja tveganj pri DDV-ju treba nujno uvesti notranje kontrole, katerih namen morajo biti pravilni in pravočasni obračuni DDV-ja.

2. NAMEN DAVČNIH NOTRANJIH KONTROL

Z notranjimi kontrolami se vzpostavijo procesi in odgovornosti, ki zagotavljajo ravnanje vseh vključenih udeležencev na način, ki je skladen z vsakokrat veljavnimi davčnimi predpisi. Notranje kontrole morajo zagotavljati take usmeritve in postopke, ki bodo omogočili preprečevanje in odkrivanje napak in prevar, ki so na davčnem področju povezane tudi s kaznovalno politiko (Jerman 2011, 131).

Z vzpostavitvijo notranjih kontrol sledi poslovodstvo naslednjim ciljem:

- učinkovitosti in uspešnosti delovanja (doseganje temeljnih poslovnih ciljev, vključno z dobičkonosnostjo in varovanjem premoženja),
- zanesljivosti računovodskega poročanja,
- skladnosti z zakoni in drugimi predpisi.

Zaradi množice poslovnih dogodkov in njihove zelo različne obravnave DDV-ja morajo vsi davčni zavezanci, ne glede na velikost, vzpostaviti sistem notranjih kontrol, ki bo zagotavljal pravilno, pravočasno in popolno obračunavanje DDV-ja. Sistemi notranjega kontroliranja so navadno slabše razviti v manjših organizacijah, kjer zaradi števila zaposlenecv in organizacije dela ter pomembnega vključevanja družbenikov v dnevne poslovne odločitve, ni mogoče zagotoviti ustrezne razmejitev dolžnosti, kontrole so manj formalne, poslovne

politike, organizacijska navodila in potek dela niso zapisani, prav tako je težko zagotoviti zamenjavo v primeru odsotnosti zaposlencev, vendar kot rečeno, tudi te organizacije morajo vzpostaviti sistem notranjega kontroliranja, sicer obstaja pomembno tveganje, da DDV ne bo obračunan pravilno in pravočasno.

Pri velikih organizacijah, ki imajo sicer vzpostavljene sisteme notranjega kontroliranja z ustreznimi razmejitvami dolžnosti in kontrolnimi postopki, pa je glavno tveganje, da davki niso vključeni v sisteme notranjih kontrol. Ker je pravilen in pravočasen obračun DDV-ja odvisen od predhodno sprejetih odločitev in notranjih kontrol v drugih procesih (zlasti v nabavnem in prodajnem), je za njegovo pravilno davčno obravnavo nujno, da so davčne notranje kontrole vključene že v osnovne procese in da imajo osebe, odgovorne za izvedbo kontrol v osnovnih procesih, ustrezna znanja in vedenja o posledicah v zvezi z DDV-jem. Pri tem je glavna težava prav nezadostno zavedanje o tveganjih oseb pri DDV-ju, ki se dogovarjajo in odločajo o transakcijah, ter oseb ki izvajajo notranje kontrole v temeljnih procesih.

Poleg že prej omenjenih razlogov povečuje izpostavljenost tveganju pri DDV-ju tudi sama zakonodaja o DDV-ju, ki določa različna pravila obdavčitve za transakcije z blagom in za storitvene transakcije, vključno z vsemi splošnimi in posebnimi pravili obdavčevanja ter izjemami in oprostitvami.

Kot posebej zahtevno področje se v praksi izpostavlja področje obdavčitve nabave storitev v EU-ju in tretjih državah. S tovrstnimi transakcijami se srečuje večina davčnih zavezancev, nekateri vsakodnevno, drugi priložnostno. Ker je področje obdavčitve nabave storitev samo po sebi zakonsko izjemno zahtevno, je mogoče zagotoviti zakonito, popolno in pravilno obravnavo teh transakcij z vidika DDV-ja le, če so predhodno vzpostavljeni sistemski pristop k presoji nabavljenih storitev in ustrezne notranje kontrole, ki bodo zagotavljale, da se vse transakcije presojajo sistemsko o ključnih vprašanjih. Ključno je opredeliti:

- katere transakcije se sploh štejejo za storitvene transakcije,
- kdaj so storitvene transakcije sploh obdavčene v Sloveniji,
- kdo je zavezanec za DDV od nabavljenih storitvenih transakcij v tujini,
- kdaj se šteje, da je kraj opravljenih storitev v Sloveniji,
- kdo je plačnik davka od storitvenih transakcij,
- na kakšen način se določita davčna osnova in davčna stopnja,
- kdaj nastane obveznost obračuna DDV-ja,
- kakšna so pravila odbitka vstopnega DDV-ja.

V prispevku je obdelano samo področje nabave storitev v EU-ju in v tretjih državah, če je naročnik storitev zavezanec za DDV. Niso pa izpostavljena pravila obdavčitve, če je prejemnik storitev končni potrošnik.

Prispevek je pripravljen tako, da so za vsako ključno področje opredeljeni kontrolni cilji in ključna vprašanja. Kot strokovna podlaga za razrešitev ključnih vprašanj pa so navedena temeljna pravila obdavčevanja.

3. OPREDELITEV TRANSAKCIJ, KI SO OBDAVČENE KOT STORITVENE TRANSAKCIJE

V tem delu je ključno ugotoviti, katere transakcije se obdavčujejo kot storitvene transakcije, ker se za storitve uporabljajo drugačna pravila obdavčevanja glede določitve kraja obdavčitve, oprostitev, obveznosti obračuna, pravice do odbitka ipd., kot za dobavo blaga. Ključno je torej ločiti med dobavo blaga in opravljanjem storitev. Da bi transakcijo opredelili kot storitveno transakcijo, moramo najprej imeti storitev (in ne blago), opraviti jo mora davčni zavezanec v okviru svoje ekonomske dejavnosti, opravljena mora biti za plačilo. Če kateri od teh pogojev ni izpolnjen, načeloma niso izpolnjeni pogoji za obdavčitev storitev v smislu DDV-ja.

Kontrolna cilja:

- zagotoviti pravilno obravnavo DDV-ja vseh transakcij (nabav v tujini) z vidika DDV-ja,
- zagotoviti popolno zajemanje vseh transakcij (nabav v tujini) z vidika DDV-ja.

Ključna vprašanja

- *Ali transakcija ustreza opredelitvi dobave blaga ali storitve?*
- *Ali se v primeru mešanih transakcij ta obdavči kot nabava blaga ali nabava storitev oz. ali je treba transakcijo ločiti na element dobave blaga in storitev?*
- *Ali gre za enotno ali za sestavljeno dobavo?*
- *Ali gre za dobavo blaga z montažo ali za storitev?*
- *Ali je transakcijo opravil davčni zavezanec v okviru svoje ekonomske dejavnosti?*
- *Ali je transakcija opravljena za plačilo?*

ZDDV-1 v 14. in 15. členu določa storitve zelo na splošno, in sicer, da opravljanje storitev pomeni vsako transakcijo, ki ne pomeni dobave blaga. Namen tako široke opredelitve je zajeti vse možne vrste transakcij. Kot storitvene transakcije se tako med drugim vključene:

- **Odstop premoženja v pravicah, ne glede na to, ali so te pravice ustanovljene z dokumentom ali ne:** zakonodaja DDV-ja izrecno ne določa, kaj točno spada med premoženjske pravice, zato se je treba pri opredelitvi pojma opreti na Stvarnopravni zakonik, ki opredeljuje premoženjsko pravico kot prenosljivo pravico, katere vrednost je mogoče izraziti v denarju. Tipični primeri premoženjskih pravic so avtorske pravice, njim podobne pravice, pravice intelektualne lastnine (patenti, blagovne znamke, licence idr.).

- **Obveznost opustitve dejanja ali dopustitve dejanja ali stanja:** opustitev dejanja pomeni predvsem odrekanje konkuriranju blaga na trgu in prenehanje opravljanja dejavnosti. Dopustitev dejanja pa med drugim pomeni dovolitev uporabe premičnih oziroma nepremičnih stvari in premoženjske pravice¹.
- **Opravljanje storitev na podlagi zakona ali odločbe državnega organa.**

Za opravljanje storitev za plačilo za namene DDV-ja veljajo tudi storitve, ki so opravljene za neposlovne namene, in sicer (15. člen ZDDV-1):

- uporaba blaga, ki je del poslovnih sredstev davčnega zavezanca, za zasebno rabo davčnega zavezanca ali za zasebno rabo njegovih zaposlenih ali splošneje za druge namene, kot je njegova dejavnost, če je bila za takšno blago dana pravica do celotnega ali delnega odbitka DDV-ja;
- opravljanje storitev, ki jih davčni zavezanec opravi brezplačno za zasebno rabo, ali za zasebno rabo zaposlenih, ali splošneje za druge namene, kot je njegova dejavnost.

3.1. Mešane dobave: kdaj gre za dobavo blaga in kdaj za dobavo storitev

V praksi se pogosto pojavi vprašanje, kako se določi vrsta transakcije, kadar transakcija vsebuje element dobave blaga in element storitev. Na to vprašanje konkretnih odgovorov ne dajeta ne ZDDV-1 niti direktiva o DDV-ju. Iz direktive o DDV-ju izhaja načelno pravilo, da je treba vsako transakcijo šteti za samostojno in neodvisno.

T. i. mešane dobave je obravnavalo Sodišče EU v naslednjih primerih:

- **C-41/04 (Levob Verzekeringen):** v navedeni sodbi je Sodišče EU pojasnilo, da v praksi pogosto pride do transakcije, ki vsebuje različne elemente. Za presojo, ali gre za eno ali več transakcij, je bistveno, da se ob upoštevanju vseh okoliščin določijo značilni elementi transakcij. Pri tem je treba biti pozoren na to, ali sta obe transakciji medsebojno tako tesno povezani, da vsaka posebej za povprečnega potrošnika nima potrebnih praktičnih koristi.
- **C 231/94 Faaborg-Gelting Linien:** v navedeni sodbi je Sodišče EU odločilo, da je treba, kadar transakcija obsega skupek elementov in dejanj, upoštevati vse okoliščine. Če posameznih elementov skupka elementov in dejanj tudi ni mogoče razdeliti na glavne in pomožne transakcije, je treba kljub temu ugotoviti, ali je poudarek transakcij na dobavah ali na opravljanju storitev.
- **C 111/05 (Aktienbolagest) in 88/09 (Graphic Procede):** iz navedenih sodb je pomemben zaključek, da se enotna dobava, ki sestoji iz elementov blaga in storitev, obravnava kot dobava blaga ali kot opravljanje storitev, na podlagi

---

¹ Davek na dodano vrednost v praksi. Priročnik Zveze RFR, str. 189.

predhodno izvedene presoje, kateri element prevladuje. Pri transakciji je treba storitev šteti za pomožno storitev glavne, če sama za stranko ne pomeni namena, ampak sredstvo, da lahko naročnik glavno storitev ponudnika bolje uporablja.

3.2. Sestavljene storitve

V skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča EU je treba vsako storitev z vidika DDV-ja obravnavati ločeno in neodvisno. Kadar pa je transakcija sestavljena iz več delov, je treba presoditi, ali bi se morala obravnavati kot ena storitev ali kot več ločenih in samostojnih storitev².

Kako ravnati v primeru mešanih dobav, je Sodišče EU dodatno pojasnilo v zadevi C-111/05. Določilo je, da je treba najprej presoditi, ali gre za enotno dobavo ali ne³, in če pridemo do zaključka, da gre za enotno dobavo, je treba v naslednjem koraku presoditi, ali gre za dobavo blaga ali storitev. Za izvedbo te presoje pa je treba opredeliti glavne dele transakcije. Opozarjamo še, da je Sodišče EU jasno povedalo, da razmerje med ceno blaga in ceno storitve ni odločilnega pomena, ali gre za dobavo blaga ali storitev, ampak nepristranski podatek, ki je kazalec, katerega je mogoče upoštevati pri opredelitvi transakcije.

Če povzamemo: o enotni transakciji je torej govora, kadar so delne transakcije tako tesno povezane, da vsaka posebej za povprečnega potrošnika **nima potrebnih praktičnih koristi**. Pri odgovarjanju na to vprašanje ni odločilno dejstvo, ali so bile za delne transakcije dogovorjene samostojne cene ali je bila dogovorjena enotna cena.

Pri sestavljenih storitvah je ključna notranja kontrola, da se zagotovi presoja

- *ali gre za enotno dobavo ali ne;*

če je zaključek, da gre za enotno dobavo, je treba v nadaljevanju

- *določiti glavne dele transakcije*

in na podlagi tega opredeliti,

- *ali gre za dobavo blaga ali storitev.*

---

² Tako sodba Sodišča EU v zadevi Part Service, C-425/06, točka 51.

³ Storitve se obravnava kot enotna, kadar sta dva ali več elementov ali dejanj, ki jih davčni zavezanec opravi, tako tesno povezani, da dejansko sestavljajo eno samo nedeljivo gospodarsko storitev, katere razdelitev bi bila umetna. Zato je pomembno določiti bistvene značilnosti storitve, da se ugotovi, ali davčni zavezanec opravi več samostojnih glavnih storitev ali enotno storitev. Po mnenju Sodišča EU imamo opraviti z enotno transakcijo zlasti takrat, kadar je treba eno transakcijo šteti za glavno transakcijo, medtem ko je po drugi strani drugo transakcijo treba šteti samo za nesamostojno pomožno transakcijo. S pomožno transakcijo imamo opraviti takrat, "kadar storitev za stranko ni cilj, ampak sredstvo, da lahko uporablja glavno storitev ponudnika storitve pod boljšimi pogoji". Enako velja, kadar sta dva elementa ali dve dejanji, ali je več teh, ki ju davčni zavezanec opravi za potrošnika, ki je običajni potrošnik, tako tesno povezani, da dejansko sestavljata nedeljivo gospodarsko transakcijo, katere razdelitev bi bila umetna.

3.3. Dobava blaga z montažo ali storitev⁴

Za pravilno določitev kraja obdavčitve je pomembno, ali transakcijo obravnavamo kot dobavo blaga z montažo ali kot storitveno transakcijo. V skladu z 20. členom ZDDV-ja velja, da kadar blago, ki ga odpošlje ali prevaža dobavitelj, pridobitelj ali tretja oseba, inštalira ali montira dobavitelj ali druga oseba za njegov račun s poskusnim zagonom ali brez njega, velja za kraj dobave kraj, kjer je blago inštalirano ali montirano. Da se navedeni člen za namene določitve kraja obdavčitve uporabi, je treba transakcijo najprej uvrstiti kot dobavo blaga (saj je ta določba v razdelku o kraju obdavčitve dobave blaga), pri čemer pa velja, da če taka dobava vsebuje še element storitve – montažo oz. inštalacijo, se za kraj obdavčitve določi kraj, kjer je montaža opravljena.

Kadar transakcija vsebuje tako elemente dobave blaga kot storitev montaže, je treba najprej proučiti, ali gre skupno gledano za dobavo blaga, kjer pa ima storitev montaže tako pomemben del, da se za kraj obdavčitve uporabi 36. člen (sicer bi se uporabil splošni člen o dobavi s prevozom ali brez prevoza), ali pa gre morda celotno gledano za opravljeno storitev z zanemarljivim delom dobave blaga (v tem primeru bi se uporabile določbe o kraju obdavčitve storitev), ali pa morebiti celo za dve ločeni transakciji (ločeno dobavo blaga ter ločeno dobavo storitev).

V zvezi s tem je treba omeniti sicer neobvezujočo smernico Odbora za DDV, sprejeto 20. marca 2000 na 60. srečanju. Odbor je soglasno sklenil, da gre v primeru, ko dobavitelj dobavi blago in izvede še dodatna dela, kot so priključitev stroja ali povezava za vodovodno instalacijo, za enotno dobavo blaga brez inštalacije ali montaže, saj so spremljajoče storitve manjšega pomena.

Ključne so naslednje notranje kontrole:

- *določite, ali transakcija ustreza opredelitvi*
  - *dobave blaga (kjer je storitveni del nebistven),*
  - *dobave blaga z montažo,*
  - *ali gre za dve ločeni transakciji;*
- *na podlagi predhodno izvedenega preizkusa določite kraj obdavčitve transakcije;*
- *če se ugotovi, da je kraj transakcije Slovenija, zagotovite da bo DDV obračunan v skladu z zakonom;*
- *če se ugotovi, da je kraj obdavčitve transakcije v tujini, preverite, ali imate zakonske obveznosti v tujini.*

---

⁴ Bartol Lesar, 2017, str. 16 in 17.

4. DOLOČITEV VRSTE OPRAVLJENIH STORITEV

Za pravilno obdavčitev nabave storitev je ključno pravilno opredeliti vrsto storitev, ki so bile opravljene za naročnika. Od vrste opravljenih storitev je namreč odvisna opredelitev, kje je kraj obdavčitve te storitve. Velja pravilo: le storitve, za katere se po določbah 25. do 30. člena ZDDV-1 ugotovi, da je njihov kraj obdavčitve v Sloveniji, se obdavčijo v Sloveniji.

Zato je v tem delu ključno ugotoviti, katera vrsta storitev je bila opravljena za zavezanca. Ločiti je treba storitve, ki se obdavčujejo po posebnih pravilih obdavčevanja, od storitev, ki se obdavčujejo po splošnih pravilih.

Je pa poznavanje pravil, po katerih se presojata vrsta storitev in kraj obdavčitve, za prejemnika pomembno tudi z vidika presoje, ali morebiti obstaja obveznost davčnega zavezanca, prejemnika storitev, za obdavčitve v drugi državi.

Kontrolni cilji:

- zagotoviti, da se za vsako naročeno storitev opravi presoja vrste storitev (ali je obdavčena po splošnih ali posebnih pravilih);
- zagotoviti, da se za vsako naročeno storitev na podlagi predhodno pravilno opredeljene vrste storitve, skladne z ZDDV-1, določi kraj opravljanja storitev;
- zagotoviti, da se DDV obračuna v Sloveniji za vse storitve, za katere je po predhodnih merilih ugotovljeno, da je kraj njihovega opravljanja v Sloveniji;
- zagotoviti, da se skladno s pravili v ZDDV-1 ustrezno določi prejemnik storitve.

Ključna vprašanja

- *Ali je zagotovljeno, da je pravilno določen prejemnik storitve: davčni zavezanec, stalna poslovna enota, pravna oseba nezavezanka, mali davčni zavezanec ali končni potrošnik?*
- *Ali je zagotovljeno, da se za transakcije, ki so obdavčene po posebnih pravilih in za katere se predhodno ugotovi, da so obdavčene v Sloveniji, DDV obračuna v Sloveniji?*
- *Ali je pri storitvah, obdavčenih po splošnih pravilih, storitev opravljena prejemniku v državi, kjer ima sedež dejavnosti, ali v državi, kjer ima SPE, ali pa v državi, kjer ima stalno ali začasno prebivališče?*
- *Ali je zagotovljeno, da se vsaka transakcija ustrezno opredeli, ali ustreza opredelitvi storitev, ki se obdavčujejo po posebnih pravilih?*
- *Če se ugotovi, da gre za transakcijo, ki se obdavčuje po posebnih pravilih, ali je zagotovljeno, da se kraj obdavčitve določi skladno z ZDDV-1?*
- *Ali je zagotovljeno, da se vsaka transakcija ustrezno opredeli, ali ustreza opredelitvi storitev, ki se obdavčujejo po splošnih pravilih?*

4.1. Storitve, obdavčene po posebnih pravilih

Ker se posebna pravila obdavčevanja uporabljajo pred splošnimi pravili, najprej predstavljamo vrste storitev, za katera veljajo posebna pravila obdavčevanja. Po posebnih pravilih so obdavčene naslednje vrste storitev:

- storitve posrednikov (26. člen ZDDV-1);
- storitve v zvezi z nepremičninami (27. člen ZDDV-1);
- opravljanje prevoza (28. člen ZDDV-1);
- storitve s področja kulture, umetnosti, športa, znanosti, izobraževanja, zabavnih in podobnih prireditev, pomožne prevozne storitve, cinitve in dela na premičninah (29. člen ZDDV-1), restavracijske storitve, storitve cateringa (30. člen ZDDV-1), restavracijske storitve ter storitve cateringa za potrošnjo na krovu ladij, zrakoplovov ali na vlakih (30.a člen ZDDV-1);
- najem prevoznih sredstev (30.b člen ZDDV-1);
- telekomunikacijske storitve, storitve oddajanja ter elektronske storitve osebam, ki niso davčne zavezanke (30.c člen ZDDV-1);
- opravljanje storitev osebam, ki niso davčne zavezanke in imajo sedež zunaj Unije (30.d člen):
  - storitve prenosa in odstopa avtorskih pravic, patentov, licenc, blagovnih znamk in podobnih pravic;
  - storitve oglaševanja;
  - storitve svetovalcev, inženirjev, svetovalnih pisarn, odvetnikov, računovodij in druge podobne storitve ter obdelava podatkov in dajanja informacij;
  - obveznosti v zvezi s prenehanjem ali opustitvijo, v celoti ali deloma, poslovne dejavnosti ali pravice iz tega člena;
  - bančne, finančne in zavarovalne transakcije, vključno s pozavarovanjem, razen najema sefov;
  - storitve posredovanja osebja;
  - storitve dajanja premičnin v najem, razen vseh vrst prevoznih sredstev;
  - storitve zagotavljanja dostopa do sistema za zemeljski plin na ozemlju Unije ali do kateregakoli omrežja, povezanega s takim sistemom, do sistema električne energije ali omrežij daljinskega ogrevanja ali hlajenja ali prenos ali distribucija po teh sistemih ali omrežjih in opravljanje drugih s tem neposredno povezanih storitev.

Če storitve niso opredeljene kot posebna vrsta storitev, se za določitev kraja obdavčitve uporabijo splošna pravila, opredeljena v 25. členu ZDDV-1. Podroben komentar k posamezni opredelitvi storitev navajamo v naslednjem poglavju.

5. DOLOČITEV KRAJA OPRAVLJENIH STORITEV (GLEDE NA PREDHODNO OPREDELJENO VRSTO STORITEV)

Pravilno določen kraj obdavčitve storitev je osnova za določitev, kateri državi pripada DDV, ter posredno, kdo mora ta davek obračunati in plačati.

Da se storitve, ki jih davčni zavezanci prejemajo iz tujine, lahko obdavčijo v Sloveniji v skladu z nacionalno zakonodajo, morajo biti opravljene na ozemlju Slovenije. Zato je ključno pravilno določiti kraj dobave storitev, konkretno pravilno določiti, kdaj se šteje, da so storitve opravljene v Sloveniji. Pri tem je treba vedeti, da je določitev kraja dobave storitev odvisna od mnogo dejavnikov, ki jih je treba hkrati upoštevati pri določitvi države, ki ima pravico do obdavčitve določene storitve. Dejavnike lahko v grobem razdelimo:

- Ali se naročnik storitve šteje za davčnega zavezanca ali za davčnega nezavezanca?

Če ugotovimo, da je prejemnik storitev davčni zavezanec:

- ali ima eno stalno mesto poslovanja (sedež) ali več stalnih mest poslovanja (npr. poleg sedeža še stalno poslovno enoto);
- vrsto storitve, ki jo naroči davčni zavezanec;
- kraj (državo), kjer ima naročnik storitve stalno mesto poslovanja.

ZDDV-1 za opredelitev kraja obdavčitve določa dve splošni pravili in nekaj posebnih pravil, ki se prednostno uporabijo za določanje vrste storitev.

5.1. Splošna pravila

Splošni pravili posebej določata kraj obdavčitve storitev, kadar se le-te opravijo drugemu davčnemu zavezancu in osebi, ki ni davčna zavezanca. Splošno pravilo se uporabi vedno, kadar se ne more uporabiti nobeno izmed posebnih pravil.

Pri splošnih pravilih je kraj opravljanja storitev davčnemu zavezancu, ki deluje kot tak, kraj, kjer ima davčni zavezanec, naročnik storitve, sedež svoje dejavnosti. Če storitve opravljajo SPE-ji zavezanca, ki ni v kraju, kjer ima sedež svoje dejavnosti, je kraj opravljanja teh storitev kraj, kjer ima davčni zavezanec SPE. Če takega sedeža ali takega SPE-ja ni, je kraj opravljanja storitev kraj, kjer ima davčni zavezanec, prejemnik storitve, stalno oz. običajno prebivališče.

Za storitve, obdavčene po splošnih pravilih (25. člen ZDDV-1), je torej lahko kraj obdavčitve v državi, kjer ima prejemnik **sedež dejavnosti**, ali v državi, kjer ima **SPE**, ali pa v državi, kjer ima **stalno ali začasno prebivališče**. Zato je treba navedene tri pojme nujno ločiti in predhodno opredeliti, komu je storitev opravljena.

a) Opredelitev sedeža dejavnosti davčnega zavezanca

Pojem "sedež dejavnosti davčnega zavezanca" je opredeljen v 10. členu Uredbe 282/2011. V skladu z navedeno uredbo je kraj sedeža dejavnosti davčnega zavezanca kraj, kjer se opravljajo dejavnosti glavne uprave podjetja. To je kraj, kjer se sprejemajo bistvene odločitve v zvezi s splošnim upravljanjem podjetja (glavno merilo), kjer je registriran sedež podjetja in kjer se srečuje vodstvo. Kadar na podlagi teh treh meril zavezanci pridejo do različnih krajev (držav), kjer naj bi bil sedež dejavnosti davčnega zavezanca, morajo upoštevati glavno merilo, zapisano v prvi alineji. Poštni naslov v neki državi še ne zadošča za sklep, da ima davčni zavezanec v tej državi sedež dejavnosti.

b) Obstoj SPE-ja za namene izvajanja 25. člena ZDDV-1

Za opravljene storitve iz 25. člena ZDDV-1 je treba uporabiti opredelitev SPE-ja iz 28. člena PZDDV-1 in 11. člena Uredbe 282/2011. 28. člen PZDDV-1 določa, da se za SPE davčnega zavezanca, ki v Sloveniji nima sedeža, za namene 25. člena ZDDV-1 šteje poslovna enota (kraj poslovanja), ki trajno razpolaga s človeškimi in materialnimi viri v tolikšni meri, da omogoča prejem in uporabo storitev iz prvega odstavka 25. člena ZDDV-1 ali opravljanje storitev iz drugega odstavka 25. člena ZDDV-1. Pri tem mora biti izpolnjen tudi pogoj zadostne stopnje stalnosti (trajnosti).⁵ Če se večji del storitev izvaja in koordinira s sedeža družbe v tujini, ni izpolnjen pogoj za obstoj SPE-ja.⁶ Zato je treba v vsakem konkretnem primeru presoditi, ali ima neki SPE to sposobnost ali ne.

Niti ZDDV-1 niti direktiva o DDV-ju ne predpisuje kriterijev za presojo SPE-jev. Opredelitev iz 28. člena Pravilnika je precej ohlapna, zato se je treba pri presoji, ali gre za SPE ali ne, opreti na odločitve in razlage Sodišča EU. Sodišče EU je v zadevi C-605/12 pojasnilo, da gre za SPE, če ima zadostno stopnjo stalnosti in ustrezno strukturo v smislu človeških in tehničnih virov, ki ji omogočajo prejetje in uporabljanje storitev, ki se opravljajo za lastne potrebe te poslovne enote.⁷

Opredelitev SPE-ja je pomembna tudi zaradi določitve plačnika DDV-ja. Davčni zavezanec, ki ima SPE v Sloveniji, velja za davčnega zavezanca, ki v Sloveniji nima

---

⁵ Pojasnilo DURS-a, št. 4230-228/2010, z dne 18. 8. 2010.

⁶ Pojasnilo DURS-a, št. 4230-128/2010, z dne 4. 5. 2010.

⁷ Da bi veljalo, da ima tuja pravna enota za namene izvajanja 25. člena ZDDV-1 poslovno enoto v Sloveniji, bi torej morala imeti tuja družba v Sloveniji vsaj strukturo, ki bi ji omogočala prejetje storitev, ki jih zanjo opravlja drug davčni zavezanec, in jih uporabljati za svojo gospodarsko dejavnost.

sedeža, če sta izpolnjena pogoja (76/4 ZDDV-1): davčni zavezanec opravlja obdavčljivo dobavo storitev na ozemlju Slovenije in poslovna enota, ki jo ima davčni zavezanec na ozemlju Slovenije, ne sodeluje pri opravljanju teh storitev.

Razpolaganje z ID-številko za DDV samo po sebi ne zadošča, da bi poslovna enota veljala za SPE. Pri opravljanju storitev iz 25. člena ZDDV-1, če je naročnik storitev tuji davčni zavezanec, ki je predložil ID-številko za DDV druge države članice EU-ja, in ne tiste, v kateri ima sedež dejavnosti, se zastavlja vprašanje, ali je treba preveriti, ali ima v tej državi članici SPE.

c) Stalno ali običajno prebivališče

Oprelitev stalnega ali običajnega prebivališča iz Uredbe 282/2011 se nanaša na vse člene Direktive o DDV-ju, v katerih se ta izraz pojavi, in na vse člene ZDDV-1 (torej vključno s 25./1. in 2., 30.c./1, 30.d./1, 30.e/2), nanaša se na fizične osebe, ki so ali pa niso davčne zavezanke.

Stalno prebivališče fizične osebe, ki je ali ni davčna zavezanka, je prebivališče, vpisano v register prebivalstva ali v podobni register, ali naslov, ki ga ta oseba navede ustreznim davčnim organom, razen če obstajajo dokazi, da ta naslov ni pravi.

Običajno prebivališče fizične osebe, ki je ali ni davčna zavezanka, pa je kraj, kjer ta fizična oseba običajno prebiva zaradi zasebnih ali poklicnih vezi. Če so poklicne vezi v državi, ki ni država zasebnih vezi, ali če poklicne vezi ne obstajajo, se kraj običajnega prebivališča določi na podlagi zasebnih vezi, ki kažejo tesno povezavo med fizično osebo in krajem, v katerem prebiva.

5.2. Posebna pravila določitve kraja pridobitve storitve

S posebnimi pravili se kraj obdavčitve določa za točno določene vrste storitev. Skupna značilnost večine posebnih pravil je, da se nanašajo predvsem na okoliščine, ko je prejemnik storitev nezavezanec. Večina storitev, naštetih v posebnih pravilih, je obdavčljiva v kraju (državi), kjer je tudi dejansko opravljena.

Ker je namen prispevka predstaviti davčne obveznosti pri prejemniku storitev, davčnem zavezancu, so v nadaljevanju izpostavljena samo tista posebna pravila, ki lahko učinkujejo na prejemnike storitev, ki so davčni zavezanci. Ne izpostavljamo pa storitev, za katere se uporabljajo splošna pravila, če so prejemniki storitev davčni zavezanci, posebna pravila pa samo v primeru, če so prejemniki storitev končni potrošniki.

5.2.1. STORITVE POSREDNIKOV

Kontrolni cilj:

- zagotoviti identificiranje vseh naročenih posredniških storitev in jih pravilno obdavčiti.

Ključna vprašanja

- *Ali je zagotovljeno, da so identificirane vse storitve posredovanja in da je kot kraj opravljanja določena Slovenija (razen če gre za storitve posredovanja, povezanih z nepremičnino)?*
- *Ali je v primeru storitev posredovanja, povezanih z nepremičnino kot kraj dobave določena država, kjer nepremičnina stoji, in je posledično DDV obračunan v Sloveniji samo, če nepremičnina stoji v Sloveniji?*

Obračunavanje DDV-ja od posredniških storitev je odvisno od tega:

- kdo je izvajalec posredovanja (davčni zavezanec ali nezavezanec),
- kdo je naročnik posredovanja (davčni zavezanec ali nezavezanec),
- kje se po ZDDV-1 šteje, da je storitev opravljena,
- ali je obdavčena ali oproščena obračuna DDV-ja.

Če je naročnik storitev davčni zavezanec, so storitve:

- obdavčene v Sloveniji, pri čemer so lahko obdavčene ali oproščene obračuna DDV-ja,
- obdavčene v državi prejemnika posredniške provizije,
- obdavčljive zunaj Slovenije zaradi posebnosti, predpisanih za določitev kraja obdavčitve storitve (velja za nepremičnine).

Storitve posrednikov, ki v imenu iz za račun druge osebe delujejo kot posredniki pri nastanitvah v hotelskem sektorju ali sektorjih s podobno funkcijo, se obravnavajo kot storitve iz 25./1. člena ZDDV-1, če so opravljene za davčnega zavezanca, oz. iz 26. člena ZDDV-1, če so opravljene za nezavezanca.

Prejemnik	Kraj obdavčitve	ZDDV-1
Davčni zavezanec/tudi posredovanje pri nastanitvah	Kjer ima sedež/poslovno enoto/prebivališče prejemnik storitve	25/1
Nezavezanec/tudi posredovanje pri nastanitvah	Kjer je opravljena glavna transakcija	26
Davčni zavezanec ali nezavezanec, če je povezan z nepremičnino (razen če gre za posredovanje pri nastanitvah)	Kjer je nepremičnina	27

5.2.2. STORITVE, POVEZANE Z NEPREMIČNINAMI

Kontrolna cilja

- zagotoviti popolno identifikacijo storitev na nepremičninah, ki se obdavčujejo v Sloveniji,
- zagotoviti, da so skladno z zakonodajo o DDV-ju obdavčene storitve na nepremičninah v državah, kjer so nepremičnine.

Ključna vprašanja

- *Ali je predhodno izvedena presoja, ali sploh gre za transakcijo z nepremičnino?*
- *Ali je izvedena presoja, da gre za storitve, ki so povezane z nepremičnino?*
- *Ali je zagotovljeno, da je mogoče storitev vezati na konkretno nepremičnino?*
- *Ali je predhodno zagotovljeno, da se presodi, kje se konkretna nepremičnina nahaja?*
- *Ali je zagotovljeno, da se v Sloveniji obdavčijo samo storitve na nepremičninah, ki so locirane v Sloveniji?*
- *Ali je zagotovljeno, da je davčna obveznost za storitev, ki je opravljena na nepremičnini, ki se nahaja v tujini, izpolnjena v tej državi?*

Kraj opravljanja storitev v zvezi z nepremičninami je kraj, kjer se nepremičnina nahaja, ne glede na to, ali je storitev opravljena osebi, ki je davčna zavezanica ali ne. Namen ureditve je zagotoviti, da se DDV obračuna v državi, v kateri je storitev domnevno izkoriščena, ob upoštevanju, da se storitve, povezane z nepremičninami, štejejo za izkoriščene v kraju, kjer se nepremičnina nahaja. Stranke, udeležene v transakcijah, ne morejo obiti te ureditve s tem, da bi se pogodbeno dogovorile, da se za storitve, opravljene na podlagi konkretne pogodbe, uporabljajo splošna pravila glede kraja opravljanja storitev.⁸

Vendar je poleg kraja, kjer se nepremičnina nahaja, treba določiti, ali sploh gre za transakcijo z nepremičnino oz. na nepremičnini. Ključno je ugotoviti, kaj sploh nepremičnina je.

V skladu z opredelitvijo iz 13.b točke Uredbe 282/2011 se za nepremičnino šteje:

- vsak posamezni del zemljišča na površju ali pod njim, na katerem se lahko vzpostavi lastninska pravica in posest;
- vsaka zgradba ali konstrukcija, pritrjena na tla ali v tleh nad morsko gladino ali pod njo, ki je ni mogoče zlahka razstaviti ali odstraniti;
- vsak predmet, ki je vgrajen in je sestavni del zgradbe ali konstrukcije ali brez katerega zgradba ali konstrukcija ni popolna, na primer vrata, okna, strehe, stopnišča in dvigala;

---

⁸ Evropska komisija, 2015, str. 10.

- vsak predmet, oprema ali stroj, ki je stalno vgrajen v zgradbi ali konstrukciji in ga ni mogoče odstraniti brez uničenja ali spremembe zgradbe ali konstrukcije.

Pravilo glede določanja kraja obdavčitve nepremičnin je posebno pravilo in ne izjema od splošnih pravil glede kraja opravljanja storitev. V skladu s sodno prakso Sodišča EU je treba določbe, ki vključujejo izjeme od splošnih pravil, razlagati ozko. Ta zahteva pa ne velja za posebna pravila, zato se merilo ozke razlage ne uporablja za opredelitev storitev, povezanih z nepremičninami. V primeru dvoma, ali gre za transakcijo v zvezi z nepremičninami ali za storitev, ki se obdavčuje po splošnih pravilih, je treba ravnati na naslednji način: obravnavo transakcije je treba določiti glede na namen posebnega pravila, da se omogoči obdavčitev v državi članici, kjer je izkoriščena, in na podlagi objektivne presoje. Zato je treba najprej preveriti, ali storitve spadajo na področje uporabe posebnega pravila, in če to drži, se storitev šteje za storitev, povezano z nepremičninami. V nasprotnem primeru, in če se ne uporabljajo druga posebna pravila, se transakcija obdavči v skladu s splošnimi pravili za obdavčitev storitev.

Da storitev velja za storitev, povezano z nepremičninami, mora biti dovolj neposredno povezana z nepremičnino. Izhajati mora iz točno določene nepremičnine, in je ta nepremičnina sestavni del storitve ter osrednjega in bistvenega pomena za opravljeno storitev. Take storitve ni mogoče izvesti brez zadevne nepremičnine, kar pomeni, da mora biti storitev opredeljena v povezavi z določeno nepremičnino. Rezultat storitve mora izhajati iz zadevne nepremičnine. Velja, da storitev izhaja iz nepremičnine, kadar se nepremičnina uporabi za izvedbo storitve, če je zadevna nepremičnina glavni in prevladujoči element te storitve⁹. Storitve se štejejo za dovolj neposredno povezane z nepremičnino, če se opravljajo za nepremičnino ali so zanjo namenjene in je njihov cilj pravna ali fizična sprememba zadevne nepremičnine. Povedano drugače, usmerjene morajo biti na spremembo pravnega statusa in/ali fizičnih značilnosti zadevne nepremičnine.¹⁰

Zato je pri presoji, ali gre za storitve na nepremičninah ali nepotrebno treba proučiti,

- ali je storitev opravljena na stvari, ki jo je mogoče šteti za nepremičnino. Če je odgovor na prvo vprašanje pritrdilen, je treba proučiti,
- ali obstaja dovolj neposredna povezava med storitvijo in nepremičnino, na katero se nanaša, tako da velja za storitev, povezano z nepremičnino.

---

⁹ Tako Sodišče EU v zadevi Heger Rudi, C-166/05.

¹⁰ Evropska komisija, 2015, 139. in 140. točka.

Naj na tem mestu izpostavimo še, kako je treba obravnavati najemanje delavcev za gradbena dela: ali kot storitve, opravljene na nepremičnini, ali kot storitve, ki se obdavčujejo po splošnih pravilih. Storitve najema delavcev velja za storitve na nepremičnini, samo če izvajalec, ki zagotovi delavce, prevzame odgovornost za izvedbo del. V takih okoliščinah velja, da izvajalec ne zagotavlja samo delavcev svojemu naročniku, ampak tudi prevzema odgovornost za izvedbo in rezultate gradbenih del, kar je enako zagotavljanju gradbenih storitev, tj. zagotavljanju storitev, povezanih z nepremičninami.¹¹

5.2.3. PREVOZNE IN POMOŽNE PREVOZNE STORITVE

Kontrolni cilj:

- zagotoviti popolno in pravilno obdavčitev prevoznih in pomožnih prevoznih storitev.

Ključna vprašanja

- *Ali je zagotovljeno, da se presodi, ali gre za prevoz blaga ali za prevoz potnikov?*
- *Ali je pri prevozu potnikov zagotovljeno, da je DDV v Sloveniji obračunan le od dela prevožene poti v Sloveniji?*
- *Ali je v prej navedenem primeru zagotovljeno, da je naročnik storitve plačnik davka, če se tuj prevoznik ne identificira za DDV v Sloveniji?*
- *Ali je pri prevozu blaga zagotovljeno, da se predhodno ugotovi, ali gre za prevozno storitev, neposredno povezano z izvozom, ali ne?*
- *Ali je zagotovljeno, da DDV od prevoznih storitev, povezanih z uvozom blaga, ni obračunan, če je ta storitev že vključena v carinsko vrednost blaga?*

Pri prevoznih in pomožnih prevoznih storitvah je ključno ugotoviti, ali gre za prevoz oseb (potnikov) ali za prevoz blaga.

a) Prevoz potnikov in njihove osebne prtljage

Kraj opravljanja storitve je kraj, kjer se opravlja prevoz, pri čemer se upošteva prevožena razdalja (28/1 ZDDV-1). Zato je treba prevozno pot razdeliti na del, prevožen na ozemlju Slovenije, in na del zunaj Slovenije. Slovenski DDV se obračuna le od prevožene poti po Sloveniji. Prejemnik storitev je plačnik davka le, če tuj prevoznik ne pridobi slovenske ID-številke za DDV.

---

¹¹ Evropska komisija, 2015, 167. točka.

b) Prevoz blaga

Pri prevozu blaga je ključno ugotoviti, kdo sta izvajalec in prejemnik storitve (ali sta davčna zavezanca ali nezavezanca) ter kje je opravljen prevoz blaga (znotraj ali zunaj EU-ja). Za storitve prevoza blaga, opravljene davčnemu zavezancu, se kraj obdavčitve določi v skladu s splošnim pravilom iz 25. člena ZDDV-1. Če pa se storitve prevoza opravijo osebi, ki ni davčna zavezanca, je treba upoštevati 28. člen ZDDV-1. Kraj opravljanja prevoza blaga, razen prevoza blaga znotraj EU-ja, osebam, ki niso davčne zavezanke, je kraj, kjer se opravlja prevoz, pri čemer se upošteva prevožena razdalja. Kraj opravljanja prevoza blaga znotraj EU-ja osebe, ki niso davčni zavezanci, je kraj začetka prevoza.

Prevoznik je davčni zavezanec iz	Prejemnik je davčni zavezanec iz	Kraj obdavčitve	Opomba
1. PREVOZ BLAGA ZNOTRAJ EU-ja			
druge države članice EU	Slovenije	Slovenija	DDV obračuna prejemnik po 22 % od prevoznine za vso pot obračuna.
tretje države	Slovenije	Slovenija	DDV obračuna prejemnik po 22 % od prevoznine za vso pot obračuna.
2. PREVOZ BLAGA ZUNAJ EU-ja (prevozna pot iz Slovenije v tretjo državo)			
druge države članice EU	Slovenije	Slovenija	DDV se obračuna po 22 % od prevoznine za vso pot obračuna, razen če je po 52/1/e ZDDV-1 oproščena.
tretje države	Slovenije	Slovenija	DDV se obračuna po 22 % od prevoznine za vso pot obračuna, razen če je po 52/1/e ZDDV-1 oproščena.
3. PREVOZ BLAGA ZUNAJ EU-ja (prevozna pot iz tretje države v Slovenijo)			
druge države članice EU	Slovenije	Slovenija	DDV se obračuna po 22 % od prevoznine za vso pot obračuna, razen če je po 50/1/12 ZDDV-1 oproščena.
tretje države	Slovenije	Slovenija	DDV se obračuna po 22 % od prevoznine za vso pot obračuna, razen če je po 50/1/12 ZDDV-1 oproščena.
4. PREVOZNA POT ZUNAJ EU-ja			
druge države članice EU	Slovenije	Slovenija	DDV obračuna prejemnik po 22 % od prevoznine za vso pot obračuna.
tretje države	Slovenije	Slovenija	DDV obračuna prejemnik po 22 % od prevoznine za vso pot obračuna.

5.2.4. STORITVE S PODROČJA KULTURE, UMETNOSTI, ZNANOSTI, IZOBRAŽEVANJA, ZABAVNIH IN PODOBNIH STORITEV, POMOŽNE PREVOZNE STORITVE

Kontrolni cilj:

- zagotoviti popolno in pravilno obdavčitev storitev s področja kulture, umetnosti, znanosti, izobraževanja, zabavnih in podobnih storitev.

Ključna vprašanja

- *Ali je zagotovljeno, da so storitve predhodno prepoznane glede na to, ali gre za prireditve in vstopnine?*
- *Ali je v skladu z ZDDV-1 pravilno opredeljeno, da gre za prireditev in da gre za plačilo vstopnine?*
- *Ali je zagotovljeno, da so za prireditve, če gre za vstopnine, storitve obdavčene v državi, v kateri se prireditev izvaja?*
- *Ali je v primeru storitev s področja kulture, umetnosti, znanosti, izobraževanja, zabavnih in podobnih storitev zagotovljeno, da je kot kraj obdavčitve določena Slovenija, če ne gre za prireditve in vstopnine in so opravljene davčnemu zavezancu?*

Kulturne, umetnostne, športne, znanstvene, izobraževalne, zabavne in podobne prireditve, kot so sejmi in razstave, opravljene:

- davčnim zavezancem, so obdavčene:
  - po prvem odstavku 29. člena ZDDV-1 tam, kjer so prireditve, če gre za vstopnine (enako velja za pomožne storitve k naštetim – storitve garderob in podobno),
  - po prvem odstavku 25. člena ZDDV-1 pa tam, kjer ima sedež prejemnik storitve, v vseh drugih primerih, ko ni vstopnine ali prireditve;
- nezavezancem, so obdavčene:
  - po drugem odstavku 29. člena ZDDV-1 tam, kjer se dejavnosti izvajajo, če gre za vstopnine ali ne (enako velja za pomožne storitve in za storitve organizatorjev teh dejavnosti).

Če tovrstne storitve zaračuna tuja oseba, se obdavčijo tam, kjer se prireditev odvija, če gre za prireditve in za vstopnine, v vseh ostalih primerih pa se kraj opravljanja storitev obdavčuje po splošnem pravilu. Zato je ključno odgovoriti na vprašanje,

- kaj je *prireditev*,
- kaj je *vstopnina*.

Prireditve so dogodki, ki so enkratni in pri katerih gre za aktualno dogajanje, vezano na točno določen kraj, ki ga je mogoče ugotoviti brez težave. Prireditve niso tečaji, usposabljanje in izobraževanje.

Storitve v zvezi z dostopom do prireditev s področja kulture, umetnosti, športa, znanosti, izobraževanja, razvedrila ali podobnih prireditev zajemajo storitve,

katerih bistvena značilnost je odobritev pravice dostopa do prireditve na podlagi vstopnice ali plačila, vključno s plačilom v obliki abonmaja ali letne kotizacije.¹² Gre predvsem za naslednje primere odobritve: (a) pravice dostopa do prireditve, gledališke igre, cirkuške predstave, sejme, v zabaviščne parke, na koncerte, razstave in druge podobne kulturne prireditve; (b) pravice dostopa do športne prireditve, kot so tekme ali tekmovanja; (c) pravice dostopa do izobraževalne in znanstvene prireditve, kot so konference in seminarji.¹³

Za uporabo 29. člena ZDDV-1 je poleg tega, da gre za vstopnino, pomembno tudi to, da gre za prireditev. Če gre v zvezi s transakcijo s področja kulture, umetnosti, športa, znanosti, izobraževanja ter zabavnih in podobnih prireditev za vstopnino, mora biti hkrati izpolnjen še pogoj, da gre za prireditev, sicer se med davčnimi zavezanci za določitev kraja obdavčitve uporabi splošno pravilo iz 25./1. člen ZDDV-1.

Vstopnina je opredeljena v 32. členu Uredbe 282/2011. Pri vstopnini za potrebe izvajanja 29./1. ZDDV-1 gre za odobritev pravice dostopa do prireditve na podlagi vstopnice ali plačila, ki pa je lahko tudi v obliki abonmaja ali letne kotizacije in pri tem ni pomembno, ali se plačilo opravi na kraju samem (ob vstopu na prireditev) ali vnaprej.

Pri vstopninah iz 29./1. člena ZDDV-1 gre na primer za odobritev pravice dostopa do

- predstav, gledaliških iger, cirkuških prireditev, sejmov, zabaviščnih parkov, koncertov, razstav in drugih podobnih kulturnih prireditev,
- športnih prireditev, kot so tekme in tekmovanja, in
- izobraževalnih in znanstvenih prireditev, kot so konference in seminarji.

Plačilo za uporabo objektov, kot so telovadnice in drugi objekti, ni vstopnina v smislu 29./1. člen ZDDV-1, čeprav se v praksi za tovrstne storitve kupijo nekakšne vstopnice, na podlagi katerih oziroma s predložitvijo katerih se uporablja športni ali drug objekt.

Pomožne storitve, povezane z vstopninami, so opredeljene kot storitve, ki so neposredno povezane z dostopom do prireditev s področij kulture, umetnosti, športa, znanosti, izobraževanja, razvedrila in podobnih, ki se za ločeno plačilo (poleg plačila vstopnine) opravljajo udeležencem prireditev; tako kot vstopnine so obdavčljive tam, kjer prireditve dejansko potekajo. Te pomožne storitve zajemajo predvsem uporabo garderob in sanitarnih prostorov, ne vključujejo pa posredniških storitev, povezanih s prodajo vstopnic.

---

¹² Pojasnilo DURS-a, št. 4230-4568/2011, z dne 9. 8. 2011.

¹³ Pojasnilo DURS-a, št. 4230-2796/2011, z dne 12. 4. 2011.

5.2.5. NAJEM PREVOZNIH SREDSTEV

Kontrolni cilj:

- zagotoviti popolno in pravilno opredelitev najemov prevoznih sredstev.

Ključna vprašanja

- *Ali je zagotovljeno, da je predhodno pravilno opredeljeno, ali gre za kratkoročni ali dolgoročni najem?*
- *Ali je zagotovljeno, da je v Sloveniji DDV obračunan v primeru nabave dolgoročnega najema prevoznih sredstev?*

Pri najemu prevoznih sredstev je treba ločiti:

- **kratkoročni najem** prevoznih sredstev, pri katerem je kraj obdavčitve tam, kjer je prevozno sredstvo dejansko dano na razpolago (30.b/1 ZDDV-1), ne glede na status najemnika (zavezanec, nezavezanec), in
- **dolgoročni najem** prevoznih sredstev.

Kratkoročni najem pomeni stalno posest ali uporabo prevoznega sredstva v obdobju, ki ni daljše od 30 dni, pri plovilih pa v obdobju, ki ni daljše od 90 dni. Za kraj opravljenih storitev pa se šteje kraj, kjer je prevozno sredstvo dano na razpolago najemniku, ne glede na to, ali je najemnik davčni zavezanec ali ne.

Kraj, kjer je prevozno sredstvo dejansko dano na razpolago najemniku, je kraj, kjer preide v fizično posest prejemnika ali tretje osebe.

Prejemnik	Kraj obdavčitve	ZDDV-1
1. KRATKOROČNI NAJEM PREVOZNIH SREDSTEV		
Davčni zavezanec in nezavezanec	Kjer je prevozno sredstvo dano na razpolago najemniku.	30.b/1
2. DOLGOROČNI NAJEM PREVOZNIH SREDSTEV		
Davčni zavezanec	Kjer ima sedež/SPE/prebivališče prejemnik storitve (najemnik).	25/1
Nezavezanec, razen če gre za čoln za razvedrilo.	Kjer ima sedež/stalno oz. običajno prebivališče najemnik.	30.b/2
Nezavezanec, če gre za čoln za razvedrilo in najemodajalec to storitev dejansko opravi s sedeža svoje dejavnosti ali iz SPE v tem kraju.	Kjer je čoln za razvedrilo dejansko dan na razpolago najemniku/Kjer ima sedež/SPE/prebivališče izvajalec storitve.	30.b/3
Nezavezanec, če gre za čolne za razvedrilo, a dodatni pogoj iz prejšnje vrstice ni izpolnjen.	Kjer ima sedež/stalno ali običajno prebivališče najemnik.	30.b/2

6. DOLOČITEV PLAČNIKA DAVKA PRI STORITVAH IZ 25. ČLENA ZDDV-1

Kontrolna cilja:

- zagotoviti pravilno identifikacijo plačnika DDV-ja za prejete storitve,
- zagotoviti popolno identifikacijo storitev, ki so obdavčene v Sloveniji.

Ključna vprašanja

- *Ali je zagotovljeno, da davčni zavezanec, identificiran za DDV, obračuna DDV od storitev, za katere se predhodno ugotovi, da je kraj obdavčitve v Sloveniji, po postopku samoobdavčitve?*
- *Ali je zagotovljeno, da mali davčni zavezanec, ki prejema storitve, za katere je predhodno ugotovljeno, da je kraj obdavčitve v Sloveniji, pravočasno pridobi (posebno) ID-številko za DDV in od prejetih storitev obračuna DDV?*
- *Ali je zagotovljeno, da pravna oseba nezavezanka, ki že ima ID-številko za DDV in ki prejema storitve, za katere je predhodno ugotovljeno, da je kraj obdavčitve v Sloveniji, od prejetih storitev obračuna DDV?*

V skladu s tretjo točko prvega odstavka 73. člena ZDDV-1 je plačnik DDV-ja v Sloveniji vsak davčni zavezanec ali pravna oseba, ki ni davčna zavezanka, je pa identificirana za namene DDV-ja, katerima se opravijo storitve iz prvega odstavka 25. člena ZDDV-1, če te storitve opravi davčni zavezanec, ki nima sedeža v Sloveniji.

Prejemniku storitve ni treba obračunati DDV-ja, kadar je prejeta storitev oproščena plačila DDV-ja v skladu z 42. členom ZDDV-1.

DDV mora obračunati in plačati:

- **identificirani zavezanec za DDV, ki prejema storitve iz 25. člena ZDDV-1;**
- **mali davčni zavezanec, ki prejme storitev iz 25. člena ZDDV-1.** Le-ta mora predhodno pridobiti posebno ID-številko za DDV in obračunati DDV po postopku samoobdavčitve za prejeto storitev od davčnega zavezanca iz druge države EU-ja ali iz tretje države. Pridobitev ID-številke za DDV je obvezna in ni odvisna od vrednosti prejetih storitev;
- **pravna oseba nezavezanka, ki že ima ID-številko za DDV,** mora obračunati DDV po postopku samoobdavčitve za prejeto storitev od davčnega zavezanca iz druge države EU-ja ali iz tretje države.

Če je slovenski davčni zavezanec prejemnik storitve in je kraj obdavčitve Slovenija, on pa je po 76. členu ZDDV-1 določen za plačnika DDV-ja, mora obračunati DDV po postopku samoobdavčitve.

Zato se morajo mali davčni zavezanci, ki prejemajo storitve in še nimajo identifikacijske številke za DDV, identificirati za namene DDV-ja kot prejemniki

storitve od davčnega zavezanca iz druge države članice ter od prejete storitve obračunati DDV.

7. OBDAVČITEV NA PODLAGI UPORABE MEHANIZMA OBRNJENE DAVČNE OBVEZNOSTI

Kontrolna cilja:

- zagotoviti pravilno identifikacijo plačnika davka za vsako nabavljeno storitev,
- zagotoviti popoln zajem vseh obdavčljivih transakcij, od katerih mora plačnik davka obračunati DDV.

Ključni vprašanji

- *Ali je zagotovljeno, da je za vse prejete storitve plačnik davka pravilno določen?*
- *Ali je zagotovljeno, da plačnik davka od vseh storitev, pri katerih je kraj obdavčitve v Sloveniji, obračuna DDV po postopku samoobdavčitve?*

Če

- davčni zavezanec z ID-številko za DDV,
- mali davčni zavezanec,
- pravna oseba, ki ni davčna zavezanka, je pa identificirana za DDV,

prejemajo storitve iz druge države EU-ja ali iz tretje države, katerih kraj obdavčitve je Slovenija, in so skladno s 76. členom ZDDV-1 določeni za plačnika DDV-ja, morajo za to storitev obračunati DDV po postopku samoobdavčitve. Samoobdavčitev z DDV-jem pomeni, da mora DDV plačati prejemnik storitev na podlagi zakonsko določene obrnjene davčne obveznosti.

Če pa gre za prejem storitev, katere kraj obdavčitve je zunaj Slovenije, prejemnik storitev ne obračuna DDV-ja po postopku samoobdavčitve.

8. OBVEZNOST OBRAČUNA DDV-ja – KDAJ?

Kontrolna cilja:

- zagotoviti obračun DDV-ja v pravilnem davčnem obdobju,
- zagotoviti popolnost obračuna DDV-ja od vseh obdavčljivih transakcij.

Ključni vprašanji

- *Ali je zagotovljeno, da se od vseh storitev, za katere je določen kraj obdavčitve v Sloveniji, DDV obračuna po postopku samoobdavčitve v obdobju, ko so storitve prejete?*
- *Ali je zagotovljeno, da se ugotovi, da je bila storitev opravljena, čeprav prejemnik storitve za opravljeno storitev še ni prejel računa?*

Davčni zavezanec, ki velja za plačnika davka v Sloveniji, mora ob naročilu določene storitve v tujini vedno preveriti, kje se po slovenskih (evropskih) pravilih DDV-ja šteje, da je ta storitev opravljena. Če ugotovi, da se kot kraj opravljanja storitve, ki jo je opravil davčni zavezanec s sedežem zunaj Slovenije, šteje Slovenija, mora DDV obračunati sam kot prejemnik te storitve, pri tem pa paziti, da je ta obračun DDV-ja pravočasen.

Pri tem mora nujno ločiti dva temeljna dogodka, in sicer:

- "obdavčljivi dogodek" – to je dogodek, s katerim so izpolnjeni pravni pogoji, potrebni za nastanek obveznosti obračuna DDV-ja in nastane, ko so storitve opravljene, ter
- "obveznost obračuna DDV-ja", ki nastane, ko ima davčni organ po zakonu pravico zahtevati davek od osebe, ki ga je dolžna plačati, čeprav je plačilo lahko odloženo.

V okviru splošnega pravila tako obdavčljivi dogodek kot tudi obveznost obračuna DDV-ja nastane, **ko so storitve opravljene**, in ne šele, ko je račun prejet.

Poleg splošnega pravila pa je treba upoštevati tudi nekatera posebna pravila. Kadar se storitve, za katere je DDV dolžan plačati prejemnik storitev, neprekinjeno opravljajo v obdobju, daljšem od enega leta, ter za katere se v tem obdobju ne izdajajo računi in ne vršijo plačila, velja, da so končane ob izteku vsakega koledarskega leta, dokler storitve niso dokončane. Če pa je plačilo izvršeno, preden so storitve opravljene, nastane obveznost obračuna DDV-ja na dan prejema plačila in od prejetega zneska plačila.

9. DAVČNA OSNOVA IN DAVČNA STOPNJA

Kontrolni cilj:

- zagotoviti, da je DDV obračunan upošteva je pravilno davčno osnovo in davčno stopnjo.

Ključna vprašanja

- *Ali je zagotovljeno, da se DDV obračuna upošteva je pravilno davčno stopnjo?*
- *Ali je zagotovljeno, da se za predhodno identificirane storitve, za katere se ugotovi, da je kraj obdavčitve v Sloveniji in za katere se uporablja nižja davčna stopnja, DDV obračuna upošteva je nižjo davčno stopnjo?*
- *Ali je zagotovljeno, da se za predhodno identificirane storitve, za katere se ugotovi, da je kraj obdavčitve v Sloveniji in za katere se uporablja oprostitev plačila DDV-ja, DDV ne obračuna?*

Davčna osnova je vse, kar predstavlja plačilo (v denarju, stvarih ali storitvah), ki ga je ali bo davčni zavezanec prejel od kupca, naročnika ali tretje osebe za storitve,

brez DDV-ja. Za določitev davčne stopnje ni pomembno, kdo plača opravljene storitve, pa tudi ne, kdaj je oz. bo plačilo opravljeno.

Pri proučevanju povezave med pravili glede kraja opravljanja storitev in pravili o oprostitvah plačila DDV-ja je treba uporabiti splošni pristop v sistemu DDV-ja, to je, da se najprej opredeli pravilni kraj opravljanja storitev, šele nato se proučijo pravila, ki se za zadevno storitev uporabljajo na opredeljenem območju davčne pristojnosti (države članice ali tretje države). V okviru tega se ugotovi, ali je ta storitev obdavčena (in če je, po kateri stopnji) ali oproščena plačila DDV-ja.

9.1. Uporaba nižje davčne stopnje

Z nižjo stopnjo DDV-ja (9,5 %) so obdavčeni:

- prevoz oseb in njihove osebne prtljage po železnicah, cestah, vodi in zraku;
- vzdrževanje medicinske opreme;
- vstopnine za razstave, gledališča, muzeje, za ogled naravnih znamenitosti, kinematografske in glasbene prireditve, cirkuse, sejme, zabaviščne parke, živalske vrtove in podobne kulturne in športne prireditve;
- avtorske pravice književnikov in skladateljev ter storitve izvajalskih umetnikov;
- čiščenje oken;
- dajanje nastanitvenih zmogljivosti v najem v hotelih in podobnih nastanitvenih obratih, vključno z nastanitvenimi zmogljivostmi v domovih in drugih nastanitvenih obratih ter oddajanjem prostorov za šotore, prikolice in podobne premične objekte;
- uporaba športnih objektov;
- storitve pokopa in upepelitve, skupaj s prometom blaga, ki je z njimi neposredno povezan in ga opravi izvajalec pogrebnih storitev;
- storitve javne higiene;
- manjša popravila koles, čevljev in usnjenih izdelkov, oblačil in gospodinjskega perila, (vključno s krpanjem in predelavo);
- storitve domačega varstva (kot pomoč na domu in varstvo otrok, skrb za ostarele, obolele ali invalide);
- frizerske storitve.

9.2. Oprostitve DDV-ja

Plačila DDV-ja so na primer oproščene naslednje storitve:

- storitve iz 42. člena ZDDV-1;
- posredovanje zavarovalniških in finančnih storitev;
- posredovanje pri izvozu blaga ali uvozu blaga, če je vključeno v davčno osnovo pri carinjenju blaga;

- posredovanje v tujem imenu za tuj račun, če je del oproščenih transakcij povezanih z izvozom, mednarodnim transportom, ali oprostitev v okviru diplomatskih odnosov in drugega naštetega (54. člen ZDDV-1);
- posredovanje blaga, ki je oproščeno DDV-ja glede na carinske predpise;
- posredovanje blaga, povezano z vnosom blaga v carinsko skladišče ali iznosom iz njega;
- organizirani prevoz otrok, mednarodni prevozi potnikov (zračni, pomorski in železniški prevoz, pri katerem je kraj odhoda ali prihoda zunaj Slovenije), reševalni prevozi bolnih in poškodovanih oseb, ki jih opravljajo pooblašcene osebe (gre za prevoze, ki so z zdravstvenim osebjem ali brez njega opravljeni z reševalnimi avtomobili, helikopterji ter drugimi vozili in plovili, ki so posebej prirejeni za te namene). Plačila DDV-ja so oproščene tudi storitve prevoza, povezane z izvozom blaga.

10. PRAVICA DO ODBITKA DDV-ja

Če je slovenski davčni zavezanec prejemnik storitve, za katero je kraj obdavčitve Slovenija in je v skladu z 76. členu ZDDV-1 določen za plačnika davka in je DDV od prejete storitve obračunal po postopku samoobdavčitve, uporabi pri odbijanju DDV-ja pravila iz 62. do 67. člena ZDDV-1. To pa pomeni, da osebe, ki imajo posebno ID-številko za DDV samo za namene prejemanja storitev oz. blaga iz tujine, po izrecni zakonski določbi nimajo pravice do odbitka DDV-ja. Drugi identificirani davčni zavezanci pa imajo pravico do odbitka DDV-ja glede na splošna pravila, zapisana v 62. do 67. členu ZDDV-1.

Kontrolni cilji:

- zagotoviti, da je DDV odbit od vseh transakcij, ki zagotavljajo pravico do odbitka,
- zagotoviti, da je DDV odbit v pravilnem obračunskem obdobju,
- zagotoviti, da je odbitek DDV-ja opravljen višini, določeni v zakonu.

Ključna vprašanja

- *Ali je pri nabavi storitev od tujih davčnih zavezancev, za katere se uporablja nižja davčna stopnja ali so oproščene plačila DDV-ja in je zavezanec obračunal DDV po postopku samoobdavčitve, zagotovljeno, da si zavezanec odbije samo toliko DDV-ja, kot ga določa zakon?*
- *Ali je zagotovljeno da DDV ni odbit od*
  - *storitev, tesno povezanih z nabavo plovil, zrakoplovov in vozil,*
  - *storitev, povezanih s stroški reprezentance (storitve zabave ob poslovnih in družabnih stikih),*

- *storitev nastanitve (razen stroškov, ki so davčnemu zavezancu nastali pri teh dobavah v okviru opravljanja njegove dejavnosti)?*
- *Ali je zagotovljeno, da si zavezanec za davek ne odbije DDV-ja, preden se šteje, da je nastala obveznost za obračun DDV-ja?*
- *Ali je pri uporabi odbitnega deleža zagotovljeno, da je DDV odbit v skladu z izračunanim odbitnim deležem?*
- *Ali je zagotovljeno, da je v primeru, če je plačnik davka mali davčni zavezanec, le-ta ne odbija vstopnega DDV-ja?*
- *Ali je zagotovljeno, da se DDV odbije znotraj prekluzivnega roka, če si davčni zavezanec DDV-ja ne odbije v obdobju, ko mu je nastala pravica do odbitka?*

Davčni zavezanec ima v skladu z a) točko drugega odstavka 63. člena ZDDV-1 pravico do odbitka DDV-ja, če se storitve uporabijo za transakcije, ki jih je v zvezi z dejavnostjo iz drugega odstavka 5. člena ZDDV-1 opravil zunaj Slovenije, če bi bil upravičen do odbitka DDV-ja, če bi bile opravljene v Sloveniji. Na podlagi c) točke drugega odstavka 63. člena ZDDV-1 ima davčni zavezanec pravico do odbitka DDV-ja tudi od transakcij, ki so oproščene v skladu s 1. in 4.(a) točko do 44. člena ZDDV-1, če ima naročnik sedež zunaj EU-ja ali če so te transakcije neposredno povezane z blagom, namenjenim za izvoz iz EU-ja.

Za blago in storitve, ki jih davčni zavezanec potrebuje tako za transakcije, pri katerih si DDV lahko odbije, kot za transakcije, pri katerih DDV-ja ne sme odbiti, odbije samo tak delež DDV-ja, ki se pripiše prvim transakcijam. Ta delež se določi na podlagi izračuna odbitnega deleža. Pravice do odbitka DDV-ja pa nimata mali davčni zavezanec in pravna oseba nezavezanka, ki sta pridobili posebno ID-številklo za DDV.

Od katerih storitev ni dopustno uveljavljati pravice do odbitka vstopnega DDV-ja? Davčni zavezanec nima pravice odbiti DDV-ja od nabave storitev, ki jih ni uporabil za namene svojih obdavčljivih transakcij. Prav tako po posebnih pravilih ne sme odbiti DDV-ja od naslednjih storitev:

- storitev, tesno povezanih z nabavo plovil (jaht in čolnov, namenjenih za šport in razvedrilo, razen če se uporabljajo za opravljanje dejavnosti prevoza potnikov in blaga, dajanje v najem in zakup ter za nadaljnjo prodajo);
- storitev, tesno povezanih z nabavo zrakoplovov (razen če se uporabljajo za opravljanje dejavnosti prevoza potnikov in blaga, dajanje v najem in zakup ter za nadaljnjo prodajo);
- storitev, tesno povezanih z nabavo vozil (osebni avtomobilov ter motornih koles, razen če se uporabljajo za opravljanje dejavnosti prevoza potnikov in blaga, dajanje v najem in zakup ter za nadaljnjo prodajo, vozil, ki se uporabljajo v avtošolah za izvajanje programa usposabljanja iz vožnje v skladu z veljavnimi

predpisi, kombiniranih vozil za opravljanje dejavnosti javnega linijskega in posebnega linijskega prevoza ter osebnih specialnih vozil, prilagojenih izključno za prevoz pokojnikov);

- storitev, povezanih s stroški reprezentance (storitve zabave ob poslovnih in družabnih stikih);
- storitev nastanitve (razen stroškov, ki so davčnemu zavezancu nastali pri teh dobavah v okviru opravljanja njegove dejavnosti).

Kdaj je dopustno uveljavljati odbitek vstopnega DDV-ja? Pravica do odbitka DDV-ja nastane od prejetih storitev v trenutku, ko nastane obveznost za obračun DDV-ja od teh storitev, ta pa nastane, ko je storitev končana. Za storitve iz 25. člena ZDDV-1 sme obračunani DDV v istem davčnem obdobju tudi odbiti, če prejme račun najkasneje do roka za predložitev obračuna DDV-ja (107/4 PZDDV-1). Pravice do odbitka DDV-ja nimajo davčni zavezanci s posebno ID-številko za DDV, čeprav so od opravljenih storitev iz 25. člena ZDDV-1 obračunali DDV po postopku samoobdavčitve.

V kolikšni višini je dopustno uveljavljati pravico do odbitka vstopnega DDV-ja? Davčni zavezanec ne sme odbiti DDV-ja v višji višini, kot bi ga moral obračunati. Zato ne sme odbiti DDV-ja od storitev, ki se obdavčujejo po nižji davčni stopnji ali so oproščene, če je izvedel obračun DDV-ja po postopku obdavčitve v napačni (višji) višini.

11. ZAKLJUČEK

V prispevku smo želeli sistematično prikazati ključne opredelitve pri nabavi storitev iz tujine, ki so nujne za pravilen obračun DDV-ja. Kot je omenjeno že uvodoma, namen prispevka ni prikaz pravilnosti evidentiranja dokumentov, ki izpričujejo nabavo storitev, v poslovne knjige in davčne obračune, ampak smo se osredotočili na vsebinsko opredelitev transakcije kot take. Ne glede na to, da je obdelan zelo majhen delež transakcij, pa zaključujemo, da je treba za pravilno obdavčitev ene nabavne transakcije imeti zelo široko vedenje o njej in da se je treba pri vsaki transakciji ločeno vprašati o vsaki okoliščini, ki vpliva na obdavčitev. Zavedamo se, da v prispevku ni bilo mogoče zajeti vseh transakcij in vseh posebnosti, zato je treba zapisano uporabljati kot delovni pripomoček. Prav tako se zavedamo, da je vsaka organizacija posebna, s specifično organizacijsko strukturo in vzpostavljenimi sistemi notranjih kontrol, zaradi česar navedena kontrolna vprašanja nikakor ne pomenijo strnjene kroga notranjih kontrol. Navedena vprašanja in kontrolne cilje je zato treba uporabljati le kot izhodišče pri vzpostavljanju sistema davčnih notranjih kontrol na področju nabave storitev v organizaciji.

12. LITERATURA IN VIRI

1. Bartol Lesar, M. (2017). Opravljanje storitev za plačilo po ZDDV-1. *SIR*IUS*, 2017 (5) 1, str. 5–33.
2. *Davek na dodano vrednost v praksi*. (2015). Priročnik Zveze RFR. Ljubljana: Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije.
3. Direktiva Sveta 2006/112/ES z dne 28. novembra 2006 o skupnem sistemu davka na dodano vrednost z dopolnitvami OJ L 347, 11. 12. 2006, str. 1–118.
4. Evropska komisija (2015). Pojasnila o pravilih EU glede kraja opravljanja storitev na področju DDV za storitve, povezane z nepremičninami, ki začnejo veljati leta 2017. 26. 10. 2015.
5. Franc, B. (2013). *Revidiranje davka na dodano vrednost na področju mednarodnega prometa blaga*. 8. zvezek. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo.
6. Franc, B. (2013). *Gradivo za delavnico Prikaz revidiranja DDV-ja*. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo.
7. Izvedbena uredba Sveta (EU) št. 1042/2013 z dne 7. oktobra 2013 o spremembi izvedbene uredbe (EU) št. 282/2011 glede kraja opravljanja storitev OJ L 284, 26. 10. 2013, str. 1–9.
8. Izvedbena uredba Sveta (EU) št. 282/2011 z dne 15. marca 2011 o določitvi izvedbenih ukrepov za Direktivo 2006/112/ES o skupnem sistemu davka na dodano vrednost OJ L 77, 23. 3. 2011, str. 1–22.
9. Jerman, S. (2011). *Vzpostavitev in obvladovanje notranjih kontrol na zgledu DDV od storitev v razmerjih s tujimi davčnimi zavezanci*. Zbornik referatov 11. davčne konference. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo.
10. Pojasnilo DURS-a, št. 4230-128/2010 z dne 4. 5. 2010.
11. Pojasnilo DURS-a, št. 4230-228/2010 z dne 18. 8. 2010.
12. Pojasnilo DURS-a, št. 4230-2796/2011 z dne 12. 4. 2011.
13. Pojasnilo DURS-a, št. 4230-4568/2011 z dne 9. 8. 2011.
14. Pravilnik o izvajanju Zakona o davku na dodano vrednost. *Uradni list RS*, št. 141/2006, 52/2007, 120/2007, 21/2008, 123/2008, 105/2009, 27/2010, 104/2010, 110/2010, 82/2011, 108/2011, 106/2011, 102/2012, 54/2013, 85/2014, 95/2014, 39/2016, 45/2016, 86/2016, 50/2017.
15. Zakon o davku na dodano vrednost (ZDDV-1). *Uradni list RS*, št. 117/2006, 52/2007, 33/2009, 85/2009, 85/2010, 18/2011, 78/2011, 38/2012, 40/2012 - ZUJF, 83/2012, 14/2013, 46/2013 - ZIPRS1314-A, 101/2013 - ZIPRS1415, 86/2014, 90/2015.

Matej Kovačič*

Problematika določanja stalne poslovne enote po pravilih DDV-ja in DDPO-ja

Determination of permanent establishment for the purposes of VAT and CIT

POVZETEK ● *Davčni zavezanci se morajo zavedati, da mednarodno poslovanje neizbežno privede tudi do določenih davčnih tveganj. Z vidika davka od dohodkov pravnih oseb in davka na dodano vrednost je eno od večjih tveganj vzpostavitev stalne poslovne enote v tuji državi. Na koncept stalne poslovne enote so postali bolj pozorni regulatorji in mednarodne organizacije, v praksi pa tudi davčni organi. Kljub temu da je koncept povezan z obema davkoma, pa med njima prihaja do razlik, kar daje temu davčnemu tveganju še dodatno kompleksnost. V tem prispevku bom na kratko razložil in analiziral problematiko stalne poslovne enote z vidika davka od dohodkov pravnih oseb in DDV-ja.*

Ključne besede ● *stalna poslovna enota, davek na dodano vrednost (DDV), davek od dohodkov pravnih oseb (DDPO), obdavčitev nerezidenta*

SUMMARY ● *Taxpayers need to be aware of certain tax risks that are linked with international business. From the perspective of corporate income tax and value added tax, having a permanent or fixed establishment abroad is one of the significant risks for corporate income tax and for VAT, respectively. Regulators and international bodies and, in practice, tax authorities, too, have become more focused on this concept. Despite the fact that there are similarities between the permanent establishment and a fixed establishment concept, there are also differences which add to the complexity on the tax risk. In this article, I will briefly explain and analyse the permanent establishment and the fixed establishment issue.*

Key words ● *permanent establishment, fixed establishment, value added tax (VAT), corporate income tax (CIT), taxation of non-residents*

JEL: K 34

1. UVOD

V času globalizacije, pospešenega povezovanja držav ter odpravljanja ovir kapitalu in gibanju oseb se je tudi poslovanje podjetij (to je zavezancev za davek od dohodkov pravnih oseb in davka na dodano vrednost) začelo širiti preko meja

* Matej Kovačič, univ. dipl. pravnik, Ernst & Young Svetovanje, d. o. o., matej.kovacic@si.ey.com.

svojih držav. Mednarodno poslovanje podjetij pa ima neizogibne posledice tudi na davčnem področju. Med temi je tudi obdavčitev dobička, ki ga podjetja dosegajo s poslovanjem v drugih državah, ter obdavčitev prometa, ki je posledica sklenjenih poslov oziroma opravljenih dobav. V zvezi s tem se še posebej izpostavlja problematika obdavčitve dobička v okviru stalne poslovne enote za davek od dohodkov pravnih oseb (DDPO) in za davek na dodano vrednost (DDV). Z digitalizacijo je ta problematika dobila še dodatno razsežnost oziroma pospešek, saj podjetja lahko učinkovito in uspešno poslujejo tudi v državah, kjer nimajo sedeža ali druge oblike prisotnosti.

V nadaljevanju se bom osredotočil na izzive pri določanju stalne poslovne enote za namene DDPO-ja in DDV-ja. Pri tem se bom v luči nedavnih sprememb v mednarodnem okolju (na primer projekt BEPS na ravni OECD-ja) zlasti osredotočil na koncept z vidika zakonodaje EU-ja na področju DDV-ja¹ in Vzorčne Konvencije OECD-ja².

2. NAMEN STALNE POSLOVNE ENOTE

V osnovi gre z vidika obeh davkov za način oziroma vzpostavitev pravice določene države, da obdavči tuj pravni subjekt. Vendar je pri tem treba vseeno razlikovati med stalno poslovno enoto z vidika DDPO-ja in DDV-ja, saj sta oba davka med seboj različna.

Medtem ko je DDPO neposredni davek, s katerim se obdavčuje dobiček pravne osebe, je DDV posredni davek, s katerim se obdavčuje dodana vrednost, dosežena pri dobavi blaga oziroma storitev na območju določene države.

V okviru DDPO-ja je tako stalna poslovna enota tisti sprožilec, ki vzpostavi obdavčljivo prisotnost pravne osebe v državi nerezidentstva, zato se del dobička, ki ga ustvari ta pravna oseba, v državi nerezidentstva tudi obdavči. Kot določa 7. člen Vzorčne konvencije, se dobiček podjetja države pogodbenice obdavči samo v tej državi, razen če podjetje ne posluje v drugi državi pogodbenici prek stalne poslovne enote v njej. V takem primeru se lahko dobiček podjetja, ki se lahko pripíše stalni poslovni enoti, obdavči v drugi državi³. V praksi gre torej za primere, ko tuje podjetje v državi ne ustanovi hčerinske družbe, ki bi bila samostojna

---

¹ Direktiva 2006/112/ES o skupnem sistemu davka na dodano vrednost. Uradni list Evropske unije, L 347/1, 11. 12. 2006; in Izvedbena uredba Sveta (EU) št. 282/2011 z dne 15. marca 2011 o določitvi izvedbenih ukrepov za Direktivo 2006/112/ES o skupnem sistemu davka na dodano vrednost. Uradni list Evropske unije, L77, 23. 3. 2011.

² OECD Model Tax Convention on Income and on Capital, condensed version, 21. 11. 2017.

³ OECD Vzorčna konvencija, 1. odstavek 7. člena.

davčna zavezanica, temveč opravlja posle neposredno (preko podružnice, projekta gradnje ali zastopnikov), in ko je poslovanje po obsegu in načinu izvedbe zadostno, da mora tuje podjetje od dobička, ki ga iz teh poslov dosega, plačati davek v tej državi.

Po drugi strani pa se koncept stalne poslovne enote v okviru sistema DDV-ja pojavi v zvezi z določanjem kraja obdavčitve storitev (t. i. place of supply)⁴, ki predstavlja kriterij, kdaj in kje je dobava predmet DDV-ja:

- Pri poslovanju med podjetji iz različnih držav, davčnimi zavezanci za DDV, je kraj obdavčitve opravljanja storitev tam, kjer ima sedež naročnik. Vendar pa omenjeno splošno pravilo ne velja, če se storitve opravijo stalni poslovni enoti naročnika v drugi državi. V tem primeru se kraj obdavčitve določi po lokaciji stalne poslovne enote.
- Pri opravljanju storitev končnim potrošnikom je kraj obdavčitve tam, kjer ima sedež izvajalec storitev, razen če je storitve opravil preko stalne poslovne enote v drugi državi. V tem primeru se kraj obdavčitve določi po lokaciji stalne poslovne enote.

3. OSNOVNE OPREDELITVE

3.1. Stalna poslovna enota v okviru Vzorčne konvencije

Po splošno uveljavljeni opredelitvi stalne poslovne enote, ki je že dalj časa široko sprejeta v mednarodni davčni praksi in zakonodaji razvitih držav, je to kraj poslovanja, v katerem ali preko katerega podjetje (davčni nerezident) opravlja svojo dejavnost oziroma izvaja svoje posle v tuji državi. V okviru dane opredelitve so to zlasti podružnica, pisarna, delavnica in podobno, kot je sicer naštetu v nacionalnih zakonodajah in tudi Vzorčni konvenciji. Temeljni elementi te opredelitve so: stalnost, fiksna lokacija, poslovanje preko te lokacije⁵:

- kraj poslovanja – obstajati mora prostor, pisarna oziroma oprema za poslovanje, pri čemer ni pomembno, ali je to v lasti ali na primer v najemu podjetja;
- kraj poslovanja mora biti fiksni – gre za določen kraj, odmerjen prostor, z zadostno mero stalnosti;
- preko tega kraja se mora odvijati poslovanje podjetja – to pomeni, da se osebje (zaposleni) podjetja nahaja in opravlja posle v tuji državi, kjer je kraj

---

⁴ DDV Direktiva, 43. člen.

⁵ Komentar Vzorčne konvencije (november 2017), 6. odstavek komentarja k 5. členu.

poslovanja v smislu opredelitve stalne poslovne enote, pri čemer gre za opravljanje temeljne dejavnosti in ne za podporne ali pomožne funkcije.

Poleg stalnega kraja poslovanja pa je uveljavljen tudi koncept stalne poslovne enote, ki jo vzpostavi poslovanje preko odvisnega posrednika, ki deluje v imenu nerezidenta, če ima in uporablja pooblastilo za sklepanje poslov v imenu nerezidenta. V praksi gre pogosto za poslovanje tujega podjetja preko zastopnika, ki v svoji državi za tuje podjetje (principal) išče kupce, se z njimi pogaja o količinah in cenah ter na koncu tudi sklepa pogodbe. S tega vidika velja, da zastopnik opravlja del temeljne dejavnosti principala in v njegovem imenu sklepa posle. V zvezi s tem se je običajno pojavljalo vprašanje, kje je meja med opravljanjem temeljne dejavnosti in opravljanjem podpornih funkcij. V zadnjem primeru namreč zastopnik za principala ne predstavlja stalne poslovne enote. Vzpostavilo se je kar široko področje sive cone in mejnih primerov.

OECD je 5. 10. 2015 izdal končno različico svojih priporočil in akcijskih točk v okviru projekta BEPS. Priporočila v okviru akcijske točke 7 so usmerjena v izboljšanje ureditve stalne poslovne enote, da se prepreči umetno izogibanje plačevanju davkov na dobiček. Na podlagi priporočil je OECD tudi dopolnil opredelitev stalne poslovne enote v Vzorčni konvenciji (5. člen), ki je tako postala obsežnejša. Glavne spremembe se nanašajo na strukture, s katerimi so se do sedaj multinacionalke (uspešno) izogibale vzpostavitvi stalne poslovne enote:

- uporabo komisionarjev oziroma prodajnih zastopnikov,
- uporabo določenih izjem za posebne dejavnosti (npr. skladiščenje, pripravljalne dejavnosti),
- umetne delitve in ločevanje projektov (na primer več ločenih pogodb za zaporedna obdobja trajanja projekta, da vsaka ločena pogodba ne vzpostavi stalne poslovne enote).

Nova pravila v 5. členu Vzorčne konvencije predstavljajo občutno nižji kriterij za vzpostavitev stalne poslovne namene z vidika DDPO-ja.

Vendar pa nova opredelitev stalne poslovne enote ne učinkuje le preko novih konvencij, ki jih bodo države sklepale v prihodnosti. Na podlagi projekta OECD-ja BEPS (akcijska točka 15) so države podpisale Večstransko konvencijo⁶, s katero so dopolnile tudi obstoječe konvencije. V okviru Večstranske konvencije 12., 13. in 14. člen znižujejo kriterije za vzpostavitev stalne poslovne enote:

- 12. člen je usmerjen v strukture, ki vključujejo komisionarje;

---

⁶ Večstranska konvencija o izvajanju z mednarodnimi davčnimi sporazumi povezanih ukrepov za preprečevanje zmanjševanja davčne osnove in preusmerjanja dobička. Uradni list RS, 9. 3. 2018.

- 13. člen zožuje obseg izjem, ki jih našteva 5. člen Vzorčne konvencije in ki ne predstavljajo stalne poslovne enote. Izjeme veljajo le, če je celotna poslovna dejavnost v okviru stalne poslovne enote pripravljalne oziroma pomožne narave;
- 14. člen omogoča, da se več ločenih aktivnosti povezanih oseb lahko seštevajo z vidika časovnega trajanja gradbenih projektov.

Gre za izrazite spremembe, ki vplivajo na poslovanje podjetij v tujih državah, saj je po novem tveganje za vzpostavitev stalne poslovne enote in s tem tveganje obdavčitve v tujini višje.

3.2. Stalna poslovna enota za namene DDV-ja

Izraz "stalna poslovna enota" se je v okviru zakonodaje DDV-ja prvič pojavil v Šesti Direktivi o DDV-ju⁷, vendar pa je bila besedna zveza opredeljena šele z Izvedbeno uredbo⁸. Skladno z 11. členom Izvedbene uredbe je stalna poslovna enota vsaka enota, ki ni sedež dejavnosti, z dovolj stalnimi in ustrezno strukturiranimi človeškimi in tehničnimi viri, da lahko prejme in uporabi storitve, ki so opravljene za lastne potrebe navedene poslovne enote oziroma da lahko opravlja storitve, ki jih zagotavlja.

Iz opredelitve lahko izluščimo naslednja bistvena elementa: zadostna prisotnost (stalnost) ter ustrezna struktura glede človeških in tehničnih sredstev. V okviru opredelitve iz 11. člena pa je tudi jasno, da je stalna poslovna enota možna z vidika prejema storitev⁹ ali opravljanja storitev¹⁰ – v praksi in stroki sta se tako uveljavila izraza "pasivna stalna poslovna enota" in "aktivna stalna poslovna enota"¹¹.

Dodatno kompleksnost pri uporabi opredelitve stalne poslovne enote iz 11. člena Izvedbene uredbe predstavlja t. i. digitalna ekonomija. Za izvajanje čezmejnih storitev v digitalnem okolju oziroma na digitalni način je potrebnih vedno manj človeških virov (npr. poslovanje preko oblaka). S tega vidika je obstoječa opredelitev po strogi jezikovni razlagi zastarela.

---

⁷ Direktiva 77/388 z dne 17. 5. 1977.

⁸ Izvedbena uredba Sveta (EU) št. 282/2011 z dne 15. marca 2011 o določitvi izvedbenih ukrepov za Direktivo 2006/112/ES o skupnem sistemu davka na dodano vrednost. Uradni list Evropske unije, L77, 23. 3. 2011.

⁹ 1. odstavek 11. člena Izvedbene uredbe.

¹⁰ 2. odstavek 11. člena Izvedbene uredbe.

¹¹ VAT and Fixed Establishments: Mysteries Solved?, M.L. Schippers. J.M.B. Boender, INTERTAX, 2015, (43) 11, Kluwer Law International BV, The Netherlands.

V preteklosti je o stalni poslovni enoti presojalo tudi Sodišče EU-ja (SEU). V zvezi s tem sta izpostavljena dva primera, ki ju je obravnaval SEU.

3.2.1. BERKHOLZ¹²

Gre za prvi primer, ki ga je SEU obravnaval v zvezi s stalno poslovno enoto še pred sprejemom Izvedbene uredbe. Bistveno z vidika prakse in opredelitve same besedne zveze je, da je SEU zavzel stališče, da je za obstoj stalne poslovne enote potrebna stalna prisotnost tako človeških kot tudi tehničnih virov, ki so potrebni za opravljanje storitev. Kot je razvidno, je šlo za primer t. i. aktivne stalne poslovne enote.

3.2.2. WELMORY¹³

Welmory sp z.o.o. (WPL) je družba, ustanovljena na Poljskem, ki je dobavljala blago, ki ga je preko svoje spletne strani prodajal Welmory Limited (WLTD), družba s sedežem na Cipru. WPL je imel z WLTD-jem sklenjeno pogodbo o sodelovanju, na podlagi katere je WLTD upravljal poljsko spletno stran, na kateri se je oglaševalo in prodajalo blago v imenu WPL-ja. WLTD je za upravljanje spletne strani uporabljal osebe in opremo v lasti WPL-ja. Poljski davčni organ je menil, da so storitve, ki jih WPL opravlja za WLTD, predmet poljskega DDV-ja na podlagi dejstva, da ima WLTD stalno poslovno enoto na Poljskem.

Po mnenju SEU-ja mora sodišče države članice (v tem primeru poljsko nacionalno sodišče) določiti, ali ima podjetje stalno poslovno enoto za namene DDV-ja na njenem ozemlju, pri čemer upošteva vsa dejstva in okoliščine primera. Vendar pa mora za obstoj stalne poslovne enote obstajati dovolj visoka stopnja stalnosti ter človeških in tehničnih virov, da lahko prejema in uporablja storitve za svojo ekonomsko dejavnost.

Iz sodbe SEU-ja je možno izluščiti, da stalno poslovno enoto za namene DDV za podjetje lahko vzpostavi tudi osebe in tehnična sredstva, ki ne pripadajo temu podjetju, temveč so v domeni tretje osebe. S to sodbo je SEU izrazilo razširilni domet koncepta stalne poslovne enote, saj lahko po tej interpretaciji aktivnosti enega podjetja za drugo podjetje vzpostavijo stalno poslovno enoto za namene DDV-ja¹⁴.

---

¹² Primer C-168/84.

¹³ Primer C-605/12.

¹⁴ Ernst & Young Indirect Tax Alert, 20. 10. 2014. Najdeno 2. 11. 2018 na naslovu <https://www.ey.com/gl/en/services/tax/international-tax/alert--cjeu-judgment-addresses-whether-using-a-supplier-s-infrastructure-creates-a-fixed-establishment-for-vat-purposes>.

4. RAZISKAVA EY

V zvezi s primerom Welmory je v letu 2016 Ernst & Young (EY) izvedel obsežno raziskavo v 67 državah o opredelitvi stalne poslovne enote za namene DDV-ja ter o usklajenosti opredelitve s tisto za namene DDPO-ja in morebitnih vplivih projekta OECD-ja BEPS¹⁵.

Nekatere ključne ugotovitve takratne raziskave so bile:

- Izraz stalna poslovna enota za namene DDV-ja je opredeljen v 48 od 67 držav (od tega se jih 13 zanaša na opredelitev v domači državi, 35 pa na druge vire, na primer zakonodajo EU-ja).
- V 40 državah (od 67) zaradi projekta BEPS in sodbe SEU-ja v kratkem ni bilo pričakovati sprememb opredelitve.
- V 36 državah je opredelitev stalne poslovne enote za namene DDV-ja drugačna kot opredelitev stalne poslovne enote za namene DDPO-ja. Nekatere izmed držav, ki uporabljajo enako opredelitev, so: Češka, Slovaška, Južna Koreja, Švica.
- V 41 državah obstoj stalne poslovne enote za namene DDV-ja ne pomeni avtomatično tudi obstoja stalne poslovne enote za namene DDPO-ja. Vendar pa stalna poslovna enota za namene DDV-ja pomembno vpliva na presojo o obstoju stalne poslovne enote za namene DDPO-ja.
- Podobno tudi v obratni situaciji obstoj stalne poslovne enote za namene DDPO-ja v večini držav ne pomeni avtomatično tudi stalne poslovne enote za namene DDV-ja. Kljub temu pa predstavlja povečano tveganje.

Vpliv primera Welmory na prakso smo pri EY pred kratkim preverili tudi v državah, kot so Italija, Nemčija, Avstrija, Češka, Madžarska in Romunija. Po zadnjih informacijah se zaradi omenjenega primera praksa davčnih organov teh držav ni bistveno spremenila, prav tako pa tudi ni bilo izdanih uradnih smernic ali navodil.

5. PRIMERJAVA

Kot je pojasnjeno zgoraj, stalna poslovna enota tako za namene DDPO-ja kot tudi za namene DDV-ja služi temu, da država lahko obdavči tuji poslovni subjekt, kadar ta v zadostni meri opravlja posle na njenem teritoriju. Vendar pa ob primerjavi obeh konceptov lahko zaznamo določene razlike.

---

¹⁵ EY: Managing indirect taxes in the digital age, VAT/GST: fixed establishment in the digital age. Najdeno 2. 11. 2018 na naslovu <https://www.ey.com/gl/en/services/tax/vat--gst-and-other-sales-taxes/ey-managing-indirect-taxes-in-the-digital-age-ch4-vat-gst-fixed-establishment-in-the-digital-age>.

5.1. Način opredelitve

Temeljna opredelitev stalne poslovne enote za namene DDPO-ja je bila sprejeta na ravni OECD-ja kot zaključek projekta BEPS in podpisana s strani držav v obliki Večstranske konvencije. Ta je s postopki ratifikacije postala del zakonodaje držav.

Po drugi strani je opredelitev stalne poslovne enote za namene DDV-ja urejena v evropski direktivi o DDV-ju, ki jo nato vsaka država prenese v svojo zakonodajo, in v Izvedbeni uredbi. Zaradi neposredne uporabe Izvedbene uredbe bi morala biti praksa v državah članicah unificirana, vendar pa vseeno prihaja do razlik v ureditvi, kar se kaže tudi v različnih opredelitvah v nekaterih državah članicah EU-ja (glej raziskavo EY).

5.2. Obseg opredelitve¹⁶

Opredelitev stalne poslovne enote v 5. členu Vzorčne konvencije je veliko obsežnejša, kot je tista za namene DDV-ja v Izvedbeni uredbi. V 5. členu je predvidenih več primerov, ki predstavljajo stalno poslovno enoto ali pa izrecno ne predstavljajo stalne poslovne enote za namene DDPO-ja. V okviru zakonodaje DDV-ja takega "seznama" oziroma podrobnosti ni. Prav tako je opredelitev v okviru Vzorčne konvencije predmet podrobnih razlag in obrazložitev v dokumentih BEPS-a oziroma v Komentarju k vzorčni konvenciji. Po drugi strani je stalna poslovna enota za namene DDV-ja predmet Izvedbene uredbe, razlag in sodb SEU-ja.

5.3. Človeški viri

Za namene DDPO-ja za vzpostavitev stalne poslovne enote ni nujno potrebna fizična prisotnost osebja. Kot je znano iz teorije¹⁷, lahko stalno poslovno enoto vzpostavijo tudi strežniki ali druga oprema. Po drugi strani so a človeški viri ključni za obstoj stalne poslovne enote v okviru DDV-ja. Z vidika digitalne ekonomije gre lahko za ključno razliko pri razlagi obeh stalnih poslovnih enot.

5.4. Tehnični viri

Z vidika tehničnih virov so pri obeh opredelitvah mišljena opredmetena osnovna sredstva. Velja, da neopredmetena sredstva (npr. podatki) sama po sebi niso dovolj za obstoj stalne poslovne enote. Čeprav je treba tudi upoštevati, da se je

---

¹⁶ Spies, K. (2017). Permanent establishment versus fixed establishment: the same or different?. Bulletin for international taxation, 2017.

¹⁷ Komentar k vzorčni konvenciji (november 2017), 123. odstavek komentarja k 5. členu.

SEU v primeru Welmory pri presoji stalne poslovne enote skliceval tudi na programsko opremo (oziroma kje se nahajajo računalniški strežniki).

5.5. Stalnost

V okviru opredelitve stalne poslovne enote za namene DDPO-ja daje OECD vsaj nekaj usmeritev z vidika stalnosti (na primer trajanje projekta gradnje). Po drugi strani zakonodaja DDV-ja ne opredeljuje pogoja stalnosti, čeprav je razvidno, da je stalnost pomemben element pri opredelitvi, ali ima davčni zavezanec v določeni državi stalno poslovno enoto z vidika DDV-ja.

5.6. Zaključek

Glede na dokumente OECD-ja in zakonodajo EU-ja o DDV-ju se opredelitev stalne poslovne enote za namene DDPO-ja razlikuje od opredelitve stalne poslovne enote za namene DDV-ja. Vendar pa je treba pri tem upoštevati, kar je pokazala tudi raziskava EY, da v določenih primerih povezava obstaja, in sicer tako pri opredelitvi v nacionalnih zakonodajah kot tudi pri opredeljevanju obstoja stalne poslovne enote z vidika DDV-ja oziroma vidika DDPO-ja.

V primerjavi s preteklostjo so kriteriji za obstoj stalne poslovne enote za namene DDPO-ja v okviru Vzorčne konvencije in Večstranske konvencije OECD-ja nižji, kar pomeni večje tveganje za podjetja za stalno poslovno enoto DDPO-ja. Glede na sodbo SEU-ja v primeru Welmory in izkušnje pri presoji davčnih tveganj pa se lahko poveča tveganje tudi za obstoj stalne poslovne enote za namene DDV-ja.

6. LITERATURA IN VIRI

1. Direktiva 2006/112/ES o skupnem sistemu davka na dodano vrednost. *Uradni list Evropske unije*, L 347/1, 11. 12. 2006.
2. EY: Managing indirect taxes in the digital age. VAT/GST: fixed establishment in the digital age. Najdeno 2. 11. 2018 na naslovu <https://www.ey.com/gl/en/services/tax/vat--gst-and-other-sales-taxes/ey-managing-indirect-taxes-in-the-digital-age-ch4-vat-gst-fixed-establishment-in-the-digital-age>.
3. Izvedbena uredba Sveta (EU), št. 282/2011 z dne 15. marca 2011 o določitvi izvedbenih ukrepov za Direktivo 2006/112/ES o skupnem sistemu davka na dodano vrednost. *Uradni list Evropske unije*, L77, 23. 3. 2011.
4. Karoline, S. (2017). Permanent establishment versus fixed establishment: the same or different?. *Bulletin for international taxation*, 2017 (12), IBFD.
5. Schippers, M.L., Boender, J.M.B. (2015). VAT and Fixed Establishments: Mysteries Solved?. *INTERTAX*, 2015 (43), 11. Kluwer Law International BV, The Netherlands.
6. OECD Model Tax Convention on Income and on Capital, condensed version (21. 11. 2017).
7. Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb. *Uradni list RS*, št. 117/06, 56/08, 76/08, 5/09, 96/09, 110/09 – ZDavP-2B, 43/10, 59/11, 24/12, 30/12, 94/12, 81/13, 50/14, 23/15, 82/15, 68/16 in 69/17.

8. Zakon o ratifikaciji Večstranske konvencije o izvajanju z mednarodnimi davčnimi sporazumi povezanih ukrepov za preprečevanje zmanjševanja davčne osnove in preusmerjanja dobička. *Uradni list RS* – Mednarodne pogodbe, št. 2/18.
9. Judgment of the Court (Second Chamber) of 4 July 1985. Gunter Berkholz v Finanzamt Hamburg-Mitte-Altstadt. Najdeno na naslovu <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61984CJ0168>.
10. Judgment of the Court (Third Chamber) 16 October 2014 – Welmory sp. z o.o. v Dyrektor Izby Skarbowej w Gdańsku. Najdeno na naslovu <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=en&num=C-605/12>.
11. Ernst & Young Indirect Tax Alert. (20. 10. 2014). Najdeno 2. 11. 2018 na naslovu <https://www.ey.com/gl/en/services/tax/international-tax/aler--cjeu-judgment-addresses-whether-using-a-supplier-s-infrastructure-creates-a-fixed-establishment-for-vat-purposes>.
12. Zakon o davku na dodano vrednost. *Uradni list RS*, št. 13/11 – uradno prečiščeno besedilo, 18/11, 78/11, 38/12, 83/12, 86/14 in 90/15.

Marko Mehle*

Implementacija pravil proti praksam izogibanja davkom v EU-ju in Sloveniji

Implementation of Anti-Tax Avoidance Rules in EU and in Slovenia

POVZETEK ● Akcijski načrt za zaježitev erozij davčnih osnov BEPS¹, v zvezi s katerimi je OECD² oktobra 2015 izdal končna poročila, vključuje tudi posebne ukrepe proti davčnemu izogibanju. Strokovna javnost je bila v tem času še razdeljena in ni bilo malo nasprotnikov BEPS-a ter tudi skeptikov, ki so bili prepričani, da ukrepi ne bodo zaživel. Vendar pa se je izkazalo, da je politična volja evropskih držav dovolj močna, saj je Svet EU-ja že v letu 2016 sprejel t. i. ATAD³, tj. Direktivo o določitvi pravil proti praksam izogibanja davkom, ki neposredno vplivajo na delovanje notranjega trga⁴. Ta je bila v letu 2017 še spremenjena in dopolnjena z Direktivo o spremembi Direktive (EU) 2016/1164 v zvezi s hibridnimi neskladji s tretjimi državami⁵ (odslej ATAD). ATAD se nanaša na davek od dohodkov pravnih oseb in tako v evropski pravni red uvaja pet ukrepov proti davčnemu izogibanju, in sicer splošno pravilo o preprečevanju davčnih zlorab, pravilo o nadzorovanih tujih družbah, omejitve glede priznavanja odhodkov za obresti, izstopno obdavčitev ter pravilo za obravnavo hibridnih neskladij. Glede na zahtevo direktive po implementaciji v lokalni pravni red držav članic Slovenija sledi pravilom. Tako je bil v decembru 2017 v Državnem zboru sprejet Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o davku od dohodkov pravnih oseb, ki v slovenski pravni red s 1. januarjem letošnjega leta za začetek uvaja dva izmed ukrepov ATAD-a, in sicer splošno pravilo o preprečevanju davčnih zlorab, t. i. GAAR⁶, in pravilo o nadzorovanih tujih družbah, t. i. CFC Rule⁷.

* Marko Mehle, univ. dipl. ekon., partner in vodja davčnega in pravnega svetovanja v KPMG poslovno svetovanje, d. o. o., marko.mehle@kpmg.si. Stališča, izražena v prispevku, so avtorjeva osebna stališča in niso nujno enaka stališčem podjetja, v katerem je zaposlen.

1 Base Erosion and Profit Shifting – erozija davčne osnove in prenašanje dobičkov.

2 Organizacija za ekonomske odnose in razvoj.

3 Anti-Tax Avoidance Directive – direktiva proti davčnemu izogibanju.

4 Direktiva Sveta (EU) 2016/1164 z dne 12. julija 2016.

5 Tako imenovana ATAD 2.

6 General anti-abuse rule.

7 Controlled Foreign Company Rule.

FURS bo tako na nivoju DDPO-ja⁸ po novem še bolj preverjal samo naravo transakcij davčnega zavezanca v smislu, da bo meril njihovo ekonomsko vrednost. Tako bo v okviru davčnih nadzorov z DDPO-jem obdavčil transakcije, za katere bo ugotovil, da je bil davčni prihranek izključni ali pretežni motiv za njihovo izvedbo.

Ključne besede ● *splošno pravilo proti zlorabam, nadzorovana tuja družba, davek od dohodkov pravnih oseb, direktiva EU, ATAD, GAAR, CFC, davčno izogibanje*

SUMMARY ● *The base erosion and profit shifting action plan, in respect of which the OECD issued final reports in October 2015, also includes several actions focused on anti-tax avoidance rules. At that time, many of tax experts and other stakeholders were still against the BEPS actions or sceptical about getting these actions into force very soon. However, the political will of European countries proved to be strong enough to introduce the anti-tax avoidance regulation into the EU legislation. Council Directive (EU) 2016/1164 of 12 July 2016 was adopted, laying down the rules against tax avoidance practices that directly affect the functioning of the internal market, the so-called ATAD Directive, which was in 2017 substantially amended as regards hybrid mismatches with third countries. ATAD applies to all taxpayers that are subject to corporate tax and introduces five rules for preventing tax avoidance in EU member states, which are the general anti-abuse rule (GAAR), the controlled foreign company rule, interest limitation, exit taxation and hybrid mismatches. Due to the fact that ATAD stipulates certain obligations for implementation of the ATAD rules into national legislations of EU member states, in December last year Slovenia adopted the first package of two rules from ATAD, which are the general anti-abuse rule and the CFC rule.*

Key words ● *general anti-abuse rule (GAAR), controlled foreign company (CFC), corporate income tax, EU Directive, Anti-Tax Avoidance Directive (ATAD), tax avoidance*

JEL: G 38

1. UVOD

Globalna ekonomska kriza, ki se je začela konec leta 2007 v Združenih državah Amerike in svoje globalne razsežnosti dosegla v letu 2008, katerih posledice pa so države čutile še nekaj nadaljnjih let, je povzročila tudi, da so se proračuni pretežno razvitih držav, še posebej evropskih, začeli krčiti. To dejstvo je očitno spodbudilo vlade pretežno razvitih držav, da so izkazale močno politično voljo za zajezitev nepravilnega odtekanja dohodkov v t. i. davčne raje, tj. jurisdikcije z zelo nizko ali ničelno stopnjo obdavčitve dohodkov in premoženja. Tako so finančni

---

⁸ Davek od dohodkov pravnih oseb.

ministri držav mednarodnega foruma G20⁹ v letu 2013 podprli OECD, da pripravi akcijski načrt za zajezitev erozije davčne osnove. Na tej podlagi je OECD začel pripravljati 15 akcijskih ukrepov za zajezitev erozij davčnih osnov na področju neposrednih davkov, predvsem davkov na dohodek. V procesu priprave akcijskega načrta so sodelovale tako jurisdikcije kot tudi predstavniki gospodarstva in drugi deležniki iz več kot 100 držav, kar je privedlo do izdaje končnih poročil BEPS-a v oktobru 2015. V okviru akcijskega načrta BEPS-a so bili med drugim sprejeti tudi ukrepi proti izogibanju plačevanja davkov od dohodkov, in sicer:

- Nevtralizacija učinkov hibridnih neskladij¹⁰;
- Opredelitev učinkovitih pravil za nadzorovane tuje družbe¹¹;
- Omejevanje zmanjšanja davčnih osnov zaradi odbitkov obresti in drugih finančnih plačil¹²;
- Učinkovitejše zavračanje škodljivih davčnih praks z upoštevanjem preglednosti in snovi¹³;
- Preprečevanje uveljavljanja ugodnosti iz dvostranskih davčnih konvencij, če gre za uveljavljanje le-teh v neprimernih okoliščinah¹⁴.

Seveda pa je naravno, da je bilo v akcijski načrt BEPS-a najbolj vključenih 34 držav članic, od katerih pa je več kot dve tretjini¹⁵ držav članic EU-ja. Te pa predstavljajo 82 % vseh držav EU-ja, zaradi česar je bila logična posledica, da se ukrepi proti izogibanju plačila davkov na dohodek vnesejo tudi v pravni red EU-ja. Tako je Svet Evropske unije že v juniju 2016 sprejel Direktivo o določitvi pravil proti praksam izogibanja davkom, ki neposredno vplivajo na delovanje notranjega trga, t. i. ATAD, ki je bila konec maja 2017 spremenjena oziroma posodobljena še za področje t. i. hibridnega neujemanja. Tako obstoječa direktiva ATAD vključuje pet pravil proti davčnemu izogibanju na področju davka od dohodkov pravnih oseb, ki jih morajo države članice implementirati v svoje nacionalne zakonodaje, in sicer:

1. pravilo o omejitvi obresti,
2. izstopno obdavčitev,

---

⁹ G20 (G-20 ali angl. Group of Twenty (Skupina dvajsetih)) je ime za mednarodna skupinska srečanja vlad in guvernerjev centralnih bank 20 največjih svetovnih gospodarstev.

¹⁰ Action 2: Neutralising the Effects of Hybrid Mismatch Arrangements.

¹¹ Action 3: Designing Effective Controlled Foreign Company Rules.

¹² Action 4: Limiting Base Erosion Involving Interest Deductions and Other Financial Payments.

¹³ Action 5: Countering Harmful Tax Practices More Effectively, Taking into Account Transparency and Substance.

¹⁴ Action 6: Preventing the Granting of Treaty Benefits in Inappropriate Circumstances.

¹⁵ 23 držav članic OECD-ja je tudi članic EU-ja.

3. splošno pravilo o preprečevanju zlorab (GAAR),
4. pravila o nadzorovanih tujih družbah (CFC) in
5. hibridna neskladja.

ATAD v 3. členu določa tudi t. i. minimalno raven zaščite, kar pomeni, da Direktiva ne izključuje uporabe notranjih ali na sporazumih temelječih določb, ki so namenjene varovanju višje ravni zaščite za domače davčne osnove od dohodkov pravnih oseb. V praksi to tudi pomeni, da imajo nekatere države članice EU-ja v svojih nacionalnih zakonodajah že vrsto let implementirana nekatera pravila, kot jih določa ATAD, včasih tudi v strožji obliki. Z implementacijo direktive ATAD pa gre za poenotenje minimalnih standardov proti davčnemu izogibanju v vseh državah članicah.

2. VSEBINA ATAD-a

Kot navedeno, je ATAD sprejel v letu 2016 Svet EU s posodobitvijo v letu 2017 in vključuje zahteve za države članice po implementaciji petih pravil proti davčnemu izogibanju. Direktiva se uporablja za vse davčne zavezance, ki so zavezani za davek od dohodkov pravnih oseb v eni ali več državah članicah, vključno s stalnimi poslovnimi enotami subjektov, ki so za davčne namene rezidenti tretje države, v eni ali več državah članicah. V nadaljevanju so predstavljeni ukrepi proti izogibanju davkom po vrstnem redu, kot jih določa Direktiva.

2.1. Ukrepi proti izogibanju davkom po ATAD-u

2.1.1. PRAVILO O OMEJITVI OBRESTI

Pravilo o omejitvi obresti bo lahko država članica implementirala za vse davčne zavezance, lahko pa bo iz pravila v celoti izvzela:

- neodvisne samostojne subjekte¹⁶ in
- finančna podjetja, tudi če so ta del konsolidirane skupine za namene finančnega računovodstva.¹⁷

Sicer pa ATAD v 1. točki 4. člena opredeljuje t. i. splošno pravilo o omejitvi obresti, ki določa, da se presežni stroški izposojanja¹⁸ priznajo v davčnem obdobju, v katerem nastanejo, in sicer le do 30 odstotkov dobička davčnega zavezanca pred

---

¹⁶ Subjekti, ki ne spadajo v skupino povezanih oseb, kot so opredeljene v 4. odstavku 2. člena ATAD-a.

¹⁷ Finančna podjetja so podrobno opredeljena v točkah od a do i petega odstavka 2. člena ATAD-a.

¹⁸ Presežni stroški izposojanja so po ATAD-u opredeljeni kot znesek, za katerega odbitni stroški izposojanja davčnega zavezanca presegajo obdavčljive prihodke od obresti in druge ekonomsko enakovredne obdavčljive prihodke, ki jih prejme davčni zavezanec v skladu z nacionalnim pravom.

obrestmi, davki in amortizacijo (EBITDA¹⁹). Za uporabo tega pravila se EBITDA izračuna tako, da se dohodku, za katerega se plača davek od dohodkov pravnih oseb v državi članici davčnega zavezanca, ponovno prištejejo za davek prilagojeni zneski presežnih stroškov izposojanja in za davek prilagojeni zneski za amortizacijo. Dohodek, ki je izvzet iz obdavčitve, je izključen iz EBITDA davčnega zavezanca. Pri tem je treba opozoriti še, da je opredelitev stroškov izposojanja po Direktivi precej široka in vključuje postavke stroškov financiranja, ki so bistveno širši kot same obresti v ožjem smislu.

Tako opredelitev stroškov izposojanja vključuje odhodke za obresti od vseh oblik dolgov, druge stroške, ki so ekonomsko enakovredni obrestim in stroškom, nastalim v povezavi z zbiranjem finančnih sredstev, kot je opredeljeno v nacionalnem pravu, kar med drugim vključuje plačila v okviru posojil z udeležbo pri dobičku, pripisane obresti za instrumente, kot so zamenljive obveznice in brezkuponske obveznice, zneske v okviru alternativnih shem financiranja, kot je islamsko bančništvo, finančne stroške plačil za finančni zakup, kapitalizirane obresti, vključene v vrednost povezanih sredstev iz bilance stanja, ali amortizacijo kapitaliziranih obresti, zneske, izmerjene glede na obračun financiranja v skladu s pravili za transferne cene, če je to ustrezno, zneske navideznih obresti v okviru izvedenih finančnih instrumentov ali pogodb o varovanju pred tveganjem, ki se nanašajo na izposojanje subjekta, določene pozitivne in negativne tečajne razlike pri izposojanju in instrumentih v povezavi z zbiranjem finančnih sredstev, provizije za jamstva za sheme financiranja, provizije za urejanje in podobne stroške, povezane z izposojanjem finančnih sredstev.

Navedeno pravilo bo mogoče v državah članicah implementirati na nekaj različnih načinov, saj ukrep poleg osnovnega pravila o omejevanju presežnih stroškov izposojanja državam članicam omogoča kar nekaj pomembnih odstopanj oziroma izbir, kako bodo pravilo implementirale v svoje nacionalne zakonodaje.

Tako ukrep predvideva določena možna odstopanja za davčne zavezance, ki znotraj posamezne države tvorijo skupino povezanih subjektov, in sicer tako, da se merijo in uporabijo presežne obresti v okviru skupine²⁰, ali da se subjekti, ki se sicer sami obdavčujejo, obravnavajo tako, da se upošteva njihova skupna zadolženost. Poleg tega lahko država članica davčnemu zavezancu omogoči do 3.000.000 EUR davčno priznanih presežnih stroškov izposojanja, če pa gre za

---

¹⁹ Mednarodni kratica iz angleškega jezika, ki pomeni Earnings Before Interest and Taxes Depreciation and Amortisation.

²⁰ V primerih, ko nacionalne zakonodaje omogočajo skupinsko obdavčitev več povezanih subjektov. To izbiro oziroma odstopanje na primer v Sloveniji ne bo mogoče uporabiti, ker nacionalna davčna zakonodaja ne omogoča predložitve skupinskih obračunov za davek od dohodkov pravnih oseb.

neodvisnega samostojnega davčnega zavezanca, pa država lahko takemu zavezancu v celoti prizna presežne stroške izposojanja.

Države članice lahko s področja uporabe osnovnega pravila izključijo presežne stroške izposojanja, ki nastanejo na podlagi posojil, ki so bila sklenjena pred 17. junijem 2016, in posojil, ki se uporabljajo za financiranje dolgoročnega javnega infrastrukturnega projekta, pri katerem so upravljavec projekta, stroški izposojanja, sredstva in dohodek vsi v Uniji.

Država članica lahko v zvezi z omejevanjem obresti davčnemu zavezancu, ki je del konsolidirane skupine za namene finančnega računovodstva, prizna tudi pravico do bodisi

- popolnega priznanja presežnih stroškov izposojanja – če lahko dokaže, da je njegov lastniški kapital glede na njegovo bilančno vsoto enak ali višji –, kot je enakovredno razmerje skupine, bodisi
- prizna presežne stroške izposojanja v znesku, ki presega znesek, ki bi se sicer zavezancu priznal po splošnem pravilu, in sicer na podlagi razmerja skupine.

ATAD v zvezi z omejevanjem obresti državam članicam omogoča, da dopustijo prenos davčno nepriznanih presežnih stroškov izposojanja v naslednja davčna obdobja ali celo za pretekla davčna obdobja, in sicer neomejeno naprej in največ za 3 leta nazaj ali z omejitvijo za naprej do največ 5 let.

2.1.2. IZSTOPNA OBDAVČITEV

ATAD v 5. členu določa, da je davčni zavezanec zavezan za plačilo davka za znesek, ki je enak tržni vrednosti prenesenih sredstev v času izstopa sredstev, zmanjšanih za njihovo vrednost za davčne namene. Izstopni davek se izračuna v vsakem od naslednjih primerov:

- davčni zavezanec prenese sredstva s svojega sedeža na svojo stalno poslovno enoto v drugi državi članici ali tretji državi, če država članica sedeža nima več pravice do obdavčitve prenesenih sredstev zaradi prenosa;
- davčni zavezanec prenese sredstva s svoje stalne poslovne enote v državi članici na svoj sedež ali drugo stalno poslovno enoto v drugi državi članici ali tretji državi, če država članica stalne poslovne enote nima več pravice do obdavčitve prenesenih sredstev zaradi prenosa;
- davčni zavezanec prenese svoje davčno rezidentstvo v drugo državo članico ali tretjo državo, razen za tista sredstva, ki so še naprej dejansko povezana s stalno poslovno enoto v prvi državi članici;
- davčni zavezanec prenese poslovanje stalne poslovne enote iz države članice v drugo državo članico ali tretjo državo, če država članica stalne poslovne enote nima več pravice do obdavčitve prenesenih sredstev zaradi prenosa.

Davčni zavezanec pa lahko odloži plačilo izstopnega davka, ki ga je dolžan obračunati v predhodno navedenih primerih, tako da ga plača po obrokih v obdobju petih let pod pogoji, ki jih določa 2 točka 5. člena ATAD-a, katerim je skupno to, da se prenos sredstev trajno opravi v drugo državo članico ali v tretjo državo, ki je pogodbenica Sporazuma o Evropskem gospodarskem prostoru.

Pomembna določba Direktive, ki mora biti implementirana v zvezi s tem pravilom, določa, da če se prenesejo sredstva v drugo državo članico EU-ja, mora ta članica, v katero se prenesejo sredstva, davčno rezidentstvo ali poslovanje stalne poslovne enote, sprejeti vrednost, ki jo je kot začetno vrednost sredstev za davčne namene oziroma za izstopno obdavčitev določila izvorna država članica davčnega zavezanca ali stalne poslovne enote, pri čemer pa ima pravico dokazovati, da je tržna vrednost prenesenih sredstev drugačna, kot jo je določila izvorna država za namene izstopne obdavčitve.

ATAD iz izstopne obdavčitve še izvzema prenose sredstev, povezane s financiranjem vrednostnih papirjev, sredstva, ki so dana kot zavarovanje s premoženjem, ali kadar se prenos sredstev opravi zaradi izpolnjevanja bonitetnih kapitalskih zahtev ali zaradi upravljanja likvidnosti, pod pogojem, da se sredstva vrnejo v izvorno državo v enem letu.

2.1.3. SPLOŠNO PRAVILO O PREPREČEVANJU DAVČNIH ZLORAB

Država članica za izračun obveznosti za davek od dohodkov pravnih oseb po nacionalnih predpisih ne upošteva sheme ali niza shem, ki so ob upoštevanju vseh pomembnih dejstev in okoliščin nepristne, če je njihov glavni namen ali eden od glavnih namenov pridobiti davčno ugodnost, ki izničuje cilj ali namen veljavnega davčnega prava. Shema ali niz shem pa velja za nepristno, če se ne uresničuje iz tehtnih komercialnih razlogov, ki odražajo ekonomsko realnost.

Splošno pravilo o preprečevanju zlorab je dokaj jasno in preprosto, vendar bo tehtanje – še posebej takrat, ko bi bil lahko eden izmed glavnih namenov pridobiti davčno ugodnost, ki izničuje cilj ali namen veljavnega davčnega prava – izjemno zahtevno ter bo lahko vsebovalo subjektivni motiv davčnega organa ali njegovih pooblaščenecv za takšno opredelitev. Govorimo lahko tudi o primeru, ko bo sicer glavni namen določene sheme komercialni, posledično pa se lahko zgodi tudi manjše plačilo davka, kot bi se zgodilo, če taka shema ne bi obstajala. Kako bodo morali v zvezi s to določbo ravnati davčni organi in kakšni bodo standardi dokazovanja, da je glavni ali eden izmed glavnih namenov davčni prihranek, bo narekovala šele nekajletna sodna praksa, ki se bo o takih primerih razvijala na nacionalnih sodiščih ter tudi na Sodišču Evropskih skupnosti.

2.1.4. PRAVILA O NADZOROVANIH TUJIH DRUŽBAH

Pravila o nadzorovanih tujih družbah obravnava 7. člen ATAD-a. Le-ta se nanašajo na družbe – davčne zavezanke, ki nadzorujejo tuje subjekte –, praviloma družbe ali poslovne enote, tako da so neposredno ali posredno udeležene z več kot 50 odstotki glasovalnih pravic ali imajo posredno ali neposredno več kot 50 odstotkov kapitala ali so upravičene do več kot 50 odstotkov dobička tega tujega subjekta oz. poslovne enote. Pravilo se uporabi, če tuj nadzorovani subjekt ali tuja poslovna enota dejansko plača manj kot polovico davka od dohodkov, kot bi ga plačal davčni zavezanec, ki nadzoruje tujo družbo v državi članici pod enakimi pogoji.

Pri tem se v davčno osnovo vključijo bodisi:

- nerazdeljeni dohodek subjekta ali dohodek stalne poslovne enote, ki izhaja iz obresti ali drugega dohodka iz finančnih sredstev; licenčnin ali drugega dohodka, ki izhaja iz intelektualne lastnine; dividend in dohodka od odsvojitve deležev; dohodka od finančnega zakupa; dohodka od zavarovalniških, bančnih in drugih finančnih dejavnosti; dohodka od izdajanja računov družbam, ki imajo dohodek od prodaje in storitev na podlagi blaga in storitev, kupljenih od povezanih podjetij ali prodanih povezanim podjetjem, in nimajo dodane gospodarske vrednosti ali le majhno tovrstno vrednost – pri tem se dohodek, ki se vključi v davčno osnovo za davčnega zavezanca, izračuna v skladu s pravili Zakona o davku od dohodkov pravnih oseb države članice, v kateri je davčni zavezanec rezident za davčne namene ali v kateri se nahaja. Izgube subjekta ali stalne poslovne enote se ne vključijo v davčno osnovo, ampak se lahko prenesejo naprej v skladu z nacionalnim pravom in upoštevajo v naslednjih davčnih obdobjih;
- bodisi nerazdeljeni dohodek subjekta ali stalne poslovne enote, ki izhaja iz nepristnih ureditev, vzpostavljenih poglavitno z namenom pridobitve davčne ugodnosti – pri tem se dohodek, ki se vključi v davčno osnovo za davčnega zavezanca, omeji na zneske, ustvarjene s sredstvi in tveganji, povezanimi s funkcijami osebja, pristojnega za odločanje, ki jih izvaja obvladujoča družba. Dodelitev dohodka nadzorovane tuje družbe se izračuna v skladu z neodvisnim tržnim načelom.

Države članice se lahko pri implementaciji pravil nadzorovane tuje družbe odločijo za nekatera izvzeta, ki jih kot možnost izbire za posamezno državo članico določata 3. in 4. točka 7. člena. Ostale dodatne specifične določbe, ki se nanašajo na posamezne primere izračuna dohodka, ki se po teh pravilih obdavčuje, so določene v 8. členu ATAD-a.

2.1.5. HIBRIDNA NESKLADJA

Hibridno neskladje pomeni razmerje med davčnim zavezancem v eni državi članici in povezanim podjetjem v drugi državi članici ali strukturirano ureditev med strankami v državah članicah, če je naslednji rezultat posledica razlik v pravni opredelitvi finančnega instrumenta ali subjekta:

- isto plačilo, stroški ali izgube se odbijejo tako v državi članici, v kateri je vir plačila ali so nastali stroški ali izgube, kot v drugi državi članici – "dvojni odbitek", ali
- v državi članici, v kateri je vir plačila, se to plačilo odbije brez ustrezne vključitve istega plačila za davčne namene v drugi državi članici – "odbitek brez vključitve".

V osnovni Direktivi ATAD-a, ki je bila sprejeta v letu 2016, so bila hibridna neskladja obravnavana le v dveh kratkih točkah, ki sta navajali dve situaciji zaradi hibridnih neskladij, in sicer situacijo, ki zaradi hibridnega neskladja privede do dvojnega odbitka, in situacijo, ki zaradi hibridnega neskladja privede do odbitka brez vključitve v davčno osnovo. Spremembe in dopolnitve ATAD-a²¹, ki so bile sprejete v maju 2017 v zvezi s hibridnimi neskladji, predvsem dopolnjujejo obstoječi 9. člen v smislu, da državam članicam dopuščajo, da iz uporabe pravil izvzamejo določene specifične situacije, kot so določene v 4. točki novega 9. člena. Poleg tega sta 9. členu dodana še dva odstavka, ki določata posebno pravilo o hibridnem neskladju v zvezi z dohodkom neupoštevane stalne poslovne enote olajšave za davčni odtegljaj pri plačilu, ki izhaja iz prenesenega finančnega instrumenta.

Dopolnitve ATAD-a 2 vključujejo še dodatni člen, in sicer 9.a člen, ki obravnava še t. i. obratna hibridna neskladja ter hibridna neskladja glede davčnega rezidentstva.

2.2. Implementacija pravil proti davčnemu izogibanju v nacionalne zakonodaje

Tako so morale članice EU-ja praviloma²² že do konca preteklega leta v nacionalno zakonodajo implementirati vsaj splošno pravilo o preprečevanju davčnih zlorab, pravilo CFC in pravilo o izstopni obdavčitvi, katera so se začela uporabljati v začetku letošnjega leta. Pravilo o hibridnih neskladjih mora biti v

---

²¹ Tako imenovana direktiva ATAD 2.

²² Razen države z dogovorjenim odstopanjem, ki morajo ta pravila sprejeti najkasneje do konca letošnjega leta, uporabljati pa se morajo najkasneje od 1. 1. 2020.

državah članicah praviloma implementirano do konca letošnjega leta in se začeti uporabljati 1. 1. 2020, razen za države, ki so se dogovorile o odstopanjih, v katerih pa morajo biti pravila o hibridnih neskladjih sprejeta najkasneje do konca leta 2021 in se začeti uporabljati 1. 1. 2022. V zvezi s pravilom o omejevanju obresti pa velja, da države članice, ki imajo 8. avgusta 2016 nacionalna ciljno usmerjena pravila za preprečevanje možnosti erozije davčne osnove in preusmeritve dobička, ki so enako učinkovita kot pravilo o omejitvi obresti, določeno v tej direktivi, lahko z odstopanjem od 4. člena navedena ciljno usmerjena pravila uporabljajo do konca prvega polnega proračunskega leta po datumu objave sporazuma med članicami OECD-ja o minimalnem standardu glede 4. ukrepa za preprečevanje erozije davčne osnove in preusmerjanja dobička na uradnem spletnem mestu, vendar ne dlje kot do 1. januarja 2024.

3. IMPLEMENTACIJA ATAD-a V SLOVENIJI

3.1. Pravila proti davčnemu izogibanju v Sloveniji pred implementacijo Direktive ATAD

V slovenskem pravnem redu imamo že od leta 2007 implementiranih nekaj zakonskih določb, v okviru katerih je mogoče najti delno ujemanje z ukrepi za preprečevanje davčnega izogibanja po ATAD-u; in sicer s splošnim pravilom o preprečevanju davčnih zlorab ter v zvezi s pravilom o omejevanju obresti. Delno ujemanje s splošnim pravilom zasledimo v drugem odstavku 5. člena ZDavP-2²³, ki na načelni ravni določa, da se predmet obdavčitve, okoliščine ter dejstva, ki so bistveni za obdavčenje, vrednotijo po svoji gospodarski (ekonomski) vsebini, ter v 74. členu ZDavP-2, ki na operativni ravni določa štiri situacije, ko se obdavčitev izvede glede na dejansko ekonomsko vsebino transakcije. To še posebej velja za tretjo situacijo²⁴, ki obravnava prikrit pravni posel. Vendar pa so navedene določbe ZDavP-2 očitno presplošne in tudi niso ciljno usmerjene v prepoznavo struktur – shem, katerih glavni namen je doseganje davčnih prihrankov v zvezi z davkom od dohodkov pravnih oseb. Novela ZDDPO-2²⁵, ki je bila sprejeta decembra 2017, tako v zakon vključuje novi 2.a člen, ki implementira splošno

---

²³ Zakon o davčnem postopku. Uradni list RS, št. 13/11 – uradno prečiščeno besedilo, 32/12, 94/12, 101/13 – ZDavNepr, 111/13, 25/14 – ZFU, 40/14 – ZIN-B, 90/14, 91/15, 63/16, 69/17 in 13/18 – ZJF-H.

²⁴ Tretji odstavek 74. člena ZDavP-2.

²⁵ Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb. Uradni list RS, št. 117/06, 56/08, 76/08, 5/09, 96/09, 110/09 – ZDavP-2B, 43/10, 59/11, 24/12, 30/12, 94/12, 81/13, 50/14, 23/15, 82/15, 68/16, 79/17, 79/18.

pravilo o preprečevanju zlorab iz Direktive ATAD. V zvezi s pravilom o omejevanju obresti v ZDDPO-2 zasledimo pravila, ki omejujejo samo višino obresti²⁶ na posojila med povezanimi osebami ter tudi omejevanje obresti glede na obseg posojila²⁷, prejet s strani povezane osebe, v primerjavi s sestavinami kapitala. Navedena zakonodaja očitno v prehodnem obdobju²⁸ zadošča kot primerno pravilo proti davčnemu izogibanju, saj v novelo ZDDPO-2, ki je bila sprejeta v decembru 2017, pravila o omejevanju obresti iz Direktive ATAD niso vključena.

3.2. Implementacija ATAD-a v Sloveniji

Z novelo ZDDPO-2 sta bila v decembru 2017 iz Direktive ATAD v slovenski pravni red, skladno z dinamiko in pogoji, implementirana dva ukrepa proti davčnemu izogibanju, in sicer splošno pravilo za preprečevanje zlorab ter pravilo o nadzorovanih tujih družbah.

3.2.1. SPLOŠNO PRAVILO O PREPREČEVANJU ZLORAB

Splošno pravilo o preprečevanju zlorab je v 2.a členu ZDDPO-2 določeno v petih odstavkih in v celoti smiselno sledi opredelitvam tega pravila iz Direktive ATAD, kjer besedilo sicer ni popolnoma enako. Prav tako kot v direktivi ATAD je tudi v 2.a členu ZDDPO-2 določeno, da se pri ugotavljanju davčne obveznosti ne upošteva shema ali niz shem, ki so ob upoštevanju vseh pomembnih dejstev in okoliščin nepristne, če je njihov glavni namen ali eden od glavnih namenov pridobiti ugodnost oziroma upravičenje, ki izničuje cilj ali namen ZDDPO-2.

V primerjavi z ATAD-om tretji odstavek 2.a člena navaja še opredelitev sheme, in sicer, da je to katero koli dejanje ali aktivnost, zlasti pa transakcija, ukrep, operacija, sporazum, odobritev, dogovor, obljuba, obveza ali dogodek, pri tem pa lahko obsega več kot en korak ali del. Peti odstavek 2.a člena pa določa le, da se za ugodnost oziroma upravičenje po tem členu šteje tudi ugodnost oziroma upravičenje zavezanca v zvezi z davčno obveznostjo po tem zakonu, če je ugodnost oziroma upravičenje zavezanca po tem zakonu v zvezi z davčno obveznostjo po tem zakonu določena v drugem zakonu. Slednje je skladno z določbo 3. točke 6. člena ATAD-a, ki določa, da kadar se shema ali niz shem ne upošteva, se davčna obveznost izračuna v skladu z nacionalnim pravom.

---

²⁶ Določbe 19. člena ZDDPO-2.

²⁷ Določbe 32. člena ZDDPO-2.

²⁸ Prehodno obdobje za dokončno implementacijo traja do 1. 1. 2024 pod pogojem, da ima država članica že implementirane učinkovite določbe za omejevanje davčnega priznavanja obresti.

3.2.2. PRAVILA O NADZOROVANIH TUJIH DRUŽBAH

Zakonodajalec je v slovenski pravni red implementiral pravila Direktive ATAD o nadzorovanih tujih družbah v treh členih, in sicer 67.h člen opredeli nadzorovano tujo družbo v celoti v smislu 1. točke 7. člena ATAD-a, torej kot osebo, ki ni zavezana za plačilo davka po ZDDPO-2, v kateri je zavezanec sam ali s povezanimi osebami neposredno ali posredno udeležen v osebi z več kot 50 odstotki glasovalnih pravic ali ima posredno ali neposredno več kot 50 odstotkov kapitala ali je upravičen do več kot 50 odstotkov dobička te osebe ter pri enakih pogojih poslovanja plačuje manj kot polovico davka od dohodkov, kot bi ga plačal po slovenskem sistemu obdavčitve. Zanimivost pri implementaciji pravila je tretji odstavek 67.h člena, ki v celoti izključuje tujo poslovno enoto zavezanca kot nadzorovano tujo družbo, čeprav ATAD neposredno izključuje le tujo poslovno enoto, ki ni zavezanica za davek ali je oproščena davka v tuji jurisdikciji. Vendar pa je po drugi strani taka določba dokaj logična, saj je rezident Slovenije zavezan za plačilo davka od dohodkov po načelu svetovnega dohodka in se davčna osnova tuje poslovne enote tako ali tako vključuje v davčno osnovo zavezanca rezidenta, uveljavlja pa se lahko le v tujini dejansko plačani davek.

Nadalje 67.i člen opredeli dohodek nadzorovane tuje družbe, pri čemer je zakonodajalec izbral možnost iz a. točke 2. odstavka ATAD-a, ki določa, da se obdavčujejo samo določene vrste dohodka²⁹ pri nadzorovani tuji družbi in v tem v celoti sledi Direktivi. Pri tem zakonodajalec ni izbral možnosti, da finančnih podjetij ne bo obravnaval kot nadzorovane tuje družbe.

67.j člen pa v smislu 8. člena Direktive ATAD razumljivo določa način vključevanja dohodka nadzorovane tuje družbe v davčno osnovo zavezanca, pri čemer dopušča tudi upoštevanje prenašanja izgub pri nadzorovani družbi, vendar pa ta ne more biti odbitna postavka pri davčnem zavezancu, pač pa le odbitna postavka pri ugotavljanju dohodka nadzorovane družbe za obravnavano davčno obdobje, kar je skladno z določbami Direktive.

4. LITERATURA IN VIRI

1. Balco, T. (2017). ATAD 2: Anti-Tax Avoidance Directive. European Taxation April 2017, IBFD.
2. Direktiva Sveta (EU) 2016/1164 z dne 12. julija 2016 o določitvi pravil proti praksam izogibanja davkom, ki neposredno vplivajo na delovanje notranjega trga. *Uradni list EU*, št. L 193/1.

---

²⁹ Vrste dohodka, ki se obdavčujejo, so določene v prvem odstavku 67.i člena.

3. Direktiva Sveta (EU) 2017/952 z dne 29. maja 2017 o spremembi Direktive (EU) 2016/1164 v zvezi s hibridnimi neskladji s tretjimi državami. *Uradni list EU*, L 144/1.
4. OECD Secretary-General Report to the G20 Leaders. St. Petersburg, Russia 5–6 September 2013. <http://www.oecd.org/tax/SG-report-G20-Leaders-StPetersburg.pdf>.
5. OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project – Executive Summaries 2015. Final Reports. Najdeno na naslovu <http://www.oecd.org/ctp/beps-reports-2015-executive-summaries.pdf>.
6. OECD (2015). Neutralising the Effects of Hybrid Mismatch Arrangements, Action 2 – 2015. Final Report, OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project, OECD Publishing, Paris Najdeno na naslovu <https://doi.org/10.1787/9789264241138-en>.
7. OECD (2017). Neutralising the Effects of Branch Mismatch Arrangements, Action 2: Inclusive Framework on BEPS, OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project. OECD Publishing, Paris. Najdeno na naslovu <https://doi.org/10.1787/9789264278790-en>.
8. OECD (2015). Designing Effective Controlled Foreign Company Rules, Action 3 – 2015. Final Report, OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project, OECD Publishing, Paris. Najdeno na naslovu <https://doi.org/10.1787/9789264241152-en>.
9. OECD (2016). Limiting Base Erosion Involving Interest Deductions and Other Financial Payments, Action 4 – 2016 Update: Inclusive Framework on BEPS, OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project. OECD Publishing, Paris. Najdeno na naslovu <https://doi.org/10.1787/9789264268333-en>.
10. OECD (2015). Countering Harmful Tax Practices More Effectively, Taking into Account Transparency and Substance, Action 5 – 2015 Final Report, OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project. OECD Publishing, Paris, Najdeno na naslovu <https://doi.org/10.1787/9789264241190-en>.
11. OECD (2017). Harmful Tax Practices – 2017 Progress Report on Preferential Regimes: Inclusive Framework on BEPS: Action 5, OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project. OECD Publishing, Paris. Najdeno na naslovu <https://doi.org/10.1787/9789264283954-en>.
12. Zakon o davčnem postopku. *Uradni list RS*, št. 13/11 – uradno prečiščeno besedilo, 32/12, 94/12, 101/13 – ZDavNepr, 111/13, 25/14 – ZFU, 40/14 – ZIN-B, 90/14, 91/15, 63/16, 69/17 in 13/18 – ZJF-H.
13. Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb. *Uradni list RS*, št. 117/06, 56/08, 76/08, 5/09, 96/09, 110/09 – ZDavP-2B, 43/10, 59/11, 24/12, 30/12, 94/12, 81/13, 50/14, 23/15, 82/15, 68/16, 69/17, 79/18.

Andreja Škofič Klanjšček, Bara Gradišar*

Primerjalna analiza obdavčitve fizičnih oseb na dohodke iz kapitala v EU-ju in Sloveniji

Comparative analysis of the taxation of natural persons' income from capital in the EU and Slovenia

---

POVZETEK ● V prispevku primerjava davčno obremenitev dohodka iz kapitala, tj. obresti, dividend in dobička iz kapitala, v Sloveniji in v preostalih državah članicah Evropske unije. Primerjalna analiza se osredotoča na pomembne razlike v davčnih zakonodajah držav EU-ja, in sicer z vidika načina obdavčitve dohodka iz kapitala, najvišjih davčnih stopenj in dodatne obremenitve dohodka iz kapitala s prispevki za socialno varnost. Namen analize je prikazati položaj Slovenije med državami EU-ja z vidika obremenitve dohodka iz kapitala.

Ključne besede ● obresti, dividende, dobiček iz kapitala, enotna davčna stopnja, progresivna obdavčitev

SUMMARY ● In the article, we compare tax burdens on income from capital, i.e. interest, dividends and capital gains, in Slovenia and in other Member States of the European Union. The comparative analysis focuses on important differences in the tax legislations of EU countries in the light of the method of taxation of income from capital, the highest applicable tax rates and the additional burden with social security contributions. The purpose of the analysis is to demonstrate the position of Slovenia among the EU countries, in terms of the tax burden on income from capital.

Key words ● interest, dividends, capital gains, flat tax rate, progressive taxation

JEL: H 24, K 34

1. UVOD

V zadnjih dveh mesecih se je v Sloveniji začela burna razprava glede obdavčevanja dohodkov iz kapitala, ko je nova vlada v koalicijski pogodbi predvidela njihovo ponovno vključitev v letno osnovo za dohodnino in obdavčitev s progresivnimi stopnjami. Zato sva se odločili, da primerjava domači sistem obdavčitve dohodkov iz kapitala s primerljivimi sistemi v drugih državah članicah EU-ja.

---

* Andreja Škofič Klanjšček, univ. dipl. ekonomistka, Deloitte svetovanje, d. o. o., askofic@deloittece.com.

Bara Gradišar, univ. dipl. pravnica, Deloitte svetovanje, d. o. o., bgradisar@deloittece.com.

Obdavčitev dohodkov fizičnih oseb iz kapitala v Sloveniji že od osamosvojitve Slovenije ureja Zakon o dohodnini¹ (1990; odslej ZDoh). Sprva je zakon dohodek iz kapitala ločeval na dohodek iz premoženja, kamor je všteval obresti ter dividende, in dobiček iz kapitala. Od obresti, dividend kot tudi od dobička iz kapitala se je akontacija dohodnine odmerila po predpisani stopnji, hkrati pa so se ti dohodki do leta 2006 v Sloveniji vštevali tudi v letno davčno osnovo posameznika in bili obdavčeni progresivno.

Pomembno novost je na področju obdavčitve dohodkov fizičnih oseb prinesla novela Zakona o dohodnini² (2005; odslej ZDoh-1) iz leta 2005, ki je začela veljati leta 2006 in uvedla različno obdavčitev dohodkov fizičnih oseb glede na naravo posameznega dohodka. Dohodek iz zaposlitve, dohodek iz dejavnosti, pri katerem se dohodek ugotavlja na podlagi dejanskih prihodkov in dejanskih odhodkov, dohodek iz osnovne kmetijske in osnovne gozdarske dejavnosti in dohodek iz prenosa premoženjske pravice ter drugi dohodki se od 2006 v načelu obdavčujejo sintetično, tako da se vključujejo v letno dohodninsko osnovo in se obdavčijo po progresivnih davčnih stopnjah in ob upoštevanju davčnih olajšav. Obresti, dividende ter dobiček iz kapitala pa se od leta 2006 obdavčujejo cedularno, kar pomeni, da se ne vključujejo več v letno dohodninsko osnovo, ker se izračunana in plačana dohodnina od navedenih dohodkov šteje za dokončni davek. Ti dohodki se obdavčujejo z dohodnino po enotni davčni stopnji 20 % in brez upoštevanja davčnih olajšav. Dohodnina od dobička iz kapitala se znižuje vsakih pet let imetništva kapitala in znaša po dopolnjenih petih letih imetništva kapitala: 15 %, desetih letih imetništva kapitala: 10 %, 15 letih imetništva kapitala: 5 % in po 20 ali več letih imetništva kapitala: 0 %.

Z uvedbo cedularne oziroma proporcionalne obdavčitve dohodkov fizičnih oseb iz kapitala naj bi se zagotovilo enostavnejše in administrativno manj zahtevno obdavčevanje, zmanjšali naj bi se stroški obračunavanja in stroški nadzora. Prav tako naj bi se zmanjšal tudi motiv za odlivanje kapitala in povečala mednarodna prepoznavnost Slovenije tudi z vidika relativno atraktivne davčne zakonodaje³.

Naslednjo pomembno novost je prinesel Zakon o uravnoteženju javnih financ⁴ iz leta 2012, ki je za davčno leto 2013 zvišal davčno stopnjo za obdavčitev dohodka iz kapitala z 20 % na 25 %.

---

¹ Zakon o dohodnini. Uradni list RS, št. 48/1990.

² Zakon o dohodnini. Uradni list RS, št. 59/06.

³ Razlogi za uvedbo cedularne obdavčitve dohodkov iz kapitala so povzeti po predlogu Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o dohodnini (EVA 2015-1611-0129), ki je dostopen na naslovu: <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=2ahUKewjZvbzz-pveAhWBCewKHTG8APMQFjAAegQIABAC&url=https%3A%2F%2Fuprava.gov.si%2F.download%2Fdemokracija%2FdatotekaVsebinsa%2F226510%3Fdisposition%3Dattachment&usg=AOvVaw22NqsyNTQ3TItiGiXHfdMh>.

⁴ Zakon za uravnoteženje javnih financ. Uradni list RS, št. 40/12.

Trenutno veljavni Zakon o dohodnini (odslej: ZDoh-2)⁵ dohodek iz kapitala ureja v 6. poglavju in v dohodek iz kapitala vključuje obresti, dividende in dobiček iz kapitala.

Obresti ZDoh-2 opredeljuje kot obresti od posojil, obresti od dolžniških vrednostnih papirjev, obresti od denarnih depozitov pri bankah in hranilnicah ter drugih podobnih finančnih terjatev do dolžnikov, dohodek iz oddajanja v finančni najem, dohodek iz življenjskega zavarovanja ter dohodek, ki ga zavezanec doseže na podlagi delitve prihodkov investicijskega sklada v obliki obresti. ZDoh-2 kot dohodek iz življenjskega zavarovanja šteje tudi dohodek iz dodatnega pokojninskega zavarovanja, sklenjenega po pokojninskem načrtu, ki ni vpisan v poseben register, in dohodek iz prostovoljnega pokojninskega zavarovanja, za dolžniške vrednostne papirje pa šteje tudi zamenljive dolžniške vrednostne papirje.

Nadalje zakon določa, da se kot obresti obdavčuje vsako nadomestilo, ki ne predstavlja vračila glavnice iz finančnodolžniškega razmerja, vključno z nadomestili za tveganje ali za zmanjšanje vrednosti glavnice iz finančnodolžniškega razmerja zaradi inflacije, če ni s tem zakonom drugače določeno, kot obresti pa obdavčuje tudi diskonte, bonuse, premije in podobne dohodke iz finančno dolžniškega razmerja ali dogovora, ki se nanaša na finančno dolžniško razmerje.

ZDoh-2⁶ opredeljuje oprostitve plačila dohodnine od določenih vrst obresti. Od doseženih obresti, ki niso oproščene plačila dohodnine, se davek odmeri po stopnji 25 % in se šteje kot dokončni davek.

Dividende po ZDoh-2 so dividende in drugi dohodki, doseženi na podlagi lastniškega deleža. Kot dividenda se obdavčuje tudi vsaka razdelitev dohodka imetniku deleža iz premoženja plačnika oziroma povezane osebe (po ZDoh-2 ali zakonu, ki ureja davek od dohodkov pravnih oseb) plačnika na podlagi njegovega lastniškega deleža v plačniku, ki ne predstavlja zmanjšanja njegovega lastniškega deleža, vključno z razdelitvijo v obliki delnic ali zamenljivih obveznic. Prav tako se kot dividenda obdavčuje tudi prikrito izplačilo dobička, določeno v zakonu, ki ureja davek od dohodkov pravnih oseb, dobiček, ki se razdeli v zvezi z dolžniškimi vrednostnimi papirji, ki zagotavljajo udeležbo v dobičku plačnika in dohodek, ki ga zavezanec doseže na podlagi delitve dobička, čistega dobička ali prihodkov investicijskega sklada, ki niso zajeti z 81. členom ZDoh-2.

---

⁵ Zakon o dohodnini. Uradni list RS, št. 117/2006, 90/2007, 119/2007, 10/2008, 92/2008, 78/2008, 125/2008, 119/2008, 20/2009, 104/2009, 10/2010, 13/2010, 20/2010, 43/2010, 106/2010, 103/2010, 9/2011 – ZUKD-1, 105/2011, 9/2012 – odl. US, 24/2012, 30/2012, 40/2012 – ZUJF, 75/2012, 94/2012, 102/2012, 52/2013 – odl. US, 96/2013, 108/2013, 29/2014 – odl. US, 50/2014, 94/2014, 23/2015, 55/2015, 102/2015 – ZUJF-E, 104/2015, 63/2016, 69/2017.

⁶ 82. člen ZDoh-2.

Davčna osnova je dosežena dividenda, pri prikitem izplačilu dobička pa se davčna osnova določi na podlagi primerljive tržne cene. Od tako opredeljene davčne osnove se davek odmeri po stopnji 25 % in se šteje kot dokončni davek.

Po veljavni ureditvi so tudi kapitalski dobički obdavčeni z dohodnino cedularno (tj. po ločeni, enotni davčni stopnji). Obdavčujejo se tako kapitalski dobički, ki so doseženi v Sloveniji, kot tudi tisti, ki so doseženi v tujini. Davčna osnova od dobička iz kapitala je razlika med vrednostjo kapitala ob odsvojitvi in vrednostjo kapitala ob pridobitvi. Vrednost kapitala ob odsvojitvi je v prodajni ali drugi pogodbi navedena vrednost kapitala ob odsvojitvi, od tega zneska pa se odštejejo stroški (davek na promet nepremičnin, ki ga je plačal zavezanec ob odsvojitvi nepremičnine, stroški cenitve ob odsvojitvi (v omejenem znesku), normirani stroški, povezani z odsvojitvijo kapitala v višini 1 odstotka od vrednosti kapitala). Vrednost kapitala ob pridobitvi je nabavna vrednost kapitala skupaj s stroški (na nepremičnini opravljene investicije in stroški vzdrževanja, ki povečujejo uporabno vrednost nepremičnine, če jih je plačal zavezanec, davek na dediščine in darila in davek na promet nepremičnin, ki ga je plačal zavezanec ob pridobitvi kapitala, stroški cenitve ob pridobitvi nepremičnine (v omejenem znesku), normirani stroški v višini 1 odstotka od nabavne vrednosti kapitala). Izgube iz odsvojitve kapitala v letu se poračunajo z dobički iz odsvojitve kapitala v istem letu. Davek se plačuje po stopnji 25 %, pri čemer se stopnja davka za vsakih dopoljenih pet let imetništva kapitala, ki se odsvoji, postopno znižuje (tj., po petih letih imetništva je stopnja 15 %, po desetih je 10 %, po petnajstih je 5 %, pri odsvojitvi kapitala po dvajsetih letih imetništva pa se dohodnina ne plačuje).

Dohodek iz kapitala je torej v Sloveniji že od leta 2006 obdavčen cedularno, po stopnjah, ki naj bi preprečevale odlivanje kapitala iz Slovenije.

2. OBDAVČITEV DOHODKA IZ KAPITALA V DRŽAVAH ČLANICAH EU-ja⁷

Slovenija je s polnopravnim članstvom v Evropski uniji vstopila na enotni evropski trg, ki je reguliran s predpisi Evropske unije. Pogodba o delovanju EU-ja⁸ (PDEU) izrecnih določb o zakonodajni pristojnosti na področju neposredne obdavčitve (tj. davkov, ki so odmerjeni neposredno zavezancu, kar velja za obdavčitev dohodka, kapitala in premoženja tako fizičnih kot pravnih oseb) ne vsebuje. Poglavje o davčnih predpisih se namreč osredotoča na harmonizacijo zakonodaje držav članic s področja posrednega obdavčenja (tj. davkov, ki se plačujejo od različnih

⁷ Podatki o obdavčitvi obresti, dividend in dobička iz kapitala v posameznih državah članicah EU-ja so bili pridobljeni v sodelovanju s partnerskimi pisarnami Deloitte iz posameznih držav članic EU-ja.

⁸ Pogodba o delovanju Evropske unije. Uradni list C 326 , 26/10/2012, str. 0001–0390.

vrst blaga ali storitev, in sicer posredno ob nabavi in potrošnji tega blaga in storitev, kot npr. davek na dodano vrednost, trošarine, uvozne in okoljske dajatve), poglavje o približevanju zakonodaje pa se omejuje na davke, ki posredno vplivajo na vzpostavitev notranjega trga. Ne glede na navedeno določene direktive in predvsem sodna praksa Sodišča Evropske unije prispevajo k harmonizaciji standardov obdavčitve tudi na področju neposrednih davkov⁹.

Zakonodaja Evropske unije področja obdavčitve fizičnih oseb ne ureja neposredno, kar pomeni, da je omenjeno področje prepuščeno državam članicam.

V podjetju Deloitte smo v sodelovanju s partnerskimi pisarnami držav članic EU-ja pripravili primerjalno analizo obdavčitve fizičnih oseb od dohodkov iz kapitala. Primerjava med obdavčitvijo v državah članicah je razdeljena na posamezne vrste dohodka iz kapitala, tj. obresti, dividende in dobiček iz kapitala. Za namene prispevka obravnavava splošno ureditev s področja obdavčitve posameznih vrst dohodka iz kapitala v drugih državah članicah EU-ja in se ne osredotočava na posamezne izjeme, ki opredeljujejo nižje oziroma višje stopnje davka, olajšave, ki znižujejo davčno osnovo, ali druge okoliščine, ki izvemajo del dohodka iz obdavčitve v posamezni državi članici.

2.1. Obresti

Slovenski ZDoh-2 obresti obdavčuje cedularno, po stopnji 25 %. Za obresti na denarne depozite pri bankah in hranilnicah, ustanovljenih v Sloveniji ter v drugih državah članicah EU-ja, velja oprostitev do zneska 1.000 EUR, od morebitnega presežka pa se izračuna in plača dohodnina po stopnji 25 %.

Obresti so v veliki večini držav članic EU-ja predmet obdavčitve, izjema sta le Ciper in Nizozemska, kjer obresti niso obdavčene. Stopnja davka na obresti se med državami članicami precej razlikuje. Države z najnižjimi stopnjami so Malta (2–12 %), Bolgarija (8 %), Romunija (10 %), Hrvaška (12 %) ter Češka, Madžarska, Litva in Grčija (15 %), medtem ko so obresti najbolj obdavčene v Veliki Britaniji, na Irskem, Švedska, Belgija, Finska in Francija pa obresti obdavčujejo po stopnji 30 %. Opozoriti bi želela, da zakonodaja vsake države članice predvideva določene izjeme od obdavčitve (enako, kot velja za Slovenijo na primer za obresti na denarne depozite pri bankah in hranilnicah), vendar pa se za namene predmetnega prispevka osredotočava na splošno ureditev obdavčitve, in ne na posamezne izjeme in posebnosti.

Obdavčitev obresti v nadaljevanju primerjava z vidika načina obdavčitve, in sicer, ali se obresti obdavčujejo cedularno in se plačani davek šteje kot dokončni, ali pa

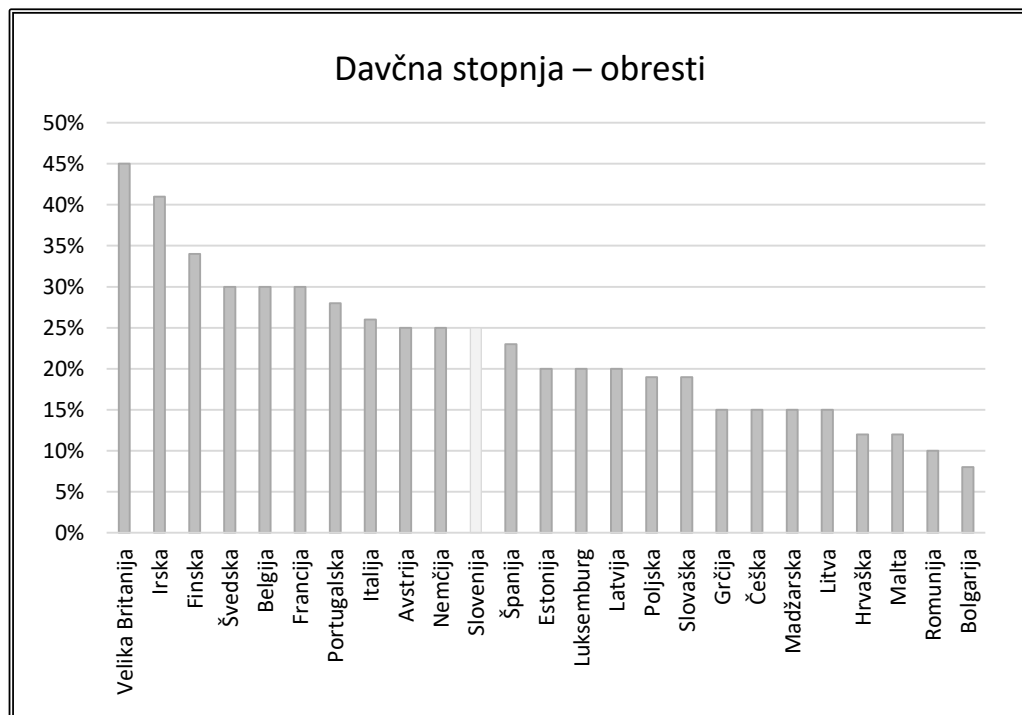
---

⁹ Povzeto iz Kratkega vodnika po Evropski uniji – Neposredna obdavčitev: obdavčitev posameznikov in podjetij.

se obdavčijo tudi na letni ravni, skupaj s preostalimi obdavčljivimi dohodki zavezanca. Ureditev v EU-ju je v tem pogledu precej različna. V veliko državah so obresti obdavčene tudi na letni ravni (Irska, Malta, Estonija, Poljska, Švedska, Luksemburg, Španija, Litva), na Poljskem se v letno osnovo za dohodnino vštevajo le obresti, prejete iz tujine, v Nemčiji ima zavezanec možnost, da se odloči, ali bodo obresti obdavčene z dokončnim davkom ob prejemu ali pa se bodo vključile v njegovo letno osnovo (po načelu, kar je za zavezanca ugodneje). V drugih državah so obresti, enako kot v Sloveniji, predmet cedularne obdavčitve (Češka, Madžarska, Hrvaška, Portugalska, Avstrija, Francija, Grčija, Romunija, Latvija, Belgija, Italija).

Dodatno izpostavlja tudi obveznost plačila prispevkov za socialno varnost od obresti. S tega vidika izstopata predvsem dve državi, Irska in Slovaška. Na Irskem so obresti predmet socialnih prispevkov, ki se odmerijo po stopnji 4 %, na Slovaškem pa se odmeri 14-% prispevek za zdravstveno zavarovanje od določenih vrst dohodka iz kapitala kot tudi dohodka, ki ga slovaški davčni rezident prejme iz tujine.

Tabela 1: Primerjava davčnih stopenj za obresti v državah članicah EU-ja

Vir: Primerjalna analiza družbe Deloitte.

Iz analize obdavčitve obresti na podlagi izbranih treh kriterijev (stopnje obdavčitve, načina obdavčitve in dodatne obremenitve s prispevki za socialno varnost) je razvidno, da se področna zakonodaja držav članic EU-ja zelo razlikuje in tudi precej različno obremenjuje obresti, ki jih prejemajo zavezanci. Slovenija pri obdavčitvi obresti med članicami EU-ja ne izstopa, saj obresti obdavčuje po stopnji, ki ne sodi med najnižje ali najvišje v EU-ju, prav tako pa kot večina držav članic obresti ne všteva v letno osnovo zavezanca za dohodnino.

2.2. Dividende

Dividende in drugi podobni dohodki, doseženi na podlagi lastniškega deleža, so v Sloveniji obdavčeni po enotni davčni stopnji 25 %, tako plačani davek pa se šteje za dokončni davek.

Obdavčitev dividend v drugih državah članicah EU-ja je kot pri obrestih precej različna. Določene države dividend ne obdavčujejo (Ciper, Nizozemska), v Latviji pa so obdavčene z dohodnino samo v primeru, ko ob izplačilu dividend ni plačan davek od dohodka pravnih oseb. V preostalih državah članicah so dividende obdavčene, vendar pa se način in stopnje obdavčitve med državami precej razlikujejo. Najnižja je obdavčitev v Romuniji in Bolgariji (5 %), na Malti (2–12 %) ter na Hrvaškem (12 %). Z davkom so dividende najbolj obremenjene v Luksemburgu (do 42 %), na Irskem (20–40 %), v Veliki Britaniji (do 38,1 %), v Belgiji, Franciji, na Finskem in Švedskem (30 %) ter na Slovaškem (7–35 %).

Tudi obdavčitev dividend je znotraj EU-ja precej različna z vidika načina obdavčitve. V nekaterih državah se dividende obdavčujejo cedularno in se plačani davek šteje kot dokončni, v drugih pa se obdavčijo tudi na letni ravni, skupaj s preostalimi obdavčljivimi dohodki zavezanca. Na letni ravni v davčno osnovo zavezanca dividende vključujejo Irska, Malta, Španija, Litva, Estonija. Preostale države članice dividende obdavčujejo cedularno, pri čemer določene države razlikujejo obdavčitev glede na vir dohodka (npr. Slovaška in Poljska vključujeta dividende z virom zunaj države v letno osnovo zavezanca, dividende z virom na Slovaškem/Poljskem pa se obdavčijo cedularno). Posebno ureditev ima Nemčija, kjer ima zavezanec možnost, da se odloči, ali bodo dividende obdavčene z dokončnim davkom ob prejemu ali pa se bodo vključile v njegovo letno osnovo (po načelu, kar je za zavezanca ugodneje). Nizozemska davčna zakonodaja glede dohodka iz kapitala velja v primerjavi z ostalimi državami EU-ja za posebnost. Na Nizozemskem ni obdavčen dejanski dohodek od kapitala zavezanca (obresti, dividende in tudi kapitalski dobiček), saj se namesto tega obdavči t. i. predvideni dohodek. Predvideni dohodek (angl. deemed income) se izračuna na podlagi skupne vrednosti vseh sredstev zavezanca (kot so bančni in hranilni računi,

delnice, vrednostni papirji in nepremičnine na dan 1. januarja), in če ta vrednost presega prag 30.000 EUR, se predvideni dohodek obdavči po pavšalni stopnji 30 %. Dohodek iz dividend z virom na Nizozemskem je predmet davka po odbitku po stopnji 15 %, vendar se ta davčni odtegljaj lahko pobota z letno davčno obveznostjo za predvideni dohodek.

Po podatkih analize Deloitte se prispevki za socialno varnost od dividend v veliki večini članic EU-ja ne obračunajo in plačajo. Izjemi sta enako kot pri obrestih dve državi, in sicer Irska in Slovaška. Na Irskem je dohodek iz kapitala (tudi dividende) predmet socialnih prispevkov, ki se odmerijo po stopnji 4 %, na Slovaškem pa se odmeri 14-% prispevek za zdravstveno zavarovanje od določenih vrst dohodka iz kapitala kot tudi dohodka, ki ga slovaški davčni rezident prejme iz tujine.

Dodatno pozornost namenjava dividendam, ki jih fizična oseba lahko prejme na podlagi delovnega razmerja. V Sloveniji Zakon o delovnih razmerjih¹⁰ v 126. členu določa, da je plačilo za delo po pogodbi o zaposlitvi sestavljeno iz plače, ki mora biti vedno v denarni obliki, in morebitnih drugih vrst plačil, če je tako določeno s kolektivno pogodbo. Po ZDoh-2 se vsako izplačilo ali ugodnost, ki je povezana z zaposlitvijo, vključuje med dohodke iz zaposlitve. V skladu s prvim odstavkom 37. člena ZDoh-2 dohodek iz delovnega razmerja vključuje zlasti plačo, nadomestilo plače in vsako drugo plačilo za opravljeno delo, ki vključuje tudi provizije. Za dohodek iz delovnega razmerja velja v skladu s 4. točko prvega odstavka 37. člena ZDoh-2 tudi boniteta, ki je v 39. členu ZDoh-2 določena kot vsaka ugodnost v obliki proizvoda, storitve ali druge ugodnosti v naravi, ki jo zaposlenemu ali njegovemu družinskemu članu zagotovi delodajalec ali druga oseba v zvezi z zaposlitvijo. Za boniteto velja tudi, če delodajalec zagotovi zaposlenemu delnice, in sicer, če delodajalec zagotovi zaposlenemu plačilo za delo v obliki delnic, se znesek bonitete v skladu s prvim odstavkom 43. člena ZDoh-2 določa na podlagi primerljive tržne cene, če pa te ni mogoče določiti, se določi na podlagi stroška, ki je nastal pri delodajalcu v zvezi z zagotavljanjem bonitete. Z drugimi besedami, če zaposleni kot plačilo za delo prejme delnice (in posledično dividende), se tako pridobljeni dohodek za davčne namene obravnava kot dohodek iz zaposlitve in je posledično obremenjen s prispevki za socialno varnost (22,1 % od bruto dohodka znašajo obvezni prispevki za socialno varnost delavca in 16,1 % na bruto dohodek

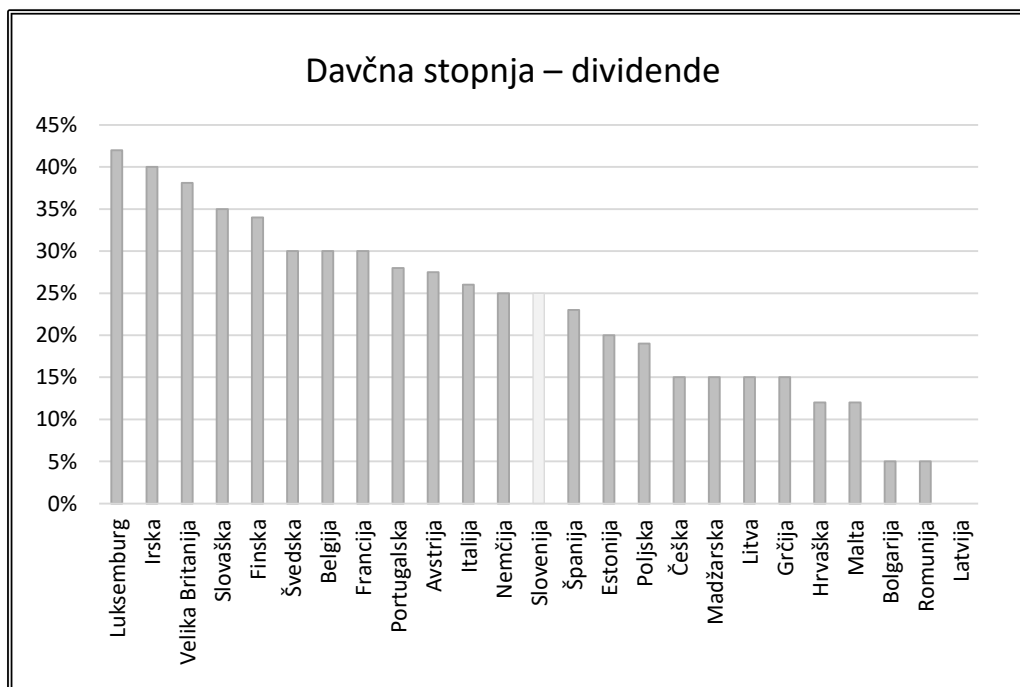
---

¹⁰ Zakon o delovnih razmerjih. Uradni list RS, št. 21/2013, 78/2013 – popr., 47/2015 – ZZSDT, 33/2016 – PZ-F, 52/2016, 15/2017, ZDR-1.

obvezni prispevki delodajalca)¹¹ kot tudi akontacijo dohodnine po progresivni lestvici.

Možnost prekvalifikacije dohodka iz kapitala v dohodek iz zaposlitve predvidevajo tudi zakonodaje določenih držav članic EU-ja. Tako se dohodek iz kapitala (zlasti dividenda), ki ga zaposleni prejme kot del plačila za delo, obravnava in obdavči kot dohodek iz zaposlitve na Cipru, Hrvaškem, Irskem, Nizozemskem, Poljskem, Slovaškem in tudi v Španiji.

Tabela 2: Primerjava davčnih stopenj za dividende v državah članicah EU-ja

Vir: Primerjalna analiza družbe Deloitte.

Enako kot pri obdavčitvi obresti Slovenija ne izstopa izrazito pri obdavčitvi dividend med članicami EU-ja, saj obresti obdavčuje po stopnji, ki ne sodi med najnižje ali najvišje v EU-ju, prav tako pa enako kot večina držav članic obresti ne všteva v letno osnovo zavezanca za dohodnino.

¹¹ Za namene prispevka obravnava splošno ureditev s področja obveznih prispevkov za socialno varnost in se ne osredotoča na posamezne izjeme, ki opredeljujejo nižje oziroma višje stopnje obveznih prispevkov za socialno varnost od dohodka iz zaposlitve.

2.3. Dobiček iz kapitala

V Sloveniji so kapitalski dobički obdavčeni z dohodnino cedularno, stopnja davka pa je odvisna od časa imetništva kapitala. Davek se plačuje po stopnji 25 %, pri čemer se stopnja davka za vsakih dopolnjenih pet let imetništva kapitala, ki se odsvoji, postopno znižuje (tj., po petih letih imetništva je stopnja 15 %, po desetih je 10 %, po petnajstih je 5 %, v primeru odsvojitve kapitala po dvajsetih letih imetništva pa se dohodnina ne plačuje).

Kapitalski dobički so v večini držav članic EU-ja obdavčeni, izjema pa so Ciper, Nizozemska in Belgija, kjer je tak dohodek načeloma izvzet iz obdavčitve¹². Dobiček iz kapitala je davčno najmanj obremenjen v Romuniji in Bolgariji (10 %), na Malti (2–12 %), Hrvaškem (12 %) ter v Litvi, Grčiji, na Češkem in Madžarskem (15 %). Najvišjo obdavčitev dobička iz kapitala imajo Irska (33 %), Francija, Švedska in Finska (30 %) ter tudi Luksemburg, kjer so kapitalski dobički obdavčeni po progresivnih stopnjah do 42 %, vendar je obdavčitev odvisna od obdobja imetništva kapitala in zakonodaja za dolgoročno lastništvo opredeljuje ugodnejšo obravnavo (izvzem iz obdavčitve do 50.000 EUR za dobičke, realizirane v obdobju 10 let, in obdavčitev preostale vsote dobička po posebni stopnji).

Tudi način obdavčitve dobička iz kapitala se v državah članicah razlikuje. V letno osnovo je dobiček iz kapitala vključen v Estoniji, na Irskem, Nizozemskem in Poljskem, na Malti, Švedskem, v Luksemburgu, Bolgariji, Španiji in v Litvi. Preostale države članice dobiček iz kapitala obdavčujejo cedularno in se plačani davek šteje kot dokončni. Izjema je tudi na tem področju Nemčija, kjer ima zavezanec možnost, da se odloči, ali bo dobiček iz kapitala obdavčen z dokončnim davkom ob prejemu ali pa se bo vključil v njegovo letno osnovo (po načelu, kar je za zavezanca ugodnejše).

Dobiček iz kapitala v državah članicah načeloma ni dodatno obremenjen še s prispevki za socialno varnost. Na tem področju sta, kot omenjeno že zgoraj, izjemi dve državi, in sicer Irska in Slovaška. Na Irskem je dobiček iz kapitala predmet socialnih prispevkov, ki se odmerijo po stopnji 4 %, na Slovaškem pa se odmeri 14-% prispevek za zdravstveno zavarovanje od določenih vrst dohodka iz kapitala kot tudi dobička iz kapitala, ki ga slovaški davčni rezident prejme iz tujine.

---

¹² Opomba: V Belgiji se dobiček iz kapitala ne obdavčuje, izjema pa so kapitalski dobički, ki jih davčni organ opredeljuje kot nenormalne oziroma špekulativne. Takšni kapitalski dobički se obdavčijo po stopnji 33 %. Nadalje se kapitalski dobički, ki izhajajo iz fiksnih opredmetenih osnovnih sredstev, ki se uporabljajo za poslovne dejavnosti, načeloma štejejo za dohodek iz dejavnosti in se tudi obdavčijo kot dohodek iz dejavnosti.

Tabela 3: Primerjava davčnih stopenj za dobiček iz kapitala

Vir: Primerjalna analiza družbe Deloitte.

Na podlagi podatkov primerjalne analize obdavčitve fizičnih oseb od dohodka iz kapitala v Sloveniji in ostalih državah članicah EU-ja lahko zaključiva, da področna davčna zakonodaja v Sloveniji ne izstopa izrazito od ureditve v drugih državah članicah. Dohodek iz kapitala v Sloveniji v primerjavi z državami EU-ja ni podpovprečno ali nadpovprečno obremenjen z dohodnino.

Napovedano poseganje v obdavčitev dohodkov iz kapitala bo povečala davčno obremenitev teh dohodkov, ki pa se lahko odrazi tudi v spremenjenem obnašanju davčnih zavezancev (manjša pripravljenost generiranja prihrankov v obliki varčevanja v denarju in vrednostnih papirjih), kar pa ima lahko dolgoročne makroekonomske posledice.

3. LITERATURA IN VIRI

1. Kratki vodnik po Evropski uniji – zavihek Splošna davčna politika in Neposredna obdavčitev: obdavčitev posameznikov in podjetij. Najdeno na naslovu <http://www.europarl.europa.eu/factsheets/sl/sheet/80/neposredna-obdavcitev-obdavcitev-posameznikov-in-podjetij>.
2. Pogodba o delovanju Evropske unije. *Uradni list* C 326 , 26/10/2012 str. 0001–0390.

3. Predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o dohodnini (EVA 2015-1611-0129). Najdeno na naslovu <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=2ahUKEwjZvbzz-pveAhWBCewKHTG8APMQFjAAegQIABAC&url=https%3A%2F%2Fuprava.gov.si%2F.download%2Fedemokracija%2Fdatoteka%2F226510%3Fdisposition%3Dattachment&usq=AOvVaw22NqsyNTQ3TItnGiXHfdMh>.
4. Primerjalna analiza obdavčitve dohodka iz kapitala v državah članicah EU. Deloitte svetovanje, d. o. o., v sodelovanju s partnerskimi pisarnami Deloitte v posameznih državah članicah.
5. Zakon o delovnih razmerjih. *Uradni list RS*, št. 21/2013, 78/2013 – popr., 47/2015 – ZZSDT, 33/2016 – PZ-F, 52/2016, 15/2017, ZDR-1.
6. Zakon o dohodnini (ZDoh). *Uradni list RS*, št. 48/1990.
7. Zakon o dohodnini (ZDoh-1). *Uradni list RS*, št. 59/06.
8. Zakon o dohodnini (ZDoh-2). *Uradni list RS*, št. 117/2006, 90/2007, 119/2007, 10/2008, 92/2008, 78/2008, 125/2008, 119/2008, 20/2009, 104/2009, 10/2010, 13/2010, 20/2010, 43/2010, 106/2010, 103/2010, 9/2011, 105/2011, 9/2012, 24/2012, 30/2012, 40/2012, 75/2012, 94/2012, 102/2012, 52/2013, 96/2013, 108/2013, 29/2014, 50/2014, 94/2014, 23/2015, 55/2015, 102/2015, 104/2015, 63/2016, 69/2017.
9. Zakon o uravnoveženju javnih financ. *Uradni list RS*, št. 40/12.

Mag. Matej Drašček, mag. Petra Finžgar*

S proučitvijo temeljnih vzrokov do večje dodane vrednosti notranje revizije

With Root Cause Analysis to Greater Added Value of Internal Audit

---

POVZETEK ● *Notranji revizorji s svojim delom dodajajo vrednost organizaciji. Pri tem morajo njihovi rezultati izkazovati prodornost, proaktivnost in usmerjenost v prihodnost ter spodbujati izboljšave. To dosegajo tako, da pred pripravo priporočil proučijo temeljne vzroke nastanka nepravilnosti. Namen članka je prikazati različne tehnike proučitve temeljnih vzrokov in kako naj notranji revizorji te tehnike uporabljajo, da bodo opredelili priporočila, ki bodo prispevala največjo dodano vrednost organizaciji.*

Uvodni del je namenjen predstavitvi strokovnih okvirov, ki narekujejo uporabo tehnik proučitve temeljnih vzrokov, vlogo notranje revizije in poglede glede opredelitve priporočil različnih avtorjev. V drugem delu so prikazani primeri tehnik proučitev temeljnih vzrokov. V zaključku avtorja na praktičnem primeru prikažeta tipičen primer opredelitve priporočila, ki temelji na temeljnem vzroku. S člankom avtorja sistematično prikažeta teoretični pogled podajanja priporočil ter različne tehnike proučitev temeljnih vzrokov in sintezo teh dveh vidikov s končnim ciljem večje dodane vrednosti notranje revizije v organizaciji.

Ključne besede ● *priporočilo, proučitev temeljnega vzroka, tehnike, praktični primer*

SUMMARY ● *Internal auditors add value to the organization with their work. The results of their work must be insightful, proactive, and future-focused, and they have to promote organizational improvement. This is achieved by recommending improvement, and by following the principle that recommendations should reflect root causes of noncompliance. The purpose of this article is to present various techniques of root cause analysis and how these may be used by internal auditors to help them write recommendations, which will bring maximum added value.*

The introduction presents professional frameworks, which dictate the use of root-cause analysis techniques, the role of internal audit, and the views of

---

* Matej Drašček, mag. ekon. znanosti, preizk. notranji revizor, CIA, vodja službe notranje revizije LON banka, d. d., matej.drascek@lon.si.

Petra Finžgar, mag. ekon. znanosti, preizk. notranja revizorka, CRMA, vodja služne notranje revizije Banka Sparkasse, d. d., petra.finzgar@sparkasse.si.

various authors about recommendations. In the second part, different techniques of root-cause analysis are shown. In conclusion, the authors provide a practical example of defying a root cause-based recommendation. With this article, the authors systematically present the theory of defying a recommendation, as well as different techniques of root cause analysis, and synthesize these two different aspects of internal audit with their final goal being added value to the organization.

Key words ● *recommendation, root cause analysis, techniques, practical example*

JEL: M 42

1. UVOD

Skladno s Hierarhijo pravil notranjega revidiranja spadajo na prvo raven Mednarodni standardi strokovnega ravnanja pri notranjem revidiranju¹. Znotraj Standarda se za proučitev temeljnih vzrokov uporablja Standard 2320 – Proučitev in ovrednotenje, ki narekuje notranjim revizorjem, da morajo svoje ugotovitve in izide posla utemeljiti z ustrezno proučitvijo in ovrednotenjem pridobljenih informacij. Temeljni Standard 2320 in Izvedbeno navodilo² k omenjenemu Standardu navajata, da notranji revizorji informacije, ki jih pridobijo med notranjo revizijo, pregledajo, analizirajo, in če je mogoče, tudi ovrednotijo, preden izrečejo kakršnekoli ugotovitve. Za ovrednotenje pridobljenih informacij z vidika zadostnosti in primernosti ter podajanja logičnih ugotovitev in priporočil morajo notranji revizorji uporabljati med drugim svoje izkušnje, logiko ter poklicno nezaupljivost.

Parker (2017) navaja, da so neskladna stanja, ki jih ugotovijo notranji revizorji, najučinkoviteje odpravljena takrat, ko se odpravijo temeljni vzroki, in ne le simptomi. Le takrat, ko so priporočila usmerjena k rešitvi temeljnih vzrokov, se znižuje verjetnost ponovitve nepravilnosti³. Notranji revizorji, ki priporočajo le, da se uredi nastala nepravilnost, ne pa tudi temeljni vzroki, na dolgi rok ne pripomorejo k izboljšavi učinkovitosti procesov upravljanja organizacije, upravljanja tveganj in kontrolnih postopkov.

---

¹ V tem prispevku oznaka Standard predstavlja Mednarodne standarde strokovnega ravnanja pri notranjem revidiranju, veljavne od 1. 1. 2017.

² Kljub temu da so Svetovalni napotki posamično še vedno dosegljivi, so bili le-ti nadomeščeni z Izvedbenimi navodili (Implementation Guidance), veljavnimi od 1. 1. 2017 (dosegljivi na naslovu <https://na.theiia.org>). Glede na razkrito informacijo pa vsa vsebina iz Svetovalnih napotkov ni bila vključena v Izvedbena navodila, bo pa ustrezna vsebina, kjer je to primerno, vključena v Dodatna navodila (Supplemental Guidance).

³ V tem prispevku se uporabljeni termin nepravilnost nanaša na vse napake, probleme, težave, neskladnosti itd., ki lahko nastanejo v določeni organizaciji.

Brez razumevanja temeljnih vzrokov je težje izreči primerno priporočilo. Temeljni vzroki pojasnjujejo razlog stanja in/ali dejavnikov, odgovornih za vrzeli med obstoječim in želenim stanjem (sodili oziroma merili), kar lahko služi kot osnova za priporočilo⁴. Notranji revizorji naj ocenijo, ali dokazi predstavljajo razumen in prepričljiv argument in ali so navedeni temeljni vzroki glavni dejavnik, ki prispevajo k vrzeli med obstoječim in želenim stanjem. Med najpogostejše vzroke različni avtorji uvrščajo⁵: slabo zasnovane politike, postopke, nepopolne ali nepravilne implementacije, dejavnike zunanjega nadzora upravljanja itd. (povzeto po Chambersu, 2014).

Da notranji revizorji ugotovijo temeljne vzroke, uporabijo več različnih tehnik, ki jih imenujemo proučitev temeljnih vzrokov (*Root Cause Analysis – RCA*). Proučitev temeljnih vzrokov je skupni izraz, ki opisuje širok razpon različnih pristopov, orodij in tehnik, uporabljenih za odkrivanje enega ali več temeljnih vzrokov (ASQ, 2018). Osnovni cilj odpravljanja temeljnih vzrokov je preprečiti ponovitev nepravilnosti.

2. TEORETIČNA PREDSTAVITEV PROUČITEV TEMELJNIH VZROKOV

2.1. Kaj je temeljni vzrok in proučitev temeljnih vzrokov?

Temeljni vzrok je sprožitveni vzrok bodisi stanja ali vzorca, ki vodi do določene nepravilnosti. Izraz označuje najstarejši, najosnovnejši oziroma najgloblji vzrok za nastanek nepravilnosti. Prepoznavanje temeljnega vzroka je ključnega pomena za prepoznavo in odpravo obstoječih nepravilnosti oziroma preprečitev njihove ponovne ponovitve v prihodnosti.⁶

Proučitev temeljnih vzrokov je proces razumevanja "Kaj se je zgodilo?" in iskanja rešitev za nastale nepravilnosti s pregledovanjem in raziskovanjem, da se odgovori na vprašanje "Kako se je nekaj zgodilo?". Šele nato se preveri, kako popraviti nepravilnost v smislu, da se ne bo ponovila, ali vsaj zmanjšati verjetnost njene ponovitve (CIIA, 2018). Z uporabo proučitev temeljnih vzrokov lahko organizacija zagotavlja dolgoročno izboljšanje poslovnih procesov, saj bi bila

---

⁴ Rečemo lahko tudi, da so temeljni vzroki dejavniki, ki povzročijo neskladnost in jih je treba odstraniti za izboljšanje procesa.

⁵ Najpogosteje se pojavijo trije temeljni vzroki, in sicer: fizični vzrok, ljudje in organizacija (kot npr., nekdo je naredil nepravilnost; proces ali politika je napačno zastavljena; itd.) (CIIA, 2018).

⁶ Prirejeno po <https://www.safeopedia.com/definition/477/root-cause-safety-accident-failure>.

verjetnost, da se določen dogodek ponovi, brez učinkovite proučitve temeljnih vzrokov in ustreznih priporočil za njihovo odpravo bistveno večja.

2.2. Uporaba proučitve temeljnih vzrokov v notranji reviziji

Glede na neodvisnost in nepristranskost notranjih revizorjev je notranja revizija primerna za proučitev in prepoznavanje temeljnih vzrokov. Prav tako imajo notranji revizorji široko in poglobljeno znanje o organizaciji, ki so ga pridobili s proučevanjem različnih procesov in organizacijskih enot.

Z uporabo proučitev temeljnih vzrokov imajo lahko notranjerevizijska poročila učinkovitejša priporočila, ki zmanjšujejo tveganja, izboljšujejo dolgoročno učinkovitost in uspešnost poslovnih procesov ter splošno upravljanje organizacije, upravljanje tveganj kontrolnih postopkov (CIIA, 2018). Ko notranji revizorji prepoznajo temeljne vzroke, morajo biti sposobni postaviti smiselna priporočila ali akcijske načrte (če je v organizaciji določeno, da jih postavlja notranja revizija) za odpravljanje ugotovljenih nepravilnosti. Odprava temeljnih vzrokov sama po sebi še ne pomeni, da je urejena tudi nepravilnost. Notranji revizorji morajo prav tako pravilno opredeliti škodo oziroma posledice, ki so nastale kot rezultat le-tega (Parker, 2017).

O potrebi po izvedbi proučitve temeljnih vzrokov je treba razpravljati še pred začetkom pisanja osnutka notranjerevizijskega poročila, in sicer je priporočljivo že v fazi načrtovanja. S tem se prihrani predvsem čas pri pisanju oziroma popravljanju in ponovnem pisanju notranjerevizijskega poročila, po vsej verjetnosti se zmanjša tudi število ugotovitev, če se pojavi isti temeljni vzrok (CIIA, 2018). Dobro napisano notranjerevizijsko poročilo poda takšno priporočilo, ki obravnava temeljne vzroke za nastalo nepravilnost. S tem se pripomore, da se odpravijo tako vzroki kot tudi nastalo stanje ter se pomaga zagotavljati, da se nepravilnosti ne bi več ponovile. Priporočljivo je, da notranji revizorji pri pisanju priporočil upoštevajo vsaj naslednje (Parker, 2017):

- Terminologija, ki se uporablja pri pisanju priporočila, naj bo enaka terminologiji, uporabljeni za opis stanja oziroma vzroka.
- Priporočila naj vsebujejo navedbo potrebnih aktivnosti, da se stanje uskladi s sodili oziroma merili.
- Pri uporabi proučitve temeljnih vzrokov je treba ugotoviti posledico temeljnega vzroka (prva komponenta) in določiti akcijski načrt (druga komponenta), da se dejansko doda dodana vrednost notranje revizije.

Proučitev temeljnih vzrokov omogoča, da notranji revizorji izdelajo temeljitije in bolj poglobljeno poročilo z zagotavljanjem ciljnega in strukturiranega pristopa k prepoznavanju in določanju najverjetnejših temeljnih vzrokov za nastanek

nepravilnosti v organizaciji (v nasprotju z ugotavljanjem stanja ali poročanjem o njem)⁷. Upoštevajo naj se dejavniki, ki izhajajo iz preteklih dogodkov in bi bili lahko vzrok za poznejše dogodke (Parker, 2017).

Nekatere koristi od proučitev temeljnih vzrokov so (povzeto po CIIA, 2018):

- večja dodana vrednost notranje revizije,
- poenostavitev notranjerevizijskega poročanja,
- pozitiven vpliv na znižanje stroškov v organizaciji, zmanjševanje tveganja, izboljševanje učinkovitosti,
- zagotavljanje logičnega pristopa k reševanju nepravilnosti z uporabo že obstoječih podatkov,
- preprečevanje ponavljajočih se nepravilnosti itd.

2.2.1. KDAJ NOTRANJA REVIZIJA UPORABI PROUČITEV TEMELJNIH VZROKOV?

Priporočljivo je, da se proučitev temeljnih vzrokov uporabi v naslednjih primerih (povzeto po CIIA, 2018):

- če se opravlja notranjerevizijski pregled področja, ki je bilo že predhodno pregledano in se ugotavljajo iste nepravilnosti;
- pri preiskavi določenega dogodka (npr. tudi prevar);
- če na uvodnem sestanku vodja revidiranega področja izpostavi zaskrbljenost zaradi ponavljajočih se nepravilnosti ali tveganj, ki se ne upravljajo, lahko notranji revizorji zbirajo podatke, s katerimi ugotovijo temeljne vzroke in jih vključijo v notranjerevizijsko poročilo;
- če se ugotovi veliko število ugotovitev in s tem tudi priporočil, ki so medsebojno povezana z enotnim temeljnim vzrokom;
- če se skozi različne že zaključene notranjerevizijske preglede ugotovi, da obstaja vzorec, ki notranjo revizijo opozarja oziroma usmerja na določeno temo, področje ali oddelek, itd.

Če pa proučitev ni načrtovana že pred samo izvedbo notranje revizije, je njeno naknadno uporabo vedno treba proučiti z vodjo notranje revizije, ki se odloči o njeni izvedbi oziroma neizvedbi (prirejeno po CIIA, 2018).

2.2.2. MOREBITNE OVIRE PRI UPORABI PROUČITEV TEMELJNIH VZROKOV

Za preprečitev morebitnih ovir vpeljave ukrepov se priporoča, da se glede uporabe proučitve temeljnih vzrokov vodja notranje revizije pogovori z revizijsko

---

⁷ Vsekakor pa je treba poudariti, da se celotna aktivnosti začne že med samim načrtovanjem, in še posebej med izvajanjem posla.

komisijo in omenjeno vključi v Notranjerevizijsko temeljno listino (CIIA, 2018). Morebitne ovire pri izvajanju so lahko:

- poslovodstvo se lahko upira uvedbi predlogov proučitve temeljnih vzrokov zaradi časa in virov, ki bi jih moralo za to nameniti;
- velikokrat se poslovodstvo osredotoča le na ureditev kratkoročnih ciljev, da takoj doseže skladnost ali vrne poslovni proces v popravljeno stanje.

Glede na to, da lahko učinkovita proučitev bistveno izboljša poslovanje, je vprašanje, zakaj ima le malo organizacij vzpostavljen delujoči proces proučitve temeljnih vzrokov. Spodaj je naštetih nekaj ne najpogostejših ovir za t. i. "ubijanje" proučitev temeljnih vzrokov (povzeto po Jager, 2015, ter Qualitytrainingportal)⁸:

- ne uporablja se je (Organizacija se je zavezala usposabljanju, oblikuje pričakovanje glede uporabe in nato ne sledi svojim zavezam in procesom);
- ne podpira se je (da se zagotovi učinkovitost proučitev temeljnih vzrokov, je potrebno več kot le usposabljanje ljudi, kako izvajati omenjeno proučitev. Potreben je strukturiran pristop z vsemi koraki, od usposabljanja do podpore v smislu časa in ljudi. Brez pravilne podpore se pričakujejo le redki rezultati.);
- ne implementirajo se rešitve (Kljub temu da so bili opravljeni vsi koraki proučitve, niso pa bila izvedena priporočila, se nepravilnost ponovi, saj se dejansko ni nič spremenilo.);
- poišče se najpreprostejša možnost in izvedejo se mehke rešitve (Mehke rešitve se implementirajo predvsem zato, ker so preproste, cenovno sprejemljivejše, prav tako pa je videti, da je nekaj narejenega za odpravo nepravilnosti.);
- še naprej se krivi ljudi (predstavlja najlažjo in najhitrejšo rešitev);
- nepravilnost je slabo ali nepravilno opredeljena (Zaradi tega lahko nastanejo različne interpretacije, kaj je nepravilnost oziroma je celotna proučitev usmerjena v napačno smer ali se celo "rešuje" nekaj, kar sploh ni nepravilnost.);
- ne uporablja se sistematičen pristop (Nesistematičen pristop lahko vodi do prenagljenih zaključkov brez podatkov, ki bi jih podkrepili.);
- proučitve se prehitro zaključijo;
- odločitve temeljijo na ugibanjih, občutkih in predpostavkah;
- pomanjkanje volje za reševanje večjih "težav";
- znanje in izkušnje, ki so potrebna za odkrivanje temeljnega vzroka, niso na voljo itd.

---

⁸ Več naštetih ovir ter podrobnejšo razlago lahko najdete na naslovu: <https://www.thereliabilityblog.com/2015/03/26/top-6-sure-fire-ways-to-kill-off-a-root-cause-analysis-program/> in <https://qualitytrainingportal.com/resources/root-cause-analysis-resource-center/ten-barriers-to-root-cause-analysis/>.

3. TEHNIKE PROUČITEV TEMELJNIH VZROKOV

V tem poglavju bomo predstavili nekaj najbolj prepoznavnih tehnik za proučitev temeljnih vzrokov. Namen ni opisati vseh tehnik, ki jih je že več kot 20, pač pa predstaviti dve najpogosteje uporabljene in najučinkovitejši, ki naj bi ju notranji revizorji znali uporabljati ter tudi pomagati drugim v organizaciji, da jih uporabljajo pri svojem delu.

3.1. Tehnika 5 x zakaj

Tehnika 5 x zakaj je najbolj uporabljena in prepoznana tehnika za proučitev temeljnih vzrokov. Tehnika je preprosta, saj sledi naslednjemu načelu: "Da odkrijemo temeljni razlog, se moramo vprašati, zakaj je do nečesa prišlo". Ko odgovorimo na prvi zakaj, se ponovno vprašamo, zakaj je prišlo do te nepravilnosti, in tako dalje. Praviloma naj bi prišli do temeljnega vzroka, ko vajo ponovimo petkrat, vendar se lahko zgodi, da se temeljni vzrok odkrije že pred petim vprašanjem (Liker, 2004).

Za lažjo predstavo podajamo primer, v katerem je bilo potrebnih šest korakov: "Zaposleni se pritožujejo in so nezadovoljni z novim elektronskim sistemom (lahko novi proizvodni program)" (Liker, 2004, str. 255):

1. Zakaj? Zaposleni ne razumejo, kako uporabljati funkcionalnost sistema.
2. Zakaj? Zaposleni niso dobili zadostnega usposabljanja o novem sistemu, ali priročnika za uporabo, ali niso podali svoji želja oz. zahtev pri razvoju novih funkcionalnosti sistema.
3. Zakaj? Vodja IT-ja je uporabil napačen način načrtovanja, saj ni vprašal po potrebah oz. željah glede funkcionalnosti zaposlenih, ni načrtoval usposabljanja, zaposlenih ni vnaprej obvestil o novem sistemu, skupaj z zaposlenimi ni preveril vsebine priročnika itd.
4. Zakaj? Vodja ni prejel navodil ali podpore s strani nadrejenega oz. tudi sam ni deležen usposabljanja o pravilnem načinu načrtovanja.
5. Zakaj? Celotna organizacija nima primerne notranjega procesa ali ni disciplinirana pri uporabi primernih procesov.
6. Zakaj? Vodstvo ni ustvarilo kulture, ki spodbuja in utrjuje uspešne notranje procese.

3.2. Tehnika: ribja kost oz. Ishikawa diagram

Tehnika ribja kost oz. Ishikawa se je razvila iz tehnike 5 x zakaj. Tehnika sistematično razdeli temeljne vzroke, ki se jih nato poskuša rešiti. Prvi korak je prepoznavanje nepravilnosti, ki mu sledi iskanje temeljnih vzrokov, in sicer po

navadi s tehniko 5 x zakaj za določen tip vzroka. Tehnika pozna 5 značilnih tipov temeljnih vzrokov (t. i. pet m-jev⁹, ki so jim nato dodani še trije m-ji) (Liker, 2004):

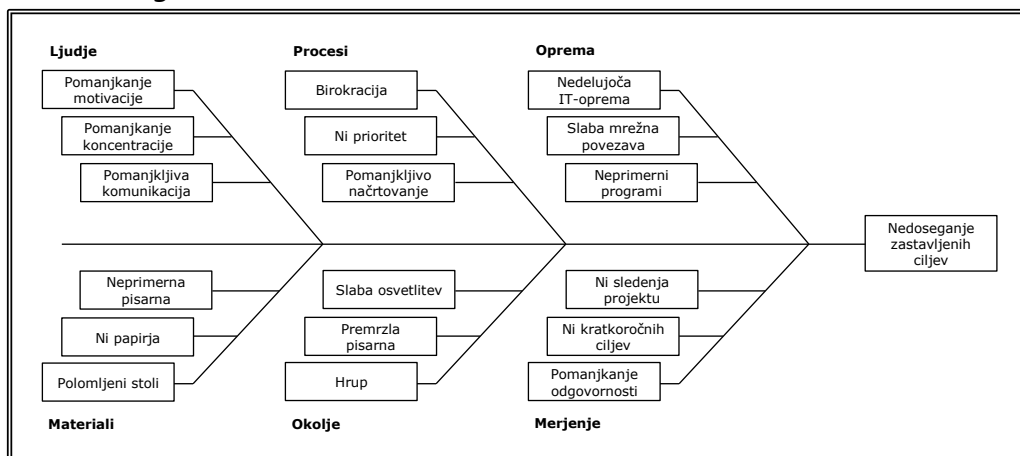
- oprema (tehnologija) (angl. Machine),
- tehnika (proces) (angl. Method),
- materiali (surovine, informacije) (angl. Materials),
- ljudje (fizična moč, intelektualni kapital) (angl. Man/mind power),
- merjenje (preiskava, nadzor) (angl. Measurement).

In dodatni trije:

- narava oz. okolje (angl. Mother nature),
- management (angl. Management),
- vzdrževanje (angl. Maintenance).

Za lažjo predstavo podajamo primer, in sicer nepravilnost: neupoštevanje rokov.

Slika 1: Diagram Ishikawa

Vir: Latest Quality. 2017.

3.3. Ostale tehnike proučitve temeljnih vzrokov

Obstaja še nekaj priznanih tehnik proučitve temeljnih vzrokov, med drugim:

- kontrolna karta (angl. Control Chart),
- diagram Pareto,
- FMEA (angl. Failure Mode Effect Analysis),
- tehnika 5S,
- SIPOC (angl. supplier, input, process, output, customer),
- delitev (angl. Chunking),

⁹ Zaradi uporabe angleških izrazov.

- tehnika vrtenja (angl. Drill down technique),
- drevesa odločanja (angl. Decision trees),
- sistemski diagrami (angl. System diagrams),
- analiza primerjave parov (angl. Paired comparison analysis),
- šest klobukov razmišljanja itd.

Notranji revizor naj te tehnike uporablja po strokovni presoji in glede na področje, ki ga pregleduje.

4. KORAKI IZVEDBE CELOVITE PROUČITVE TEMELJNIH VZROKOV

V knjigi Toyota Way Liker zagovarja 7 korakov, kako rešiti temeljni vzrok v organizaciji. Pri tem spodbuja notranje revizorje, da ta model uporabijo tudi pri nadzoru vpeljave priporočil, saj se bo tako zagotovilo, da bodo rezultati dolgoročni in bodo resnično pripomogli k odpravi nepravilnosti (Liker, 2004, str. 256):

1. **korak: opredelitev začetne percepcije nepravilnosti**, ki je velikokrat zelo splošna, nenatančna, površinska.
2. **korak: razjasnitev nepravilnosti oziroma opredelitev resnične nepravilnosti**: kaj je bistvo nepravilnosti? Po navadi je treba odgovoriti na naslednja vprašanja:
  - a) Kaj se je točno zgodilo?
  - b) Kje se je pojavila težava?
  - c) Kdaj se je zgodil incident?
  - d) Kdo je bil vpleten?
  - e) Kdo je odkril težavo?
  - f) Kakšne so posledice nepravilnosti?
3. **korak: določitev jasne oz. ključne nepravilnosti**: prvi trije koraki predstavljajo t. i. "soočenje z okoliščino oz. nepravilnostjo". Zelo pomembno pri prvem koraku, ki ga velikokrat vsi v organizaciji pozabljajo, je določitev ključne nepravilnosti (po navadi ključnih nepravilnosti ni veliko in so med seboj povezane).
4. **korak**: z različnimi tehnikami je treba **odkriti temeljni vzrok**. Ta faza je z vidika kompleksnost najzahtevnejša. Notranji revizorji so odlični viri za odkrivanje temeljnih vzrokov, predvsem zaradi njihove širine oz. poznavanja organizacije kot tudi širšega okolja in objektivnosti, saj temeljni vzrok včasih posega na področja, ki niso zaželeni (spremembe poslovanja, zmanjševanja števila zaposlenih itd.).

5. **korak:** ko se odkrije temeljni razlog, je treba **razviti protiukrep**, kako ta razlog odpraviti. Notranji revizorji temu rečejo priporočilo. Tako je treba določiti, kaj je dejansko treba narediti, da se bo temeljni vzrok odpravil.
6. **korak:** po vpeljavi ukrepa ga je treba **nadzorovati**, predvsem z vidika pozitivnih učinkov. Pogosto se zgodi, da kljub dobrim namenom in strokovnosti notranjerevizijsko priporočilo povzroči neželene posledice oz. se lahko tudi zgodi, da se negativne posledice pokažejo v drugih vidikih poslovanja. Zato je ocena ukrepa po vpeljavi nujno potrebna.
7. **korak:** v skladu z nenehnim izboljšanjem postane vpeljava priporočila za odpravo temeljnega razloga **standardna praksa** v organizaciji in postane kot taka del DNA-ja organizacije. Šele ko priporočilo postane stalna praksa v organizaciji, bi se lahko zaključilo.

4.1. Praktični primer

Notranji revizor je opravljal notranjerevizijski pregled nabavne funkcije v srednje veliki organizaciji, ki ima ISO standard 9001:2018 (torej ima opredeljene ključne dokumente, med drugim tudi interna pravila glede nabave) in posluje večinoma na slovenskem trgu. Pri preverjanju cilja notranjerevizijskega posla (NRP), in sicer upoštevanja pooblastil zaposlenih, se je notranji revizor odločil pregledati vzorec nabav, pri čemer je populacijo opredelil kot vrednost posamezne nabave v višini 2.000 EUR. Direktor je obenem tudi edini lastnik organizacije.

Organizacija ima samostojno nabavno službo, kjer je zaposlena ena oseba. Poleg tega tej osebi pri administraciji občasno pomaga poslovna sekretarka. Postopek je v internem pravilniku opredeljen:

- naročilnico za material lahko da le vodja oddelka;
- vodja oddelka lahko tudi svetuje glede izbire dobavitelja, vendar nima končne odločitve o naročilu;
- vsako naročilo do vrednosti 500 EUR mora imeti zbrani vsaj dve primerljivi ponudbi;
- za vsa naročila do 2.000 EUR ima vodja nabavnega procesa pooblastilo (pisno) direktorja, da lahko odobri naročilo;
- za vsa naročila nad 2.000 EUR mora naročilnico odobriti direktor.

Organizacija uporablja enostavno programsko podporo, v kateri veliko procesov poteka še v pisni obliki in ne elektronsko (naročilnice se izdajajo pisno, potrditve so po elektronski pošti itd.).

Notranji revizor je ugotovil, da je bilo v zadnjem letu izvedenih 1.000 posamičnih nabav, pri čemer je tudi ugotovil, da se 80 % nabav izvaja preko 20 % dobaviteljev (Paretovo načelo). Od 1.000 nabav je bilo nad zneskom 2.000 EUR 20 % nabav,

ostali zneski so bili pod 2.000 EUR. Notranji revizor se je odločil, da bo naključno izbral vzorec, in sicer ločeno za zneske nad 2.000 EUR in pod 2.000 EUR. Pri tem je izbral kot stopnjo zaupanja 90 % in dopustnost napake 10 % za zneske nad 2.000 EUR (notranji revizor jih je ocenil kot bolj tvegane) ter stopnjo zaupanja 90 % in dopustnost napake 15 % za zneske pod 2.000 EUR. Na podlagi izračuna je tako dobil v vzorec za zneske nad 2.000 EUR 51 nabav in za pod 2.000 EUR 29 nabav.

Med pregledom nabav je notranji revizor ugotovil, da:

- je bilo izmed 51 naključno izbranih nabav 7 nabav brez odobritve direktorja (interne naročilnice ni podpisal direktor);
- sta bili izmed 29 nabav pod zneskom 2.000 EUR le 2 nabavi, ki nista imeli zbranih dveh ponudb (vodja nabave je sicer trdil, da je šlo za podobne nabave, ki so bile izvedene v prejšnjem časovnem obdobju).

Tako je notranji revizor ugotovil: od 51 statistično naključno izbranih nabav nad 2.000 EUR v 7 primerih ni bilo avtorizacije direktorja.

Notranji revizor mora dati priporočilo, da se v prihodnje to ne ponavlja, zato se je odločil za uporabo tehnik proučitve temeljnih vzrokov. Tako je najprej opredelil nepravilnost, in sicer je odgovoril na naslednja vprašanja:

- *Kaj se je točno zgodilo?* Direktor ni odobril naročilnice, kljub temu se je izvedlo naročilo, za kar odgovorna oseba ni imela pristojnosti.
- *Kje se je pojavila težava?* Po pogovoru z odgovornimi osebami je notranji revizor ugotovil, da se težava pojavi že pri osebah, ki naročajo material, ker ne poznajo pravil.
- *Kdaj se je zgodil incident?* Notranji revizor ni ugotovil posebnega časovnega vzorca.
- *Kdo je bil vpleten?* Vpletena oseba je bil vodja nabave. Potencialno so vpleteni tudi zunanji dobavitelj (tveganje prevar) in direktor podjetja.
- *Kdo je odkril težavo?* Težavo je odkril notranji revizor.
- *Kakšne so posledice nepravilnosti?* Notranji revizor ocenjuje, da lahko pride do zlorab sistema in neekonomskega naročanja materiala, ne izključuje tudi možnosti prevare.

Na podlagi odgovorov na zgornja vprašanja je notranji revizor opredelil ključno nepravilnost kot *neupoštevanje postavljenih limitov oz. pooblastil pri naročanju materiala, katerega vrednost presega 2.000 EUR.*

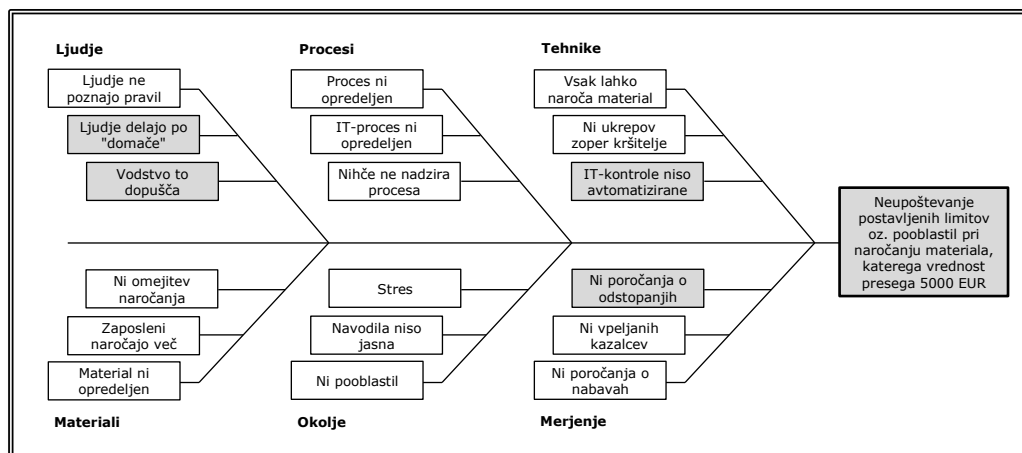
Ker je opredelil ključno nepravilnost, se je notranji revizor lotil proučitve temeljnega vzroka, in sicer z dvema tehnikama:

- ISHIGAWA – ribja kost in
- 5 x zakaj.

Pri proučitvi temeljnega vzroka je povabil v skupino tudi ostale notranje revizorje v organizaciji, ki so po tehniki 5 x zakaj odkrili naslednje temeljne vzroke:

1. zaposleni niso vedeli za pravilo,
2. zaposlenim pravilo ni bilo obrazloženo,
3. pravilo jim ni bilo obrazloženo, ker se vodjem pravilo ni zdelo pomembno,
4. ker se je vseskozi tako delalo,
5. ker je kultura podjetja to dovoljevala – dejanski temeljni vzrok.

Slika 2: Ishikawa – Ribja kost

Potemnjeni so označeni razlogi, za katere notranji revizor meni, da so najbolj pripomogli k nastali nepravilnosti. Pri obeh tehnikah je notranji revizor prišel do podobnega temeljnega vzroka, in sicer: *kultura podjetja je dovoljevala naročanje materiala brez odobritve*.

Notranji revizor je po strokovni presoji vedel, da če se odpravi temeljni razlog, bo tako priporočilo prineslo največjo dodano vrednost organizaciji. Tako je v skladu z dobro prakso napisal priporočilo po naslednjih zapovedih:

- Vedno naj se pri oblikovanju priporočila uporablja nedoločnik, saj se s tem nakazuje na akcijo oz. dejanje, torej, da se mora nekaj narediti, in ne samo razmisliti oz. analizirati.
- Z uporabo tehnike SMART naj se poskuša, da bo podano priporočilo:
  - specifično oz. natančno opredeljeno (angl. Specific): notranji revizor naj natančno opiše, kaj naj se naredi;
  - merljivo (angl. Measurable): torej kvantificirano ("s številkami");
  - dosegljivo (angl. Achievable): naj bo dosegljivo v razumnem časovnem okviru, stroški ne smejo prekoračiti koristi;

- pomembno (angl. Relevant, realistic, reasonable): vodstvo naj ve, da je priporočilo v skladu s strategijo in bo prineslo koristi tudi na drugih področjih;
- časovno opredeljeno (angl. Timed limited): rok naj bo jasno postavljen, vendar tudi realen.

Na podlagi vsega zgoraj navedenega je notranji revizor oblikoval naslednje priporočilo:

Priporočilo
<p>Opredeliti in jasno vpeljati kulturo odgovornosti v podjetju, kar vključuje:</p> <ul style="list-style-type: none">
• izmeriti trenutno stanje organizacijske kulture in določiti jasne pristojnosti delovnih mest v 3 mesecih;
• z zaposlenimi redno komunicirati in jih usposabljeni glede internih pravil do določenega roka, pri tem se mora prva skupina zaposlenih seznaniti v enem mesecu;
• vpeljati IT-kontrole, ki bodo onemogočale odobritev naročil brez odobritve direktorja oz. njegovega namestnika, v 9 mesecih;
• redno poročati o nabavah, predvsem večjih, na rednih sestankih vodstva. <p>Po uvedbi zgoraj navedenih priporočil uvesti disciplinske postopke pri zavestnem in namernem kršenju internih pravil.</p> <p>Nosilec priporočila: Janez Novak</p>

Bralec lahko opazi, da se pri priporočilih upošteva, da:

- se gradijo postopoma, saj je treba določena priporočila urediti prej kot druga,
- se pri pisanju priporočil uporablja nedoločnik,
- sledijo konceptu SMART.

5. ZAKLJUČEK

Pri pisanju priporočil se morajo notranji revizorji opirati na izkušnje, logiko in profesionalni skepticizem. To lahko med drugim dosežejo tudi z uporabo tehnik proučitve temeljnih vzrokov, saj bodo z njihovo uporabo še povečali uresničevanje svojega poslanstva, dodajanja vrednosti organizaciji in pri tem izkazovali prodornost, proaktivnost in usmerjenost v prihodnost ter spodbujali izboljšave v organizaciji. Vsekakor pa je pred uporabo proučitve temeljnih vzrokov treba proučiti prednosti in slabosti njihove uporabe. Kot največjo prednost vsekakor lahko izpostavimo, da se z uporabo proučitve ugotovijo temeljni vzroki, s čimer se zmanjša verjetnost ponovitve določenih nepravilnosti v prihodnje.

6. LITERATURA IN VIRI

1. ASQ. (2005). Pareto Chart. Najdeno 3. 4. 2018 na naslovu <http://asq.org/learn-about-quality/cause-analysis-tools/overview/pareto.html>.
2. ASQ. (2018). What is Root Cause Analysis (RCA). Najdeno 30. 3. 2018 na naslovu <http://asq.org/learn-about-quality/root-cause-analysis/overview/overview.html>.
3. Berardinelli, Carl. A Guide to Control Charts. Najdeno 3. 4. 2018 na naslovu <https://www.isixsigma.com/tools-templates/control-charts/a-guide-to-control-charts/>.
4. Chambers, Richard. (2014). Good Internal Audits Focus on the Roots, Not Just the Trees. Internal Auditor. IIA. Najdeno 12. 2. 2018 na naslovu <https://iaonline.theiia.org/good-internal-audits-focus-on-the-roots-not-just-the-trees>.
5. IIA – The Institute of Internal Auditors. (2017) Mednarodni standardi strokovnega ravnanja pri notranjem revidiranju. Najdeno 13. 8. 2018 na naslovu http://www.si-revizija.si/sites/default/files/notranji-revizorji/nr-ssr-2017_0.pdf.
6. IPPF – International Professional Practice Framework. (2017). Implementation Guide 2320. The Institut of Internal Auditors.
7. Jager, J. (2015). Top 6 barriers to an effective Root Cause Analysis program. Najdeno 2. 9. 2018 na naslovu <https://www.thereliabilityblog.com/2015/03/26/top-6-sure-fire-ways-to-kill-off-a-root-cause-analysis-program/>.
8. Last Quality. (2017). How to Effectively Use Fishbone Diagram for Root Cause Analysis. Najdeno 3. 4. 2018 na naslovu <http://www.latestquality.com/fishbone-diagram-for-root-cause-analysis/>.
9. Liker, Jeffrey, K. (2004). The Toyota Way: 14 Management Principles from the World's Greatest Manufacturer. New York: McGraw-Hill Education.
10. Parker, Jimmy. (2017). The Root of the Matter, Internal Auditor. IIA. Najdeno 12. 2. 2018 na naslovu <https://theiia.org/2017/pages/The-Root-of-the-Matter.aspx>.
11. Root cause analysis. (2018). Chartered Institute of Internal Auditors.
12. Root Cause. Najdeno 2. 9. 2018 na naslovu <https://www.safeopedia.com/definition/477/root-cause-safety-accident-failure>.
13. Siemens. (2016). White paper: How to conduct a failure modes and effects analysis (FMEA). Najdeno 3. 4. 2018 na naslovu https://polarion.plm.automation.siemens.com/hubs/Docs/Guides_and_Manuals/Siemens-PLM-Polarion-How-to-conduct-a-failure-modes-and-effects-analysis-FMEA-wp-60071-A3.pdf.
14. Simon, K. SIPOC diagram. Najdeno 3. 4. 2018 na naslovu <https://www.isixsigma.com/tools-templates/sipoc-copis/sipoc-diagram/>.
15. Wastradowski, Matt. What is 5S?. Najdeno 3. 4. 2018 na naslovu <https://www.graphicproducts.com/articles/what-is-5s/>.

Prenos osebnih podatkov v tretje države po uredbi GDPR

IZ PRAKSE ZA PRAKSO (PR-REV 1-1/19)

Revizijski svet je na svoji seji pojasnil stališče glede prenosa osebnih podatkov v tretje države po uredbi GDPR.

IZHODIŠČE

Revizijske družbe sodelujejo pri opravljanju storitev revidiranja računovodskih izkazov in tudi drugih storitev pogosto z zunanjimi strokovnjaki (pravnimi in fizičnimi osebami). Pri tem dostopajo tudi do osebnih podatkov pri naročniku storitev, zato ni nepomembno, kako ravnati v primerih, ko strokovnjaki, katerih storitve uporabljajo, prihajajo iz tretjih držav. Tretje države so države, ki niso članice Evropske unije (EU) ali Evropskega gospodarskega prostora (EGS).

Obdelovanje osebnih podatkov pomeni vsako dejanje ali niz dejanj, ki se izvaja v zvezi z osebnimi podatki ali nizi osebnih podatkov z avtomatiziranimi sredstvi ali brez njih, kot je zbiranje, beleženje, urejanje, strukturiranje, shranjevanje, prilagajanje ali spreminjanje, priklic, vpogled, uporaba, razkritje s posredovanjem, razširjanje ali drugačno omogočanje dostopa, prilagajanje ali kombiniranje, omejevanje, izbris ali uničenje.

V skladu z Zakonom o revidiranju (ZRev-2) je mreža večja organizacijska struktura:

- ki je namenjena sodelovanju in v katero spada pooblaščen revizor ali revizijska družba, in
- ki je jasno usmerjena k skupni delitvi dobička ali stroškov ali ima skupno lastništvo, nadzor ali upravo, skupne usmeritve in postopke obvladovanja kakovosti, skupno poslovno strategijo, skupno uporabo blagovne znamke ali pomembnega dela strokovnih virov.

O prenosu osebnih podatkov v tretje države govorimo takrat, ko upravljavec ali obdelovalec posreduje osebne podatke upravljavcu oz. obdelovalcu osebnih podatkov s sedežem v državi **zunaj Evropske unije (EU) ali Evropskega gospodarskega prostora (EGS) (uvoznik podatkov), katerega Uredba ne zavezuje.**

Prenos osebnih podatkov, ki se obdelujejo ali so namenjeni obdelavi po prenosu v tretjo državo, se izvede le, če upravljavec in obdelovalec ravnata v skladu s pogoji iz Uredbe, kar velja tudi za nadaljnje prenose osebnih podatkov iz tretje države v drugo tretjo državo (44. člen).

Vsak upravljavec ali obdelovalec mora voditi evidenco dejavnosti obdelave osebnih podatkov v okviru svoje odgovornosti, ki mora vsebovati tudi podatke o prenosih osebnih podatkov v tretjo državo ali mednarodno organizacijo, vključno z identifikacijo te tretje države ali mednarodne organizacije, pri prenosih iz drugega pododstavka 49(1). člena Uredbe pa tudi dokumentacijo o ustreznih zaščitnih ukrepih.

Prenos osebnih podatkov v tretjo državo se lahko izvede pod naslednjimi pogoji:

- če Komisija odloči, da zadevna tretja država, ozemlje, eden ali več določenih sektorjev v tej tretji državi zagotavlja ustrezen raven varstva podatkov. Za tak prenos ni potrebno posebno dovoljenje – gre za prenos na podlagi t. i. sklepa o ustreznosti;
- če sklep Komisije iz prejšnje alineje ni sprejet, lahko upravljavec ali obdelovalec osebne podatke prenese v tretjo državo le, če je predvidel ustrezne zaščitne ukrepe, in pod pogojem, da imajo posamezniki, na katere se nanašajo osebni podatki, na voljo izvršljive pravice in učinkovita pravna sredstva. Te lahko npr. revizijska družba zagotovi z zavezujočimi poslovnimi pravili, ki jih mora potrditi nadzorni organ, z odobrenim kodeksom ravnanja ali ustreznimi pogodbenimi določili med upravljavcem ali obdelovalcem in upravljavcem, obdelovalcem ali uporabnikom osebnih podatkov v tretji državi ali mednarodni organizaciji, katere je dovolil nadzorni organ;
- če je posameznik, na katerega se osebni podatki nanašajo, izrecno privolil v prenos osebnih podatkov, potem ko je bil obveščen o morebitnih tveganjih takega prenosa zanj;
- če je prenos potreben za izvajanje pogodbe med posameznikom, na katerega se nanašajo osebni podatki, in upravljavcem ali za izvajanje predpogodbenih ukrepov, sprejetih na zahtevo posameznika, na katerega se nanašajo osebni podatki;
- če je prenos potreben za sklenitev ali izvajanje pogodbe med upravljavcem in drugo fizično ali pravno osebo, ki je v interesu posameznika, na katerega se nanašajo osebni podatki;
- če je prenos potreben zaradi pomembnih razlogov javnega interesa;
- če je prenos potreben za uveljavljanje, izvajanje ali obrambo pravnih zahtevkov;
- če je prenos potreben za zaščito življenjskih interesov posameznika, na katerega se nanašajo osebni podatki, ali drugih oseb, kadar posameznik, na

katerega se nanašajo osebni podatki, fizično ali pravno ni sposoben dati privolitve;

Kadar podlaga za prenos osebnih podatkov ne morejo biti okoliščine iz prejšnjih alinej, se lahko prenos v tretjo državo izvede samo, če prenos ni ponovljiv, zadeva le omejeno število posameznikov, na katere se nanašajo osebni podatki, je potreben zaradi nujnih zakonitih interesov, za katere si prizadeva upravljavec in nad katerimi ne prevladajo interesi ali pravice in svoboščine posameznika, na katerega se nanašajo osebni podatki, in pod pogojem, da je upravljavec ocenil vse okoliščine v zvezi s prenosom podatkov in na podlagi te ocene predvidel ustrezne zaščitne ukrepe v zvezi z varstvom osebnih podatkov. Upravljavec o prenosu obvesti nadzorni organ.

Na podlagi predstavljenega izhodišča je bila sprejeta naslednja strokovna razlaga.

STROKOVNA RAZLAGA

Revizijski svet meni, da mora revizijska družba za izpolnjevanje zahtev uredbe GDPR upoštevati pravila za prenos osebnih podatkov v tretje države, kot so bili navedeni zgoraj. Za lažje razumevanje posebnosti pri prenosu osebnih podatkov v tretje države navajamo primer:

Če bi revizijska družba za potrebe izvedbe storitev osebne podatke posredovala drugi revizijski družbi, ki je v tretji državi (pri tem ni pomembno, ali gre za revizijsko družbo, ki je v mreži ali ne), je prenos osebnih podatkov možen pod naslednjimi pogoji:

- a) če je za dotično državo Komisija izdala sklep o ustreznosti, je prenos dovoljen na podlagi sklepa o ustreznosti¹;*
- b) sprejetje zavezujočih poslovnih pravil (pri povezani družbi ali skupini podjetij, ki opravljajo skupno gospodarsko dejavnost, lahko podjetja prenašajo osebne podatke na podlagi tako imenovanih zavezujočih poslovnih pravil);*
- c) sklenitev ustrezne pogodbe (ki na primer uporablja standardna pogodbeno določila, ki jih je odobrila Evropska komisija);*
- d) če ima ta revizijska družba odobren kodeks ravnanja ali odobren mehanizem potrjevanja, je prenos možen v tretjo državo skupaj z zavezujočimi in*

---

¹ Trenutno je Komisija izdala sklep o ustreznosti za naslednje države: ZDA, Andora, Argentina, Kanada, Izrael, Nova Zelandija, Švica, Urugvaj. Potekajo pa pogajanja z Južno Korejo in Japonsko. Spremembe na tem področju so objavljene na spletni strani Komisije: https://ec.europa.eu/info/law/law-topic/data-protection/data-transfers-outside-eu/adequacy-protection-personal-data-non-eu-countries_en.

izvršljivimi zavezami prejemnika glede uporabe ustreznih zaščitnih ukrepov za varstvo prenesenih podatkov.

Pri tem opozarjamo na odstopanja v posebnih primerih na podlagi 49. člena Uredbe, ko je prenos osebnih podatkov v tretjo državo mogoč ne glede na zgoraj navedeno, če gre za katerega od naslednjih primerov:

- a) posameznik, na katerega se nanašajo osebni podatki, je izrecno privolil v predlagani prenos, potem ko je bil obveščen o morebitnih tveganjih, ki jih zaradi nesprejetja sklepa o ustreznosti in ustreznih zaščitnih ukrepov takšni prenosi pomenijo zanj;
- b) prenos je potreben za izvajanje pogodbe med posameznikom, na katerega se nanašajo osebni podatki, in upravljavcem ali za izvajanje predpogodbenih ukrepov, sprejetih na zahtevo posameznika, na katerega se nanašajo osebni podatki;
- c) prenos je potreben za sklenitev ali izvajanje pogodbe med upravljavcem in drugo fizično ali pravno osebo, ki je v interesu posameznika, na katerega se nanašajo osebni podatki;
- d) prenos je potreben zaradi pomembnih razlogov javnega interesa;
- e) prenos je potreben za uveljavljanje, izvajanje ali obrambo pravnih zahtevkov;
- f) prenos je potreben za zaščito življenjskih interesov posameznika, na katerega se nanašajo osebni podatki, ali drugih oseb, kadar posameznik, na katerega se nanašajo osebni podatki, fizično ali pravno ni sposoben dati privolitve;
- g) prenos se opravi iz registra, ki je po pravu Unije ali pravu države članice namenjen zagotavljanju informacij javnosti in je na voljo za vpogled bodisi javnosti na splošno bodisi kateri koli osebi, ki lahko izkaže zakonit interes, vendar le, če so v posameznem primeru izpolnjeni pogoji za tak vpogled, določeni s pravom Unije ali pravom države članice.

Izjemoma se lahko prenos v tretjo državo izvede brez upoštevanja pravil, ki veljajo za prenos osebnih podatkov v tretjo državo po 45. in 46. členu Uredbe samo, če prenos ni ponovljiv, zadeva le omejeno število posameznikov, na katere se nanašajo osebni podatki, je potreben zaradi nujnih zakonitih interesov, za katere si prizadeva upravljavec in nad katerimi ne prevladajo interesi ali pravice in svoboščine posameznika, na katerega se nanašajo osebni podatki, in pod pogojem, da je upravljavec ocenil vse okoliščine v zvezi s prenosom podatkov in na podlagi te ocene predvidel ustrezne zaščitne ukrepe v zvezi z varstvom osebnih podatkov. Upravljavec mora o prenosu obvestiti nadzorni organ. Poleg informacij iz 13. in 14. člena mora upravljavec posredovati posamezniku, na katerega se nanašajo osebni podatki, tudi informacije o zadevnem prenosu in nujnih zakonitih interesih, za katere si prizadeva upravljavec.

Ocenjevanje vrednosti podjetij v primerih, ko namen ocenjevanja vrednosti izhaja iz ZGD-ja in Zakona o prevzemih

IZ PRAKSE ZA PRAKSO (PR-OV 1-1/19)

Problematiko ocenjevanja vrednosti gospodarskih družb v primerih, ko namen ocenjevanja vrednosti izhaja iz ZGD in Zakona o prevzemih, je obravnaval Odbor sekcije pooblaščenih ocenjevalcev vrednosti in pripravil naslednjo strokovno razlago.

IZHODIŠČE

Odbor sekcije pooblaščenih ocenjevalcev vrednosti (Odbor POV) je v letu 2018 prejel več vprašanj glede uporabe ustrezne podlage vrednosti ter tudi uporabe pribitkov/odbitkov za obvladovanje in odbitkov za pomanjkanje likvidnosti/tržljivosti v primerih, ko so se ocene vrednosti pripravljale za namene, povezane z določili Zakona o gospodarskih družbah in Zakona o prevzemih, oziroma bolj specifično, kadar so se ocene vrednosti pripravljale za naslednje namene:

- 1) ocena vrednosti lastniškega kapitala za potrebe določitve menjalnega razmerja (podlaga ZGD-1);
- 2) ocena vrednosti lastniškega kapitala za izključitev manjšinskih delničarjev (podlaga ZGD-1);
- 3) ocena vrednosti lastniškega kapitala v povezavi z določitvijo 28. člena Zakona o prevzemih (ZPre-1).

Ocene vrednosti pod 1). in 2). točko se vsebinsko nanašajo na statusna preoblikovanja, ocene vrednosti pod 3). točko pa na prevzemne ponudbe (kadar je dosežen prevzemni prag), ki jih morajo podati vse javne družbe, če se z njihovimi delnicami z glasovalno pravico trguje na organiziranem trgu, ter tudi delniške družbe, katerih delnice ne trgujejo na organiziranem trgu, če imajo:

- na zadnji dan leta pred letom, ki je pomembno za presojo uporabe tega zakona, najmanj 250 delničarjev, ali
- več kot 4 milijone evrov celotnega kapitala, ki je razviden iz zadnje javne objave letnega poročila takšne družbe na podlagi zakona, ki ureja gospodarske družbe.

Uporaba ustrezne podlage vrednosti ter pribitkov/odbitkov za obvladovanje in odbitka za tržljivost pri ocenah vrednosti, ki se pripravljajo za določitev menjalnega razmerja in/ali izključitev manjšinskih delničarjev, je bila prvič pisno predstavljena v Priročniku za ocenjevanje vrednosti, ki ga je leta 2004 izdal Slovenski Inštitut za revizijo, pripravil pa ga je Bojan Praznik (Priročnik, 19. poglavje). Ker Zakon o prevzemih (ZPre) takrat še ni bil aktualen, podobnega zapisa glede ocen vrednosti, ki se nanašajo na ZPre, nimamo.

Ker je od izdaje Priročnika do danes prišlo do posodobitve zakonodaje, se je odbor pooblaščenih ocenjevalcev na podlagi prejetih vprašanj odločil, da predlaga oblikovanje delovne skupine za ponovni pregled podlag/smernic, ki jih pri teh ocenah predstavlja zakonodaja (ZGD-1/ZPre-1), s poudarkom na podlagah vrednosti, ki bi jih bilo primerno uporabiti v navedenih primerih, primernosti/nepimernosti uporabe pribitkov/odbitkov za obvladovanje ter odbitkov za pomanjkanje likvidnosti/tržljivosti. Na podlagi strokovnih predlogov delovne skupine je odbor pooblaščenih ocenjevalcev vrednosti sprejel naslednja strokovna izhodišča.

STROKOVNA RAZLAGA

1. Ocenjevanje vrednosti lastniškega kapitala za določitev menjalnega razmerja in izključitev manjšinskih delničarjev

Kadar ocene vrednosti predstavljajo podlago za določanje menjalnih razmerij ali izključitev manjšinskih delničarjev, izhodišče za delo ocenjevalca predstavljajo pravila korporacijskega prava, v konkretnem primeru to pomeni določila trenutno veljavnega Zakona o gospodarskih družbah (ZGD-1). Pri tem velja, da mora ocenjevalec v obeh primerih upoštevati temeljno načelo statusnega preoblikovanja, ki določa, da se premoženjski položaj delničarjev družb, ki so udeleženi pri statusnem preoblikovanju, zaradi statusnega preoblikovanja ne sme poslabšati.

V obeh zgoraj navedenih primerih osnovo za ocenjevanje vrednosti predstavljata 583. člen (revizija pripojitve) in 385. člen (denarna odpravnina) ZGD-1. Pri tem:

- *583. člen ZGD-1 obravnava revizijo pripojitve, ki vključuje tudi poročilo o reviziji pripojitve, ki mora vsebovati:*
  - *"mnenje revizorja ali revizorjev o tem, ali sta zagotovitev delnic prevzemne družbe po menjalnem razmerju, predlaganem v pogodbi o pripojitvi, in višina morebitnih denarnih doplačil ali ponujena odpravnina primerno nadomestilo za delnice prevzete družbe. Pri tem je treba zlasti razložiti:*

1. z uporabo katerih metod ocenjevanja vrednosti podjetij je bilo določeno menjalno razmerje, ki je predlagano v pogodbi o pripojitvi;
  2. razloge, zaradi katerih je uporaba teh metod v konkretnem primeru primerna za določitev menjalnega razmerja, in
  3. če je bilo za določitev menjalnega razmerja uporabljenih več metod, kakšna vrednost je bila ugotovljena pri uporabi vsake od teh metod; hkrati je treba dati mnenje o relativni pomembnosti, pripisani takim metodam pri izračunu vrednosti, o kateri se odloča, in opisati vse morebitne posebne težave pri ocenjevanju vrednosti družb, udeleženih pri pripojitvi".
- 385. člen ZGD-1 pa obravnava višino denarne odpravnine, ki jo pri statusnih preoblikovanjih določi glavni delničar ob smiselni uporabi določb petega in šestega stavka drugega odstavka 556. člena ZGD-1.

Pri tem ZGD-1 k navedenemu členu dodaja, da "mora biti pri oceni višine primerne odpravnine upoštevano premoženjsko in profitno stanje družbe v trenutku, ko skupščina sklepa o izključitvi. Odločilna naj ne bi bila zgolj trenutna tržna oziroma borzna cena, temveč je treba upoštevati, da se delničarju odvzemajo delnice, od katerih bi lahko imel koristi tudi v prihodnosti."

1.1. Podlaga vrednosti

Pri določanju podlage vrednosti je zato v takšnih primerih (menjalna razmerja, izključitve manjšinskih delničarjev) smiselno upoštevati, da obstajajo nekatere razlike med delničarjem, ki prodaja svojo delnico na trgu, in delničarji, ki so udeleženi bodisi pri pripojitvah (menjalna razmerja) ali pa so predmet postopka izključitve manjšinskih delničarjev. Posledično "tržna vrednost" kot podlaga vrednosti v takšnih primerih ni ustrezna, zato se za ocene vrednosti za določitev menjalnega razmerja in za ocene vrednosti za določitev primerne denarne odpravnine za izključene manjšinske delničarje priporoča uporaba podlage vrednosti, ki jo MSOV 2017 opredeljujejo kot pravična vrednost (MSOV 104, 50.1. in 50.2. točka), in sicer:

"Pravična vrednost je ocenjena cena za prenos sredstva ali obveznosti med prepoznanimi dobro obveščanima in voljnima strankama, ki je odraz ustreznih interesov teh strank. Pravična vrednost zahteva oceno cene, ki je poštena med posebnima prepoznanimi strankama ob upoštevanju vsakokratnih prednosti ali pomanjkljivosti, ki jih vsaka od strank pridobi iz posla. Nasprotno pa se pri tržni

vrednosti ne upoštevajo nobene prednosti ali pomanjkljivosti, ki ne bi bile splošno na voljo vsem tržnim udeležencem."¹

1.2. Uporaba pribitkov/odbitkov za obvladovanje

Načelo statusnega preoblikovanja določa, da se premoženjski položaj delničarjev družb, ki so udeleženi pri statusnem preoblikovanju, zaradi navedenega ne sme poslabšati, pri oceni višine denarne odpravnine za izključitev manjšinskih delničarjev pa se mora upoštevati premoženjsko ter profitno stanje družbe v trenutku, ko skupščina sklepa o izključitvi. Zato menimo, da pri ocenjevanju vrednosti za določitev menjalnih razmerij in izključitev manjšinskih delničarjev praviloma ni primerna uporaba pribitkov ali odbitkov za obvladovanje, saj se predpostavlja, da ocenjevalec pri pripravi projekcij denarnega toka izhaja iz denarnega toka, ki je na voljo obvladujočemu lastniku (predpostavlja se možnost 100-% obvladovanja). Primerno je, da ocenjevalec enako izhodišče upošteva tudi, če ocena vrednosti temelji na drugih razpoložljivih metodah ocenjevanja.

Povedano drugače, vidik manjšinskega in vidik obvladujočega lastnika morata biti v takšnih primerih izenačena, da se lahko oceni pro rata delež posameznega lastnika v lastniškem kapitalu.

1.3. Uporaba odbitka za likvidnost/tržljivost

Po drugi strani pa po našem mnenju ni razloga, da pri ocenjevanju vrednosti za določitev menjalnega razmerja ali višine denarne odpravnine za izključitev manjšinskih delničarjev ne bi uporabili odbitka za pomanjkanje likvidnosti/tržljivosti (če je tega mogoče ustrezno ovrednotiti), saj na splošno velja, da bi imel lahko tudi delničar, ki v celoti obvladuje takšno podjetje, pri prodaji določene stroške, povezane s prodajo, prav tako pa prodaja podjetja lahko zahteva krajše ali daljše obdobje trženja, ki lahko povzroči, da je neto sedanja vrednost iztržene kupnine nižja, kot če bi prodajo lahko izvedel v okviru normalno pričakovanega časa trženja. Če ocenjevalec pri tovrstnem ocenjevanju uporabi odbitek za pomanjkanje likvidnosti/tržljivosti, mora uporabo odbitka in njegovo višino ustrezno strokovno utemeljiti in argumentirati.

V povezavi s tem menimo, da je uporaba odbitka za pomanjkanje likvidnosti/tržljivosti pri ocenjevanju vrednosti podjetij za določitev menjalnih razmerij in za višine denarne odpravnine za izključitev manjšinskih delničarjev primerna (vendar

---

¹ Navedena podlaga vrednosti (pravična vrednost) je bila preimenovana v izdaji MSOV 2017, v prejšnjih izdajah MSOV-jev (2013, 2011) se je ta podlaga vrednosti imenovala poštena vrednost, pri čemer je opredelitev oziroma vsebina same podlage vrednosti tudi po preimenovanju v MSOV 2017 ostala enaka.

ne zavezujoča), mora pa biti ustrezno utemeljena in argumentirana ter temeljiti na predpostavki, da se ocenjuje podjetje kot celota (obvladujoč lastniški delež).

1.4. Uporaba metode neto vrednosti sredstev ob predpostavki likvidacije

Eno od pogostih vprašanj pri ocenjevanju vrednosti za določitev višine denarne odpravnine za izključitev manjšinskih delničarjev se nanaša tudi na primernost uporabe metode neto vrednosti sredstev ob predpostavki likvidacije, in sicer:

- Ali je primerno, da v situacijah, ko se ocenjujejo podjetja (za zgoraj navedeni namen), ki imajo izrazito nizke donose (brez možnosti bistvenega izboljšanja v prihodnje), takšna podjetja ocenijo na podlagi metode neto vrednosti sredstev ob predpostavki prostovoljne likvidacije, če je realno, da bi takšna ocena lahko izražala pomembno višjo vrednost?

Glede na pojasnila, dana v delu, ki opredeljuje pribitke/odbitke za obvladovanje, pri takšnih ocenah vrednosti izhajamo iz hipotetične predpostavke razpoložljivega denarnega toka za obvladujočega lastnika, ne glede na to, da npr. pri ocenjevanju vrednosti za izključitev dejansko obravnavamo manjšinske lastniške deleže. Kot že prej omenjeno, je razlog za takšen pristop načelo ZGD-1, ki zahteva, da se premoženjski položaj delničarjev družb, ki so udeleženi pri statusnem preoblikovanju, zaradi navedenega ne sme poslabšati. Če sledimo takšni logiki, navedeno pomeni, da v situacijah, ko ocenjevana družba realizira nizke ali celo negativne donose, ocena takšne družbe na podlagi metode neto vrednosti sredstev ob predpostavki likvidacije lahko predstavlja možno/utemeljeno vrednost za obvladujočega lastnika. Če je obvladujoči lastnik ne želi uresničiti in se s tem na neki način ne obnaša ekonomsko neracionalno, to ne bi smelo vplivati na ocene vrednosti pri izključitvi manjšinskih delničarjev in določitvi menjalnih razmerij. Zato menimo, da je uporaba metode neto vrednosti sredstev ob predpostavki likvidacije v takšnih situacijah primerna.

2. Ocenjevanje vrednosti lastniškega kapitala v povezavi z določili ZPre-1

Za ocene vrednosti, ki se pripravljajo za podajo prevzemne ponudbe, velja, da morajo biti pripravljene v skladu z določili trenutno veljavnega Zakona o prevzemih (ZPre-1). Ta v 28. členu določa, da mora prevzemnik "objaviti prevzemno ponudbo hkrati s ponudbenim dokumentom (Prospekt) najpozneje v 30 dneh, in ne prej kakor v desetih dneh po objavi prevzemne namere". Isti člen v nadaljevanju podaja zahteve, kaj mora vsebovati Prospekt, pri čemer je za ocenjevanje vrednosti ključen 13. stavek tega člena, ki navaja, da mora prevzemnik v Prospektu objaviti:

- "pisno poročilo revizorjev o primernosti cene v prevzemni ponudbi, ki ga sestavi en ali več revizorjev, ki jih na predlog prevzemnika imenuje sodišče. Za revizijo primernosti cene v prevzemni ponudbi se smiselno uporabljajo določbe 583. člena Zakona o gospodarskih družbah (Uradni list RS, št. 65/09 – uradno prečiščeno besedilo, 33/11, 91/11, 32/12, 57/12, 44/13 – odl. US, 82/13 in 55/15; v nadaljnjem besedilu ZGD-1). Revizorjem v poročilih ni treba razkriti informacij zaradi razlogov iz prve in tretje alineje drugega odstavka 305. člena ZGD-1; in
- pisno poročilo, v katerem prevzemnik pojasni primernost cene v prevzemni ponudbi in morebitne razloge za ceno, če ta v pisnem poročilu revizorjev ni bila spoznana za primerno".

Pri tem je treba pri ocenjevanju vrednosti za prevzemno ponudbo razumeti, da podana prevzemna ponudba preostalim delničarjem ponuja možnost zamenjave/odkupa njihovih delnic, ne predstavlja pa obveze ali prisile (v tem se tudi razlikuje od situacije izključitve, kjer je delničar brez njegovega soglasja izključen iz lastništva družbe). Posledično to pomeni, da se posamezni delničarji, na katere se nanaša prevzemna ponudba, prostovoljno (in brez prisile) odločajo o tem, ali bodo prevzemno ponudbo sprejeli ali ne.

Poleg tega je treba razumeti, da osnovne varovalne mehanizme za delničarje postavlja že sam zakon (ZPre-1), ki v 17. členu (pravična cena) določa omejitve, ki jih mora izpolnjevati prevzemnik, in sicer, da "Cena v prevzemni ponudbi ne sme biti nižja od najvišje cene, po kateri je prevzemnik pridobil vrednostne papirje v obdobju zadnjih 12 mesecev pred objavo te ponudbe". Hkrati pa navaja tudi, da "Če prevzemnik v enem letu po izteku roka za sprejem prevzemne ponudbe, ki je bila uspešna, pridobi vrednostne papirje po ceni, ki je višja od cene, podane v prevzemni ponudbi, je dolžan akceptantom v denarju izplačati razliko v ceni v osmih dneh od dneva te pridobitve." Teoretično to pomeni, da ponudnik ne more v prevzemni ponudbi ponuditi cene, ki je nižja od najvišje cene, po kateri je ta pridobil vrednostne papirje v zadnjih 12 mesecih, tudi če ocenjevalec vrednost delnice oceni nižje (od najvišje prodajne cene v zadnjih 12 mesecih).

2.1. Podlaga vrednosti

Upošteva se navedeno je tako možno sklepati, da se takšno ravnanje v ničemer bistveno ne razlikuje od navedb opredelitve "tržne vrednosti", zato menimo, da je v takšnem primeru (če ni morebitnih posebnih okoliščin) najprimernejša podlaga vrednosti "tržna vrednost", kot jo določa zadnji veljavni MSOV.

Pri tem pojasnjujemo, da se trenutno veljavni Zakon o prevzemih v 13. odstavku 28. člena sicer sklicuje na 305. člen ZGD-1, kar predstavlja enak sklic, kot ga

navaja tudi ZGD-1 za primere ocen vrednosti za namene izključitve manjšinskih delničarjev in za namene določitve menjalnih razmerij. Ne glede na to in upošteva, da 305. člen ZGD-1 konkretno ne predpisuje podlage ocenjevanja vrednosti ali pa samega postopka ocenjevanja, pa zaradi zgoraj navedenih okoliščin, ki veljajo za situacije prevzemnih ponudb (prostovoljno odločanje delničarjev glede sprejetja prevzemnih ponudb), menimo, da je v tem primeru kot podlaga vrednosti primerneje uporabiti "tržno vrednost".

2.2. Uporaba pribitkov/odbitkov za obvladovanje

Ker se prevzemna ponudba praviloma vedno daje zaradi pridobitve obvladujočega lastniškega deleža, menimo, da mora biti ocena vrednosti pripravljena z vidika obvladujočega lastnika. Če temelji na diskontiranem denarnem toku, to pomeni, da za izhodišče pri ocenjevanju služi denarni tok, ki je primeren za obvladujočega lastnika. Pri uporabi morebitnih ostalih metod ocenjevanja vrednosti (npr. tržni način) mora ocenjevalec poskrbeti, da kot osnovno vrednost pri ocenjevanju dobi vrednost za obvladujočega lastnika.

2.3. Uporaba odbitka za likvidnost/tržljivost

Glede na to, da je podlaga vrednosti v tem primeru opredeljena kot "tržna vrednost", menimo, da je pri ocenjevanju vrednosti za prevzemne ponudbe možna uporaba odbitka za pomanjkanje likvidnosti/tržljivosti, pri čemer mora biti uporaba strokovno utemeljena in argumentirana ter temeljiti na osnovah, ki veljajo za likvidnost/tržljivost obvladujočih lastniških deležev.

2.4. Uporaba metode neto vrednosti sredstev ob predpostavki likvidacije

Tudi pri ocenah vrednosti za prevzemne ponudbe se je eno od pogostih vprašanj nanašalo na primernost uporabe metode neto vrednosti sredstev ob predpostavki likvidacije.

Glede na to, da v konkretnem primeru predpostavljamo, da se prevzemna ponudba daje za obvladujoč lastniški delež (pojasnilo v odstavku, ki opredeljuje pribitke/odbitke za obvladovanje), je uporaba metode neto vrednosti sredstev ob predpostavki likvidacije v takšnih situacijah primerna oziroma utemeljena, če ocenjevana družba realizira nizke ali celo negativne donose.

Kazalniki delovanja kot merilo uspešnosti in učinkovitosti notranje revizije

IZ PRAKSE ZA PRAKSO (PR-NR 1-1/19)

IZHODIŠČE

Program zagotavljanja in izboljševanja kakovosti notranje revizije (odslej: Program) omogoča poleg ocene skladnosti notranje revizije s Standardi (2017) in z drugimi podlagami za strokovno delo (zakonodajo) ter oceno, ali se notranji revizorji ravna po etičnih kodeksih, tudi presojo uspešnosti in učinkovitosti notranje revizije ter prepoznava možnosti za izboljšavo. Program mora vključevati tako notranje kot zunanje presoje. Notranje presoje morajo vključevati stalno spremljanje delovanja notranje revizije in občasno samoocenjevanje. Stalno spremljanje delovanja notranje revizije je Odbor Sekcije preizkušenih notranjih revizorjev pri Slovenskem inštitutu za revizijo obravnaval in objavil v prispevku Iz prakse za prakso v reviji SIR*IUS, št. 4/15, izvedbo občasnega samoocenjevanja pa v prispevku Iz prakse za prakso v reviji SIR*IUS, št. 2/18.

Uspešnost in učinkovitost notranje revizije je mogoče meriti tudi s kazalniki delovanja. Pri tem je treba določiti in izbrati ključne kazalnike delovanja ter njihove ciljne vrednosti.

Na podlagi predstavljenega izhodišča je bila sprejeta naslednja strokovna razlaga.

STROKOVNA RAZLAGA

Standard 1311 – Notranje presoje določa, da morajo notranje presoje vključevati stalno spremljanje delovanja notranje revizije in občasna samoocenjevanja ali presoje drugih oseb v organizaciji, ki dovolj dobro poznajo notranje revidiranje. Glavni namen občasnih samoocenjevanj ali presoj je nenehno izboljševanje notranje revizije, tudi na področju njene uspešnosti in učinkovitosti. Eden izmed

načinov merjenja uspešnosti in učinkovitosti notranje revizije je uporaba ključnih kazalnikov delovanja (angl. Key Performance Indicators, KPI). Nalogo in odgovornost za določitev teh ima vodja notranje revizije.

Kazalniki delovanja so pogosto ozki in osredotočeni na preprosta merila, ki se običajno nanašajo na izpolnitev letnega notranjerevizijskega načrta v okviru predvidenega finančnega in kadrovskega načrta. V praksi mora vodja notranje revizije razviti primerne kazalnike delovanja in določiti ustrezne (načrtovane) ciljne vrednosti zanje.

Najprej se mora vodja notranje revizije osredotočiti na pričakovanja in zadovoljstvo ključnih deležnikov postopka notranjega revidiranja, inovativnost in zmožnost notranje revizije, na njeno poslanstvo in strategijo za doseg tega poslanstva. Zato je treba prepoznati ključne notranje in zunanje uporabnike notranjerevizijskih storitev; na tej osnovi pa razviti merjenje uspešnosti in učinkovitosti notranje revizije.

Merila uspešnosti in učinkovitosti so lahko kvantitativna in kvalitativna. Pomembno je, da vodja notranje revizije (po svoji strokovni presoji) izbere kombinacijo kvantitativnih in kvalitativnih kazalnikov, saj lahko tako ene kot druge primerja s preteklim stanjem in z določeno (načrtovano) ciljno vrednostjo.

Pri določitvi kazalnikov delovanja vodja notranje revizije ne sme pozabiti, da morajo biti le-ti "ključni" – to pomeni, da določi tiste kazalnike, ki so pomembni za doseganje postavljene strategije in letnega načrta notranje revizije. Pri tem pazi, da izbere primerno število kazalnikov. Kar zadeva pogostost merjenja, je le-ta odvisna od posameznega kazalnika in odločitve vodje notranje revizije. Nekateri kazalniki se nanašajo na letno raven, kot je npr. kazalnik izpolnitve letnega načrta; drugi pa se nanašajo na trimesečno, mesečno ali drugo poljubno obdobje, kot je npr. kazalnik odstotka uresničenih priporočil notranje revizije, ki je lahko pogostejši kot letni, npr. mesečni.

Notranja revizija lahko izbira med naslednjimi kazalniki delovanja (navedeni so le nekateri kazalniki, več primerov kazalnikov je v Dodatnem navodilu Merjenje uspešnosti in učinkovitosti notranje revizije, angl. Measuring Internal Audit Effectiveness and Efficiency), ki ga je izdal ameriški The Institute of Internal Auditors:

- 1. kazalniki, ki merijo odnos notranje revizije do revizijske komisije in organa nadzora:*
  - stopnja zadovoljstva,*
  - zaskrbljenost s tveganji (angl. risk concerns);*
- 2. kazalniki, ki merijo delovanje notranje revizije:*

- *odstotek izpolnitve letnega načrta notranje revizije (posebej za posle dajanja zagotovil in posle svetovanja),*
  - *povprečno število priporočil pri poslih dajanja zagotovil,*
  - *dejanski in načrtovani stroški za posamezen posel dajanja zagotovil,*
  - *pretečen čas od začetka do konca posameznega posla dajanja zagotovil,*
  - *število razvitih tehnik zagotavljanja kakovosti;*
3. *kazalniki, ki merijo odnos notranje revizije do posloводства in strank:*
- *stopnja zadovoljstva,*
  - *odstotek uresničenih priporočil pri poslih dajanja zagotovil;*
  - *znesek prihrankov,*
  - *spremembe v revidiranih postopkih;*
4. *kazalniki usposobljenosti in inovativnosti notranjih revizorjev:*
- *odstotek notranjih revizorjev s strokovnimi nazivi,*
  - *povprečno število let notranjerevizijskih izkušenj,*
  - *število ur izobraževanja na izvajalca notranje revizije,*
  - *število izboljšav v postopku notranjega revidiranja,*
  - *število prepoznanih najboljših praks in sporočenih znotraj organizacije ali notranje revizije.*

Primer kazalnikov delovanja za notranjo revizijo je s postavljenimi ciljnimi vrednostmi zanje prikazan v spodnji tabeli.

Tabela 1: Kazalniki in cilji delovanja notranje revizije

<i>Kazalnik</i>	<i>Kriterij oziroma način izračuna kazalnika</i>	<i>Ciljna vrednost kazalnika</i>
<i>Kazalnik, ki meri odnos do revizijske komisije</i>		
<i>stopnja zadovoljstva</i>	<i>povprečna vrednost ocen iz vprašalnika</i>	<i>več kot 4</i>
<i>Kazalniki, ki merijo notranjerevizijski postopek</i>		
<i>odstotek izpolnitve letnega načrta notranje revizije</i>	<i>izvedeni posli/načrtovani posli</i>	<i>več kot 90 %</i>
<i>število priporočil, vezanih na pomembne revizijske ugotovitve</i>	<i>število pomembnih priporočil/vsa priporočila</i>	<i>več kot 50 %</i>
<i>pretečen čas od začetka do konca revizije</i>	<i>dejansko/načrtovano v številu dni</i>	<i>do 1,2</i>

<i>Kazalnik</i>	<i>Kriterij oziroma način izračuna kazalnika</i>	<i>Ciljna vrednost kazalnika</i>
<i>Kazalniki, ki merijo odnos do posloводства in strank</i>		
<i>stopnja zadovoljstva strank</i>	<i>povprečna vrednost ocen iz vprašalnika</i>	<i>več kot 4</i>
<i>odstotek uresničenih priporočil</i>	<i>število uresničenih/število zapadlih priporočil</i>	<i>več kot 85 %</i>
<i>odstotek zapadlih priporočil</i>	<i>število zapadlih/število nerealiziranih priporočil</i>	<i>do 15 %</i>
<i>Kazalniki, ki merijo usposobljenost in inovativnost notranjih revizorjev</i>		
<i>odstotek notranjih revizorjev s strokovnimi nazivi</i>	<i>število notranjih revizorjev s strokovnimi nazivi/število zaposlenih v notranji reviziji</i>	<i>100 %</i>
<i>število ur izobraževanja na notranjega revizorja</i>	<i>število ur izobraževanja/število zaposlenih v notranji reviziji</i>	<i>vsaj 50</i>

Izbrane ključne kazalnike delovanja in njihove ciljne vrednosti notranja revizija beleži tudi v Programu. Izvajanje Programa z rezultati doseganja kazalnikov delovanja je vsakoletno načrtovano in obdobjno poročano poslovodstvu in revizijski komisiji oziroma organu nadzora.

Kazalniki delovanja so dragocen način za merjenje uspešnosti in učinkovitosti notranje revizije in v podporo nenehnim izboljšavam. Ker pa njihova izrazna moč ni popolna, lahko povzročijo tudi nenamerne posledice, če niso vnaprej usklajeni z deležniki in primerno predstavljeni. Pogosto je za vodjo notranje revizije zato pravi izziv izbrati tako primerno število kot tudi najprimernejše kazalnike delovanja. Posebno pozornost je treba posvetiti predstavitvi kazalnikov, kjer morajo biti le-ti predstavljeni kot celota in umeščeno v celovito delovanje notranje revizije (mogoče celo ob uporabi zrelostnega modela). Morebitna negativna odstopanja je treba ustrezno obrazložiti in ključne vzroke ustrezno obravnavati.

Uporaba predpostavljene obrestne mere za izposojanje

IZ PRAKSE ZA PRAKSO (PR-RAČ 1-1/19)

Odbor sekcije preizkušenih računovodij in računovodij je na svoji seji obravnaval problematiko uporabe obrestne mere za izposojanje kot diskontnega faktorja najemnin v tistih primerih, ko najemnik od kreditne institucije ali iz drugih virov ne more pridobiti podatka o višini obrestne mere za izposojanje, in v tej zvezi pripravil naslednjo strokovno razlago.

IZHODIŠČE

SRS 1.27. v drugem odstavku določa:

"Najemnik na datum začetka najema izmeri obveznost iz najema po sedanji vrednosti najemnin, ki na ta dan še niso plačane. Pri izračunu sedanje vrednosti najemnin je diskontna mera z najemom povezana obrestna mera, če jo je mogoče določiti, v nasprotnem primeru pa predpostavljena obrestna mera za izposojanje, ki jo mora plačati najemnik."

Tudi pri prehodu na spremenjeni SRS 1 – Opredmetena osnovna sredstva v delu, ki se nanaša na spremembe področja najemov, se bo najemnik za vsak najem posebej odločil, ali bo sredstvo, ki predstavlja pravico do uporabe, meril:

- i. po knjigovodski vrednosti, kot da bi se spremembe področja najemov uporabljale od začetka najema, vendar diskontirano po najemnikovi predpostavljene obrestni meri za izposojanje na datum začetne uporabe, ali
- ii. v znesku, ki je enak obveznosti iz najema, prilagojenem za znesek vnaprej plačanih ali vračunanih obresti, ki se nanašajo na ta najem, in pripoznanem v bilanci stanja neposredno pred datumom začetne uporabe.

SRS nadalje določa, da v primeru, ko se najemnik odloči za poenostavljeno možnost prehoda, lahko za vsak primer posebej uporabi naslednje praktične rešitve:

- a) uporabi lahko enotno diskontno mero za portfelj najemov z razumno podobnimi značilnostmi;

- b) lahko se odloči, da za najeme, pri katerih se trajanje najema konča prej kot v 12 mesecih od datuma začetne uporabe, uporabi možnost izjeme, kot velja za kratkoročne najeme;
- c) začetne neposredne stroške lahko izključi iz merjenja sredstva, ki predstavljajo pravico do uporabe, na datum začetne uporabe;
- d) uporabi lahko ugotovitve za nazaj, na primer pri določanju trajanja najema, če pogodba vsebuje možnost podaljšanja ali odpovedi najema.

Praktično enaka je ureditev v MSRP 16 – Najemi. V 26. členu je določeno:

"Najemnik na datum začetka najema izmeri obveznost iz najema po sedanji vrednosti najemnin, ki na ta datum še niso plačane. Najemnine se diskontirajo po *obrestni meri, sprejeti pri najemu*, če je to obrestno mero mogoče takoj ugotoviti. Če navedene obrestne mere ni mogoče takoj ugotoviti, najemnik uporabi *najemnikovo predpostavljeno obrestno mero za izposojanje*."

V tej zvezi se postavlja vprašanje, kako v primerih, ko ni poznana obrestna mera, sprejeta pri najemu, najbolje opredeliti najemnikovo predpostavljeno obrestno mero za izposojanje.

Na podlagi predstavljenega izhodišča je bila sprejeta naslednja strokovna razlaga.

STROKOVNA RAZLAGA

Najemnik na datum začetka najema oziroma prehoda na določbe SRS-jev v delu, ki se nanaša na spremembe področja najemov, izmeri obveznost iz najema po sedanji vrednosti najemnin, ki na ta dan še niso plačane. Pri izračunu sedanje vrednosti najemnin najemnik uporabi kot diskontna mero z najemom povezano obrestno mero, če jo je mogoče določiti. Če z najemom povezana obrestna mera ni znana oziroma je ni mogoče določiti, uporabi predpostavljeno obrestno mero za izposojanje, ki bi jo moral plačati najemnik za enako obdobje.

Če najemnik od finančne institucije ali iz drugih virov ne more pridobiti podatka o višini obrestne mera za izposojanje, priporočamo, da najemnik uporabi povprečne obrestne mere sklenjenih posojilnih pogodb z nefinančnimi družbami v kreditnih institucijah v mesecu najema, ki jih bo Banka Slovenije objavljala v Biltenu na spletni strani:

<https://www.bsi.si/publikacije/statisticna-porocila/bilten-banke-slovenije>.

*Predvidoma 3. januarja 2019 bodo v Biltenu za mesec december 2018 v tabeli pod zap. št. 2.4.5. **Monetarne finančne institucije – obrestne mere in obseg novih***

posojil nefinančnim družbam po originalni ročnosti v domači valuti (% na letni ravni, obseg mio. SIT/EUR) prvič objavljene povprečne obrestne mere sklenjenih novih posojilnih pogodb v bankah z nefinančnimi družbami v posameznem letu in povprečne obrestne mere sklenjenih novih posojilnih pogodb v posameznem mesecu. Pri tem bodo posebej objavljene obrestne mere za posle z odobrenim zneskom do 1 mio. EUR in posle z odobrenim zneskom nad 1 mio. EUR.

Če najemnik uporabi objavljene obrestne mere, priporočamo, da pri tem po potrebi in v skladu z možnostmi upošteva tudi svoje posebnosti (boniteta najemnika) in zavarovanje v obliki sredstva, ki je predmet najema.

Pomanjkljivosti pri sklepanju posojilnih pogodb

IZ PRAKSE ZA PRAKSO (PR-RAČ 2-1/19)

Odbor sekcije preizkušenih računovodij in računovodij je obravnaval pomanjkljivosti pri sklepanju posojilnih pogodb in pripravil naslednjo strokovno razlago.

IZHODIŠČE

Posojilna pogodba je pogodba oziroma dogovor, ki se sklene ob posojilu denarja ali katere druge stvari. Po Obligacijskem zakoniku se posojilodajalec zavezuje, da bo posojilojemalcu izročil določen znesek denarja ali določeno količino drugih nadomestnih stvari, posojilojemalec pa se zavezuje, da mu bo po določenem času vrnil enak znesek denarja oziroma enako količino stvari iste vrste in kakovosti.

Gospodarska posojila so posojila med gospodarskimi subjekti. Pri gospodarskih posojilih se domneva, da želi posojilodajalec s posojilom zaslužiti. Zato se pri gospodarskih posojilih obresti obračunajo, čeprav se pogodbene stranke v pogodbi o njih niso izrecno dogovorile (drugi odst. 570. člena Obligacijskega zakonika). Le če pogodbeni stranki v pogodbi izrecno izključita obresti, se jih ne obračuna. Če stranki gospodarske pogodbe obresti v posojilni pogodbi izrecno ne izključita, obrestna mera pa v pogodbi ni določena oz. ni določljiva, potem so obresti dolgovane: v tem primeru je obrestna mera 6 % letno, obresti pa zapadejo hkrati z zapadlostjo glavnice (drugi odst. 382. člena Obligacijskega zakonika). Ko glavnica posojila skupaj z obrestmi zapade v plačilo, se od datuma zapadlosti obračunavajo zakonske ali pogodbene zamudne obresti in ne več pogodbene, ker je dolžnik v zamudi z izpolnitvijo obveznosti iz naslova posojilne pogodbe.

Pri sklepanju gospodarskih posojilnih pogodb, zlasti pri manjših organizacijah in/ali kadar gre za poslovanje med povezanimi osebami, prihaja v praksi najpogosteje do naslednjih opustitev:

- niso opredeljene pogodbene obresti,
- niso opredeljene zamudne obresti,
- zapadlost ni določena ali je določena nejasno,
- manjka določba, kdaj je posojilo posojilojemalcu dano na razpolago,
- pri posojanju v več tranšah (nakazilih) po eni pogodbi znesek glavnice ni določen ali določljiv.

Slovenski računovodski standardi (2016) ne predpisujejo obveznih elementov knjigovodskih listin. Je pa v 1. točki B. Okvira Slovenskih računovodskih standardov zahteva, da morajo organizacije zasnovati svoje računovodenje tako, da "sestavljanje računovodskih obračunov in računovodskih predračunov, s tem pa tudi računovodskih izkazov, ne povzroča večjih težav". Računovodenje mora pri tem zagotavljati naslednje kakovostne značilnosti računovodskih izkazov: razumljivost, ustreznost, zanesljivost in primerljivost. Postavke v računovodskih izkazih so zanesljive, če 1) ne vsebujejo pomembnih napak in pristranskih stališč, 2) če istočasno zvesto predstavljajo tisto, o čemer trdijo, da predstavljajo, ali za kar se lahko upravičeno domneva, da predstavljajo, in 3) so hkrati konti in knjižbe na njih popolni in zanesljivi.

Slovenski računovodski standardi (2016) so dopolnjeni s Pravili skrbnega računovodenja (PSR). Uporaba PSR-jev sicer ni obvezna, temveč le priporočljiva. V Pravilih skrbnega računovodenja 1 (2016) so zajeta pravila, ki obravnavajo knjigovodske listine kot podlago za vpisovanje poslovnih dogodkov v računovodske razvide. Knjigovodske listine so praviloma v določeni obliki sestavljeni zapisi o poslovnih dogodkih, ki spreminjajo sredstva, obveznosti do njihovih virov, prihodke in odhodke. S knjigovodskimi listinami se vzpostavlja zanesljiva revizijska sled, s pomočjo katere je mogoče preprosto slediti povezavi med dokazili in evidentiranimi transakcijami (21. člen PSR 1 (2016)).

Na tej osnovi objavljamo naslednjo strokovno razlago.

STROKOVNA RAZLAGA

Postavke v računovodskih izkazih so lahko zanesljive le v primeru, če se računovodenje opravlja na podlagi verodostojnih knjigovodskih listin. Verodostojna knjigovodska listina je listina, iz katere lahko oseba, ki pri poslu ni sodelovala, jasno razbere vrsto in obseg posla. Da bi bila listina verodostojna, mora imeti vse zahtevane elemente. Organizacijam zato svetujemo, da z gospodarsko posojilno pogodbo izrecno opredelijo temeljna določila, kot so pogodbeni obrestni mera, zamudni obrestni mera, zapadlost, datum, ko je posojilo posojilodajalcu dano na razpolago, znesek glavnice in podobno.

V zvezi z davčnim priznavanjem obresti iz posojilnih pogodb je treba upoštevati predpise, ki urejajo to področje, kar še zlasti pomeni upoštevanje zakonov in podzakonskih aktov, ki urejajo obdavčevanje dohodkov pravnih in fizičnih oseb, ki opravljajo dejavnost.

Ugotavljanje obstoja stalne poslovne enote in prejemnika storitev iz druge države v Sloveniji za obračun DDV-ja in obveznosti izvajalca storitev

IZ PRAKSE ZA PRAKSO (PR-DAV 1-1/19)

Odbor sekcije preizkušenih davčnikov je na svoji seji obravnaval problematiko ugotavljanja obstoja stalne poslovne enote v Sloveniji in prejemnika storitev, če je naročnik storitev davčni zavezanec iz druge države za namene določitve kraja obdavčitve za DDV in plačnika DDV-ja, ter obveznosti izvajalca storitev v zvezi z identifikacijo obstoja stalne poslovne enote pri naročniku v Sloveniji in v zvezi s presojo, ali uporablja prejete storitve stalna poslovna enota naročnika v Sloveniji.

IZHODIŠČE

Zakon o davku na dodano vrednost (ZDDV-1, Uradni list RS, št. 13/11 – uradno prečiščeno besedilo, 18/11, 78/11, 38/12, 83/12, 86/14 in 90/15) v 25. členu določa, da je kraj opravljanja storitev, ki jih prejme davčni zavezanec, kraj, kjer ima prejemnik storitev sedež svoje dejavnosti. Če so storitve opravljene stalni poslovni enoti davčnega zavezanca, ki ni v kraju, kjer ima sedež svoje dejavnosti, je kraj opravljanja storitev kraj, kjer ima ta davčni zavezanec stalno poslovno enoto: če takega sedeža ali take stalne poslovne enote ni, je kraj opravljanja storitev kraj, kjer ima davčni zavezanec, ki prejme te storitve, stalno ali običajno prebivališče.

Pravilna določitev kraja opravljanja storitev je ključna za določitev plačnika davka: če se storitve opravljajo za davčnega zavezanca iz druge države, ki v Sloveniji nima stalne poslovne enote, velja, da je plačnik davka prejemnik storitev. Če pa je storitve naročila stalna poslovna enota tujega naročnika v Sloveniji in prejete storitve tudi koristi, je kraj obdavčitve v Sloveniji, plačnik davka pa izvajalec storitev.

Izvajalec storitev je plačnik davka samo, če opravi storitve stalni poslovni enoti tujega naročnika (davčnega zavezanca) v Sloveniji in če storitve uporabi ravno ta stalna poslovna enota. Zato je ključno ugotoviti, kateri so opredeljitveni kriteriji za

obstoj stalne poslovne enote naročnika (tujega davčnega zavezanca v Sloveniji) in kakšne so obveznosti izvajalca storitev v zvezi z ugotavljanjem obstoja stalne poslovne enote naročnika storitev v Sloveniji in v zvezi z ugotavljanjem, ali uporablja storitve ravno ta stalna poslovna enota.

Presoja, ali je storitev tujemu davčnemu zavezancu obdavčena v Sloveniji, se izvede v dvofaznem postopku. V prvem koraku je treba z upoštevanjem objektivnih okoliščin in naravo opravljenih storitev opredeliti, ali ima naročnik stalno poslovno enoto v Sloveniji. Če je odgovor na to vprašanje pritrdilen, se v drugem koraku določi, ali uporablja prejete storitve prav ta stalna poslovna enota v Sloveniji. Samo če se izkaže, da ima naročnik stalno poslovno enoto v Sloveniji in da prejete storitve uporablja ta stalna poslovna enota v Sloveniji, velja, da je kraj obdavčitve v Sloveniji, plačnik davka pa izvajalec storitev. Če pa se na podlagi presoje objektivnih kriterijev izkaže, da naročnik storitev nima stalne poslovne enote v Sloveniji, ali pa da ima stalno poslovno enoto v Sloveniji, vendar storitve, ki jo opravi izvajalec, ne uporabi ta stalna poslovna enota, ampak nosilka stalne poslovne enote ali druga stalna poslovna enota v drugi državi, ali pa gre za sestavljene storitve, kjer uporabnika ni mogoče opredeliti, velja, da je kraj opravljenih storitev tam, kjer ima naročnik storitev sedež.

Stalna poslovna enota prejemnika storitev je avtonomni pojem prava EU in se mora razlagati enotno. V skladu s sodno prakso Sodišča EU je stalna poslovna enota prejemnika storitev opredeljena kot vsaka enota z dovolj stalnimi in ustrezno strukturiranimi človeškimi in tehničnimi viri, da lahko prejme in uporabi storitve, ki so opravljene za lastne potrebe navedene poslovne enote. Lastni človeški in tehnični viri se ne zahtevajo, če so tuji viri stalne poslovne enote na razpolago na podoben način kot lastni viri.¹

V skladu z Izvedbeno uredbo² in sodno prakso Sodišča EU je sedež dejavnosti primarna navezna okoliščina za določitev kraja obdavčljivih transakcij storitev iz 25. člena ZDDV-1, druga navezna okoliščina, to je stalna poslovna enota, se upošteva samo, "če sedež ne bi pomenil smiselne davčne rešitve ali če bi to privedlo do spora z drugo državo članico". Obdavčitev glede na kraj stalne poslovne enote je utemeljena vedno, ko takšna opredelitev ustreza načelu države potrošnje, torej ko ne obstaja dvom, da so storitve uporabljene v državi stalne poslovne enote prejemnika in ne v državi sedeža nosilca stalne poslovne enote.

---

¹ Sodba Sodišča EU v zadevi C 605/12.

² Izvedbena uredba Sveta (EU) št. 282/2011 z dne 15. marca 2011 o določitvi izvedbenih ukrepov za Direktivo 2006/112/ES o skupnem sistemu davka na dodano vrednost OJ L 77, 23. 3. 2011, p. 1–2.

Izvajalec storitev mora na podlagi objektivno dostopnih informacij in upoštevajoč naravo storitev in naravo pogodbenega razmerja z naročnikom presoditi, ali ima naročnik storitev stalno poslovno enoto.

Če izvajalec storitev v dvomu za kraj opravljanja storitev šteje kraj, kjer ima sedež prejemnik storitev, je v skladu s sodno prakso Sodišča EU takšno ravnanje skladno z načelom pravne varnosti.³

Prav tako je izvajalec storitev dolžan presoditi, ali uporablja storitve stalna poslovna enota v Sloveniji. To mora storiti ob upoštevanju pravila iz 22. člena Izvedbene uredbe, in sicer na podlagi presoje (1) **ekonomskih okoliščin** (za kakšne storitve gre in kdo jih uporablja), če pa to ni mogoče, pa na podlagi presoje (2) **objektivnih okoliščin** (pogodba, ID naročnika, plačnik storitev ...). Če je mogoče na podlagi prej navedenih ekonomskih oz. objektivnih okoliščin nedvoumno ugotoviti, da prejema storitev stalna poslovna enota za opravljanje svoje ekonomske dejavnosti v Sloveniji, velja, da je kraj opravljenih storitev v Sloveniji. Če pa na podlagi ekonomskih in objektivnih kriterijev ni mogoče ugotoviti, kdo uporabi storitve, ali pa uporabi storitve več delov naročnika (nosilec stalne poslovne enote, druge stalne poslovne enote v drugih državah), v teh primerih na podlagi določb 22. člena Izvedbene uredbe velja, da je kraj opravljanja storitev tam, kjer ima naročnik sedež.

Zaradi izrazite asimetričnosti informacij presoje, kdo prejema storitve, ne more izvesti izvajalec storitev, saj nima informacij, na kakšen način bo naročnik prejeto storitev izkoristil. S ključnimi informacijami za določitev kraja, kje se storitve uporabijo, razpolaga naročnik storitev, zato je njegova odgovornost, da na podlagi kriterijev iz 22. člena Izvedbene uredbe določi, kdo (konkretna stalna poslovna enota, nosilec stalne poslovne enote, druga stalna poslovna enota v drugi državi) in kje bo storitev uporabil, in te informacije posreduje izvajalcu.⁴ Če naročnik storitev te svoje obveznosti ne izpolni, se sme izvajalec storitev v primeru dvoma, kdo koristi storitve, sklicevati na to, da so storitve opravljene tam, kjer ima naročnik sedež.

---

³ 44. točka sklepnih predlogov generalnega pravobranilca v zadevi C 605/12.

⁴ Takšen zaključek in namen zakonodajalca je mogoče izvesti na podlagi jezikovne analize 28. člena Predloga Izvedbene uredbe, kjer je bilo jasno zapisano: "Davčni zavezanec, ki prejema storitve, je odgovoren za določitev kraja, v katerem se storitve iz odstavka 1 opravljajo, razen če obstaja dokaz o zlorabi zakonodaje."

Na podlagi predstavljenega izhodišča je bila sprejeta naslednja strokovna razlaga.

STROKOVNA RAZLAGA

Storitve iz 25. člena ZDDV-1, ki jih davčni zavezanec opravi za naročnika, davčnega zavezanca iz druge države, so obdavčene v Sloveniji, če so opravljene stalni poslovni enoti tega naročnika v Sloveniji in če je dejanski uporabnik storitev ta stalna poslovna enota.

V skladu s sodno prakso SEU-ja je stalna poslovna enota prejemnika storitev opredeljena kot vsaka enota z dovolj stalnimi in ustrezno strukturiranimi človeškimi in tehničnimi viri, da lahko prejme in uporabi storitve, ki so opravljene za lastne potrebe navedene poslovne enote.

Prejemnik storitev mora ob upoštevanju objektivno dostopne informacije in glede na naravo storitev presojati, ali ima tuja pravna oseba stalno poslovno enoto v Sloveniji. Tej presoji se izvajalec storitev ne more izogniti.

Če izvajalec storitev kljub objektivnim kriterijem ne more določiti, ali ima tuja pravna oseba stalno poslovno enoto v Sloveniji, v skladu z načelom pravne varnosti velja, da je kraj opravljenih storitev tam, kjer je sedež naročnika storitev.

Sam obstoj stalne poslovne enote naročnika storitev v Sloveniji še ni zadosten pogoj, da bi bile storitve obdavčene v Sloveniji. Izpolnjen mora biti še drug pogoj, to je, da prejema storitve ta stalna poslovna enota. Presoja, kdo je dejanski prejemnik storitev, se izvede z upoštevanjem ekonomskih in objektivnih okoliščin iz 22. člena Izvedbene uredbe. Izvajalec storitev navedene presoje ne sme opustiti. Samo če na podlagi ekonomskih in objektivnih okoliščin izvajalec storitev ne more zaključiti, da se storitve opravljajo stalni poslovni enoti v Sloveniji ali če se storitve opravljajo za davčnega zavezanca po pogodbi, ki zajema eno ali več storitev, ki se uporabijo na način, ki ga ni mogoče prepoznati ali količinsko izmeriti, sme izvajalec storitev v skladu z 22. členom Izvedbene uredbe upravičeno šteti, da se storitve opravljajo v kraju, v katerem ima prejemnik sedež dejavnosti.

Ker razpolaga s ključnimi informacijami o uporabi storitev naročnik, je njegova odgovornost, da izvajalcu storitev posreduje pravilne in popolne informacije. Če te svoje obveznosti ne izpolni, se sme izvajalec v primeru dvoma, kdo koristi storitve, sklicevati na to, da je storitev opravljena tam, kjer ima naročnik sedež.

Pripoznavanje odloženih davkov za neizkoriščene davčne izgube in neizkoriščene davčne olajšave

IZ PRAKSE ZA PRAKSO (PR-DAV 2-1/19)

Odbor sekcije preizkušenih davčnikov je na svoji seji obravnaval problematiko pripoznavanja odloženih terjatev za davek za še neizkoriščene davčne izgube in neizkoriščene davčne olajšave.

IZHODIŠČE

Skladno s 7. točko Okvira v SRS 2016 organizacija v računovodskih izkazih pripozna posledice odbitnih začasnih razlik, ki bodo povrnjene v prihodnjih obdobjih, ter s tem v zvezi odložene terjatve za davek, med drugim tudi za prenos neizrabljenih davčnih izgub v naslednja obdobja in prenos neizrabljenih davčnih dobropisov v naslednja obdobja.

Odložene terjatve za davek pripozna za vse odbitne začasne razlike, če je verjetno, da se bo pojavil razpoložljiv obdavčljivi dobiček, v breme katerega bo mogoče uporabiti odbitne začasne razlike.

Verjetno je, da bo na razpolago obdavčljivi dobiček, če ima organizacija dovolj obdavčljivih začasnih razlik, za katere pričakuje, da se bodo odpravile v istem obdobju kot pričakovana odprava odbitnih začasnih razlik.

Odloženo terjatev za davek organizacija pripozna tudi za prenos neizrabljenih davčnih izgub in neizrabljenih davčnih dobropisov v naslednje obdobje, vendar le, če je verjetno, da bo v prihodnje na razpolago obdavčljivi dobiček, v breme katerega bo mogoče uporabiti neizrabljene davčne izgube in neizrabljene davčne dobropise.

Neizrabljeni davčni dobropisi so npr. neizkoriščene davčne olajšave, katere organizacija po zakonu lahko prenaša v naslednja davčna obdobja za zniževanje davčne osnove, pa tudi še neizrabljeni odbitki tujega davka.

Sodila za pripoznavanje odloženih terjatev za davek, ki izhajajo iz prenosa neizrabljenih davčnih izgub in davčnih dobropisov v naslednje obdobje, so načeloma ista kot sodila za pripoznavanje odloženih terjatev za davek, ki nastajajo

iz odbitnih začasnih razlik, vendar je obstoj neizrabljenih davčnih izgub močan dokaz, da prihodnjega obdavčljivega dobička, v breme katerega bi organizacija lahko izrabila pretekle neizkoriščene davčne izgube in neizkoriščene davčne dobropise, morda ne bo na razpolago.

Zato organizacija, ki je imela v preteklem davčnem obdobju oziroma davčnih obdobjih davčno izgubo, pripozna odloženo terjatev za davek, ki se pojavi iz neizrabljenih davčnih izgub ali davčnih dobropisov, le toliko, kolikor ji zadostujejo obdavčljivečasne razlike, ali če obstajajo prepričljivi dokazi, da bo na razpolago dovolj obdavčljivega dobička za kritje neizrabljenih davčnih izgub ali neizrabljenih davčnih dobropisov. V takšnih okoliščinah se zahteva razkritje zneska odložene terjatve za davek in narave dokaza, ki podpira takšno pripoznanje.

Pri ocenjevanju verjetnosti, da bo na razpolago obdavčljivi dobiček za kritje neizrabljenih davčnih izgub ali neizrabljenih davčnih dobropisov, po 7. točki Okvira v SRS 2016 upošteva organizacija tale sodila:

- a) ali ima dovolj obdavčljivih začasnih razlik;
- b) ali je verjetno, da bo imela obdavčljive dobičke, preden zapadejo neizrabljene davčne izgube ali neizrabljeni davčni dobropisi;
- c) ali neizrabljene davčne izgube izhajajo iz ugotovljivih razlogov, za katere je malo verjetno, da se bodo ponovili.

Če ni verjetno, da bo na razpolago obdavčljivi dobiček, ki bo omogočal pokritje neizrabljenih davčnih izgub ali neizrabljenih davčnih dobropisov, se odložena terjatev za davek ne pripozna.

Na podlagi predstavljenega izhodišča je bila sprejeta naslednja strokovna razlaga.

STROKOVNA RAZLAGA

Pogoji za pripoznanje odloženih terjatev za neizkoriščeno davčno izgubo in za neizkoriščene davčne dobropise so enaki.

Obstoj bodočega davčnega dobička organizacija presoja s sodili iz 7. točke Okvira v SRS 2016 ter upošteva ta strokovna napotila:

- *pri ponavljajočih davčnih izgubah v preteklih obdobjih praviloma velja domneva, da bodočih davčnih dobičkov ne bo;*
- *če je prenesena davčna izguba posledica enkratnih izgub in organizacija že posluje z davčnim dobičkom ter hkrati načrtuje davčne dobičke v prihodnosti, primerja znesek načrtovanih davčnih dobičkov po pokritju ostalih začasnih razlik v obdobju, ki ni daljše od 5 let po datumu poročanja;*

- če ima organizacija neizkoriščene davčne dobropise iz davčnih olajšav, poleg zneska neizkoriščenih davčnih olajšav skrbno upošteva tudi zapadlost pravice do prenašanja neizkoriščenih davčnih olajšav v prihodnja davčna obdobja.

Organizacija v načrtu prihodnjih davčnih dobičkov po naslednjem vrstnem redu jasno razkrije:

- *načrtovane bodoče poslovne dobičke;*
- *znižanja in povečanja davčnega dobička iz naslova novih začasnih razlik v posameznem letu;*
- *povečanja in znižanja davčnega dobička v posameznem letu zaradi odprave obdavčljivih in odbitnih začasnih razlik;*
- *uporabo preostanka davčnega dobička za pokrivanje neizrabljenih davčnih dobropisov in neizrabljene davčne izgube iz preteklih let.*

Organizacija ne pripozna odloženih davkov za neizrabljene davčne izgube in davčne dobropise, ki presegajo zneske v načrtu prihodnjih davčnih dobičkov.

Izdelava varnostnih kopij podatkov

IZ PRAKSE ZA PRAKSO PR-RIS 1-1/18

Problematiko naprav izdelave varnostnih kopij podatkov pri poslih dajanja zagotovil in revidiranja informacijskih sistemov je obravnaval Odbor sekcije preizkušenih revizorjev informacijskih sistemov (v nadaljevanju: PRIS) in v tej zvezi pripravil naslednjo strokovno razlago.

IZHODIŠČE

Organizacije so v različni meri odvisne od svojih IT-okolij. Mnoge organizacije v primeru izpada dela ali celote IT-okolja ne bi mogle delovati ali pa bi bilo njihovo delovanje pomembno okrnjeno. Da bi zmanjšale tveganja, povezana z izpadom svojega IT-okolja, zlasti tveganja, povezana z izgubo podatkov, organizacije vzpostavljajo arhitekturo strojne opreme in operacijskih sistemov (v nadaljevanju: sistemsko arhitekturo), ki zmanjšuje tveganje okvare ali izpada strojne opreme, na primer zrcaljenje diskovnih polj med dvema lokacijama. Na ta način pa ni mogoče obvladovati vseh tveganj, povezanih z izpadom IT-okolja, zlasti ne tveganj, ki lahko povzročijo izgubo podatkov. Zato organizacije hkrati praviloma izvajajo tudi ukrepe izdelave varnostnih in arhivskih kopij na prenosne nosilce podatkov (na primer na magnetne trakove, DVD-je in zunanje trde diske) ali k izvajalcem storitev hrambe podatkov v oblakih¹. Čeprav je osnovni namen izdelave varnostnih kopij zaščita podatkov, pa je ta kontrola tudi sama povezana z nekaterimi tveganji, med drugim:

- da organizacija ob izpadu delov IT-okolja sočasno izgubi tudi varnostne kopije podatkov (razpoložljivost);
- da organizacija ob izpadu svojega IT-okolja ni sposobna obnoviti varnostnih kopij podatkov;
- da organizacija varnostne kopije podatkov izpostavi varnostnim tveganjem (zagotavljanja celovitosti in zaupnosti), ki jih v svojem IT-okolju sicer ustrezno obvladuje.

---

¹ Pri tem je treba posebno pozornost nameniti geografski lokaciji oblaka.

Na podlagi predstavljenih izhodišč je bila sprejeta naslednja strokovna razlaga.

STROKOVNA RAZLAGA

PRIS naj bi pri načrtovanju in izvajanju posla, v katerem bo obravnaval tudi področje upravljanja varnostnih kopij podatkov, izvedel vsaj postopke, ki jih opisujemo v nadaljevanju.

1. Spoznavanje IT-okolja in opredelitev sklopov podatkov, ki so ali bi morali biti predmet zaščite

*Vsaka organizacija naj bi imela skladno z dobro prakso pripravljen t. i. **sistem upravljanja zapisov** (angl. records management system, RMS) – katalog vseh podatkov, ki morajo biti predmet zaščite. V sistemu upravljanja zapisov naj bi organizacije evidentirale vse zaščitene sklope podatkov (zbirke podatkov in različne sistemske podatke), imeniški dostop do njih, lokacijo hranjenja, lastnika, obliko zapisa, stopnjo zaupnosti – klasifikacijo, obdobje hrambe, pooblaščne uporabniške dostope, imetnike oziroma nahajališča gesel (ali drugih avtentifikacijskih mehanizmov) do uporabniških dostopov s posebnimi pooblastili, morebitne lokacijske omejitve (na primer, ali sme podatkovni sklop zapustiti fizično lokacijo, kjer se hrani), frekvenco oziroma pogostost izdelave varnostnih kopij, urnik rotacije varnostnih kopij, ciljno točko obnove (angl. recovery point objective, RPO)² in podobno. Priprava in vzdrževanje tovrstnega kataloga sta časovno zelo zahtevna, zato v majhnih IT-okoljih, ki so značilna za Slovenijo, tako podrobnega popisa podatkov praviloma ne najdemo.*

Kadar podatki, ki morajo biti predmet zaščite, niso ustrezno popisani, naj bi PRIS poizvedel, katere ključne sklope podatkov poslovodstvo (oziroma lastniki podatkov, kadar so ti dovolj jasno določeni) varuje z izdelavo varnostnih kopij in sam ocenil, ali je ta obseg primeren glede na obseg in namen informacijske podpore organizacije ter morebitne nadomestne postopke ali ukrepe za obnovo podatkov. Pri tem naj bi odgovoril najmanj na naslednja vprašanja:

- *Ali organizacija sploh zagotavlja varnostne kopije podatkov ali se za zaščito podatkov zanaša samo na sistemsko arhitekturo?*
- *Ali organizacija izvaja varnostne kopije podatkov na logično lokacijo, ki ni del njenega omrežja in ni izpostavljena istim tveganjem kot njeno omrežje, na primer na prenosne nosilce ali k izvajalcu storitev hrambe podatkov v oblaku?*
- *Ali so odgovorni opredelili:*
  - *za posamezne sklope podatkov zahteve po zaupnosti, celovitosti in razpoložljivosti;*

---

² Ciljna točka obnove je točka, po kateri je izguba podatkov za organizacijo še sprejemljiva, na primer polnoč prejšnjega dne.

- *katere sklope podatkov bodo varovali z izdelavo varnostnih kopij in ali so med njimi poleg zbirk podatkov tudi sistemski podatki (na primer nastavitve operacijskih sistemov, programska oprema komunikacijskega omrežja in podobno);*
- *frekvenco izdelave varnostnih kopij za posamezen sklop podatkov, rotacijo varnostnih kopij in ciljno točko njihove obnove?*
- *Ali so odgovorni opredelil frekvenco in načrt preverjanja/testiranja zapisov varnostnih kopij?*
- *Ali so odgovorni opredelili poslovne zahteve obnovitev podatkov?*

2. Spoznavanje tehnologij in postopkov za izdelavo varnostnih kopij

PRIS naj bi poizvedel, katere tehnologije in postopke za izdelavo varnostnih kopij uporablja organizacija. Pri tem mora odgovoriti najmanj na naslednja vprašanja:

- *Katere mehanizme (programsko opremo, prenosne nosilce, storitve hrambe podatkov v oblaku in podobno) za izdelavo varnostnih kopij uporablja organizacija?*
- *Kakšen urnik izdelave varnostnih kopij uporablja organizacija in kako so opredeljene frekvence izdelave glede na posamezne sklope podatkov?*
- *Katere metode izdelave varnostnih kopij³ uporablja organizacija za katere sklope podatkov in ali so ustrezno upoštevana tveganja, povezana s*

---

³ Metode izdelave varnostnih kopij so na primer lahko:

- *Polno varnostno kopiranje* (angl. full backup) velja za najcelovitejšo metodo varnostnega kopiranja in omogoča najhitrejši ponovni priklic podatkov v primeru izgube, vendar pa je je časovno in z vidika potrebnih procesnih virov zelo zahtevno;
- *Inkrementalno varnostno kopiranje* (angl. incremental backup) začne določeno obdobje kopiranja z izdelavo polne varnostne kopije, za ostala obdobja kopiranja pa izdeluje le varnostne kopije sprememb od zadnjega varnostnega kopiranja; to omogoča hitro izdelavo varnostnih kopij in zahteva manj prostora za hrambo podatkov, vendar pa je počasno z vidika obnove podatkov, hkrati pa je integriteta obnove podatkov odvisna od integritete vsake varnostne kopije sprememb;
- *Obrnjeno inkrementalno varnostno kopiranje* (angl. reverse incremental backup) začne določeno obdobje kopiranja z izdelavo polne varnostne kopije, za ostala obdobja kopiranja pa izdeluje le varnostne kopije sprememb od zadnjega varnostnega kopiranja, ki jih "prenese" v polno varnostno kopijo; ta "prenos" je mogoče obrniti, kar pomeni, da je mogoče obnoviti tudi pretekle verzije polne varnostne kopije; ta metoda omogoča hiter ponovni priklic podatkov, saj je vselej na voljo zadnja polna varnostna kopija;
- *Sintetično varnostno kopiranje* (angl. syntetic backup) je podobno obrnjenemu inkrementalnemu varnostnemu kopiranju; obdobje kopiranja začne z izdelavo polne varnostne kopije, za ostala obdobja kopiranja pa izdeluje le varnostne kopije sprememb od zadnjega varnostnega kopiranja; inkrementalne kopije združi v eno samo kopijo in šele nato "prenese" v polno varnostno kopijo, s čimer je ta nato na voljo za hitri priklic podatkov;
- *Diferencialno varnostno kopiranje* (angl. diferencial backup) je kombinacija polnega in inkrementalnega kopiranja in prav tako začne določeno obdobje kopiranja z izdelavo polne varnostne kopije, za ostala obdobja kopiranja pa izdeluje varnostne kopije sprememb od zadnjega polnega varnostnega kopiranja, kar omogoča hitrejši ponovni priklic podatkov kot pri inkrementalnem kopiranju, še vedno pa je z vidika časovnih in procesnih virov manj zahtevno, kot polno varnostno kopiranje;
- *Zrcalno varnostno kopiranje* (angl. mirror backup) je podobno polnemu kopiranju, ustvari natančno repliko osnovnega sklopa podatkov in pri sprotni izdelavi varnostnih kopij vsakič kopira le spremembe od zadnjega varnostnega kopiranja; vselej obstaja le kopija zadnjega sklopa podatkov, kar pomeni, da datotek, ki so bile zbrisane ali spremenjene pred zadnjim kopiranjem, ni več mogoče obnoviti.

posamezno vrsto metode? Ali organizacija, ki kopije podatkov hrani na prenosnih nosilcih podatkov, te označuje tako, da je mogoče brez uporabe informacijskega sistema organizacije nemudoma ugotoviti, kateri nosilec hrani zadnjo kopijo sistemskih podatkov in kateri zadnjo kopijo zbirk podatkov?

- *Ali je organizacija vzpostavila postopke rednega pregledovanja dnevniških zapisov o izdelavi varnostnih kopij?*
- *Ali organizacija, ki kopije podatkov hrani na prenosnih nosilcih podatkov, te ustrezno fizično varuje (na primer pred krajo, izgubo, visokimi temperaturami, vlago in podobno)?*
- *Ali je organizacija pripravila tudi postopke za hrambo varnostnih kopij na prenosnih nosilcih podatkov na oddaljeno lokacijo oziroma z nje, in kako jih fizično varuje med prenosom?*
- *Ali oddaljena lokacija zagotavlja ustrezno evidenco tam hranjenih varnostnih kopij in ali zanje zagotavlja ustrezno fizično varnost (na primer pred krajo, izgubo, visokimi temperaturami, vlago in podobno)?*
- *Kako organizacija v primeru elektronskega prenosa podatkov k izvajalcu storitev hrambe podatkov v oblaku zagotavlja njihovo varnost in integriteto med prenosom?*
- *Ali je organizacija pripravila postopke za preverjanje zapisov na magnetnih medijih?*
- *Ali je organizacija pripravila postopke za varno uničenje odpisanih in poškodovanih prenosnih nosilcev podatkov?*
- *Ali je organizacija pripravila temeljne zahteve za varovanje podatkov, po katerih presoja ustreznost izvajalcev storitve hrambe podatkov v oblaku?*

3. Spoznavanje postopkov za obnovo IT-okolja in ključnih sklopov podatkov

Postopki izdelave varnostnih kopij podatkov sami po sebi ne zagotavljajo, da je v primeru izpada IT-okolja tega sposobna obnoviti. Tveganja, povezana z varnostnimi kopijami podatkov, so med drugim:

- *varnostne kopije niso dostopne takrat, ko jih organizacija potrebuje (na primer, ker se ne nahajajo na predvideni lokaciji ali ker nimamo fizičnega dostopa do lokacije, kjer se nahajajo);*
- *podatki na varnostnih kopijah podatkov so zapisani z napakami in jih ni mogoče obnoviti;*
- *zapisi podatkov na varnostnih kopijah so nepopolni (na primer, ker programska rešitev za izdelavo varnostnih kopij ni kopirala odprtih datotek);*
- *nekatero verzije izsiljevalske programske kode (angl. ransomware) so zasnovane tako, da že nekaj dni pred zaklepanjem datoteke ustavijo ali motijo*

processe izdelave varnostnih kopij in da ob sprožitvi poleg datotek izbrišejo varnostne kopije podatkov v lokalnem omrežju.

Da bi organizacija lahko ocenila zmožnost obnove IT-okolja, mora podrobno načrtovati postopke ponovne vzpostavitve delovanja po izpadu/katastrofi (angl. disaster recovery planning, DRP) oziroma upravljanje obnove po nesreči/katastrofi (angl. disaster recovery management) in jih občasno preizkusiti. Zlasti mora občasno preizkusiti postopke obnove posameznih sklopov podatkov iz varnostnih kopij.

PRIS naj bi pri spoznavanju odgovoril vsaj na naslednja vprašanja:

- Ali je organizacija vzpostavila in popisala postopke ponovne vzpostavitve delovanja IT-okolja po izpadu in kako so vanje vključeni postopki obnove posameznih sklopov podatkov iz varnostnih kopij?*
- Ali je organizacija opredelila največji dovoljeni čas nedelovanja sistemov (angl. downtime) in ali so postopki izvajanja varnostnih kopij in obnove podatkov zasnovani tako, da bi verjetno dosegli ciljne čase ponovne vzpostavitve?*
- Ali organizacija skupaj z varnostnimi kopijami podatkov hrani tudi kopije gesel do uporabniških dostopov s posebnimi pooblastili, ki so bila v uporabi v obdobju, ko je varnostna kopija nastala (in ki bodo na primer potrebna, ko bo potrebna obnova celotnega IT-okolja organizacije v stanje, ko so ta gesla veljala)?*
- Ali organizacija občasno preizkusi obnovo posameznih sklopov podatkov iz varnostnih kopij?*

Na podlagi teh vprašanj naj bi PRIS opredelil tveganja, ki jim je izpostavljena organizacija, in postopke za njihovo potrditev ali zavrnitev ter na podlagi izvedenih postopkov oblikoval ustrezno mnenje in priporočila.

Mag. Maja Hmelak*

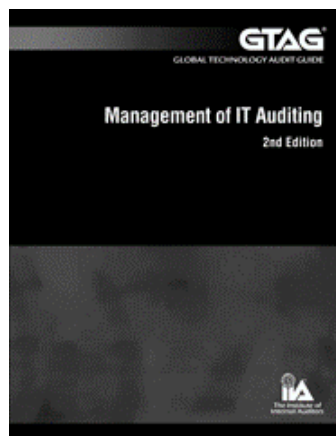
Smernica GTAG: Upravljanje IT-revidiranja

GTAG: Management of IT Auditing (prej GTAG-4)

Krovna organizacija notranjih revizorjev Inštitut notranjih revizorjev¹ je v pomoč notranjim revizorjem, ki se soočajo z izzivi, ki jih v organizacijsko okolje prinaša IT, pripravila serijo posebej notranjim revizorjem prilagojenih publikacij, ki obravnavajo različna področja upravljanja in revidiranja IT-ja. Prispevek v slovenskem jeziku povzema ključne vidike smernice: Smernica GTAG: Upravljanje IT-revidiranja.

Cilj smernice GTAG Upravljanje IT-revidiranja² je opredeliti ključne vidike načrtovanja, izvedbe in poročanja o revizijskem delu, opravljenem na področju IT-ja. GTAG: Upravljanje IT-revidiranja vodjem področij notranjega revidiranja v razumljivem ter notranjim revizorjem prilagojenem jeziku pomaga pri:

- opredelitvi pomembnih informacijskih tehnologij;
- oceni z njimi povezanih tveganj;
- opredelitvi vesolja IT-revidiranja (angl. IT Audit Universe) kot orodja za ustrezno razvrščanje virov za IT-revidiranje na ustrezna področja;
- izvedbi IT-revizij;
- upravljanju funkcije IT-revidiranja;
- naslavljanju novih sprotnih izzivov.

---

* CISA, CIA, PRIS, svetovalka za revizijsko statistiko, Računsko sodišče Republike Slovenije.

¹ Angl. Institute of Internal Auditors, v nadaljevanju IIA.

² Angl. Global Technology Audit Guide, Management of IT Auditing, January 2013, IIA.

1. UVOD

Ko v organizaciji zanašanje na IT narašča, se pojavita dva osnovna notranjerevizijska izziva:

- velik del ključnih notranjih kontrol postane vgrajen v informacijske sisteme organizacije;
- informacijski sistemi, ki nimajo integritete ali imajo kontrolne pomanjkljivosti, imajo velik vpliv na operacije in konkurenčnost, zato je potreba po učinkovitih IT-kontrolah toliko večja.

Pri upravljanju IT-revidiranja je hkrati treba razumeti, kako je mogoče IT-kontrole povezati s pravilnim finančnim poročanjem, prevarami in drugimi pomembnimi področji.

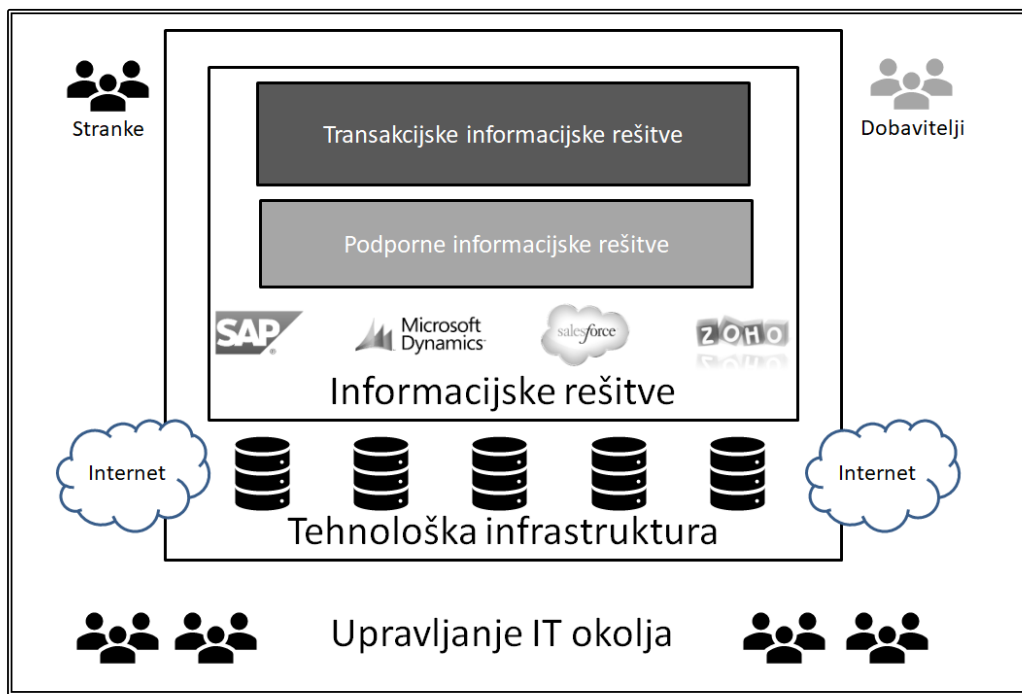
2. OPREDELITEV IT-OKOLJA

IT pomeni različne stvari različnim ljudem, in že dve organizaciji v isti panogi imata lahko izjemno različni IT-okolji. Že pri letnem načrtovanju IT-revizij je treba razumeti meje IT-okolja, ki je predmet revidiranja. Ali je na primer telefonski sistem organizacije del IT-okolja? Ali so del IT-okolja sistemi za zagotavljanje fizične varnosti, na primer pristopne kartice? Vodja področja notranjega revidiranja lahko ta vprašanja naslovi tako, da si IT-okolje predstavlja razdeljeno na več ravni. Vsaka raven je drugačna, pomembna in povezana z drugimi tveganji.

IT-okolje lahko prikažemo na različne načine. Možen prikaz ravni IT-okolja je delitev na:

- *upravljanje IT-okolja*, kar zajema nadzor tehnološke infrastrukture in informacijskih rešitev, programiranje, načrtovanje, upravljanje zunanjih dobaviteljev in operativno upravljanje delovanja IT-ja;
- *tehnološko infrastrukturo*, ki zajema operacijske sisteme, orodja za upravljanje zbirk podatkov in omrežja;
- *informacijske rešitve*, kar zajema transakcijske (torej poslovne) in podporne informacijske rešitve (na primer pisarniške programe, elektronsko pošto in podobno);
- *zunanje povezave*, (predvsem) internet, prek interneta pa navidezna zasebna omrežja, povezave z elektronsko banko in podobno.

Slika 1: Okolje informacijskih tehnologij

3. TVEGANJA, POVEZANA Z IT-jem

Razlike v IT-okoljih organizacij pomenijo, da je vsaka izpostavljena posebnemu naboru tveganj, kar pomeni, da je težko uporabljati generične revizijske pristope. S tem povezane izzive povzema **teorija snežinke** (angl. Snowflake theory), ki zaradi tako izrazitih razlik priporoča visoko stopnjo individualne obravnave vsakega informacijskega okolja. Dejavniki, ki vplivajo na raznolikost IT-okolij, so med drugim uporabljene tehnologije, njihove različice in konfiguracija, stopnja logične centralizacije informacijskega okolja, stopnja geografske oziroma fizične centralizacije informacijskega okolja, stopnja prilagoditve standardnih informacijskih rešitev potrebam organizacije, organizacija službe informacijske podpore in politike ter postopki delovanja organizacije. Vse to vpliva na razvoj organizaciji lastnih tveganj, povezanih z IT-jem. Dodatno lahko nekatere IT-pomanjkljivosti, ki same po sebi morda niso zelo tvegane, kadar se pojavljajo skupaj, predstavljajo veliko "sestavljeno" oziroma soodvisno tveganje. Zato je treba IT-tveganja opazovati in ocenjevati holistično in ob upoštevanju njegove delitve na različne ravni.

Tveganja, povezana z IT-jem, se nanašajo na njegovo *razpoložljivost, varnost, integriteto, zaupnost, uspešnost in učinkovitost*.

Tveganja, povezana z IT-jem, so lahko **prevladujoča** – taka, da zadevajo celotno IT- okolje neke organizacije in vse njene organizacijske procese, ali pa **specifična** – taka, da zadevajo samo določeno tehnologijo ali proces.

Ocena IT-tveganj mora upoštevati kategoriji **učinka** in **verjetnosti** (da se tveganje uresniči oziroma da pride do škodnega dogodka), pri čemer tradicionalna orodja za ocenjevanje tveganj v IT-okolju ne bodo nujno učinkovita. Poleg tega IT-tveganja lahko delimo na **statična**, ki se v daljših obdobjih ne spreminjajo, in **dinamična**, ki se neprestano spreminjajo z evolucijo tehnologij. Prav pri oceni dinamičnih tveganj je treba nadgraditi tradicionalne pristope, saj sami postopki poizvedbe verjetno ne bodo dali zelenih rezultatov. Praviloma ocena dinamičnih tveganj vključuje korak **odkrivanja** – spoznavanja tehnologij IT-okolja organizacije, načina njihove uvedbe in njihovo delovanje ter korak **analize** – ocenjevanja zbranih podatkov, med drugim z vidika soodvisnosti.

Vodja notranjerevizijske funkcije naj zagotovi, da bo oceno z IT-jem povezanih tveganj izvedel vsako leto, da bo ta upoštevala vse ravni IT-okolja, da bo upoštevala tako statična kot dinamična tveganja, da ne bo temeljila le na pristopu poizvedbe in da bo po koraku odkrivanja izvedena tudi ustrezna analiza.

4. OPREDELITEV VESOLJA IT-REVIDIRANJA

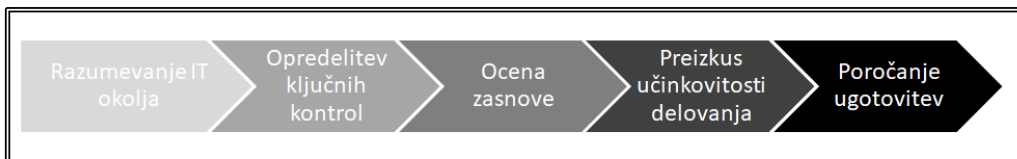
Opredelitev z IT-jem povezanih tveganj je osnova za določitev letnega načrta revidiranja. Pri tem je treba upoštevati še naslednje:

- preširoke opredelitve področja revidiranja (na primer *vse splošne računalniške kontrole*) bodo skoraj gotovo vodile v nenadzorovano rast projekta (angl. scope creep) in v razmik med dejanskimi revizijskimi postopki in pričakovanji izvršnega posloводства;
- IT-revizije naj bi se vsako leto dotaknile vseh ravni IT-okolja;
- IT-revizije naj bi bile zasnovane tako, da zagotavljajo učinkovito in logično poročanje,
- IT-revizije naj bi primerno pokrivalo tveganja, med drugim tako, da so zasnovane z dovolj proračuna.

5. IZVEDBA IT-REVIZIJ

Postopek IT-revidiranja najlažje razumemo kot serijo korakov. Primer delitev postopka po korakih predstavlja slika 2.

Slika 2: Pregled revizijskega postopka

Pomemben izziv IT-revidiranja so **merila oziroma sodila revizije**. Večina organizacij ni razvila meril osnovnega delovanja kontrol, po drugi strani pa izvirnost IT-okolij (teorija snežinke) omejuje uporabo generičnih meril. To lahko presežemo z uporabo standardov in okvirov, ki opredeljujejo generične **kontrolne cilje**, ne pa tudi podrobnih načinov, kako naj bi se ti dosegli. Zelo koristen vir informacij predstavlja zbirka kontrolnih ciljev za informacijske in sorodne tehnologije, ki jo poznamo tudi kot **okvir COBIT-a – kontrolni cilji za informacijsko in sorodno tehnologijo**³. Razvija in objavlja ga Inštitut za upravljanje informatike (angl. The IT Governance Institute, ITGI) – organizacija, katere cilj je pospeševanje mednarodnega sodelovanja in priprava standardov v zvezi z usmerjanjem in nadzorom IT-ja v organizacijah. COBIT je namenjen revizorjem informacijskih sistemov kot zbirka dobrih praks kontrol pri upravljanju informacijskih tehnologij, prav tako pomemben pa je tudi za poslovne uporabnike kot vodilo pri zasnovi kontrol pri upravljanju informacijskih tehnologij. Drugi standardi, ki lahko predstavljajo vire za zasnovo IT-revizij, so:

- ISO/IEC 27001 Sistemi upravljanja informacijske varnosti, ki jih razvija in objavlja Mednarodna organizacija za standardizacijo (angl. International Organization for Standardization, ISO) in vsebuje zahteve, povezane s sistemom vodenja varovanja informacij v organizaciji;
- Integrirani model zrelosti zmogljivosti (angl. Capability Maturity Model Integration, CMM) Inštituta za programsko opremo Univerze Carnegie Mellon, ki predstavlja model za razvoj in uvajanje informacijskih rešitev, vendar ga je mogoče uporabiti tudi za njihovo revidiranje;

³ Angl. Control Objectives for Information and related Technology.

- Standardi Nacionalnega inštituta za standarde in tehnologijo Združenih držav Amerike (angl. National Institute of Standards and Technology, NIST), ki pokrivajo različne vidike upravljanja IT-ja v najrazličnejših sektorjih;
- Standardi Inštituta sistemske administracije, revizije, upravljanja omrežij in upravljanja varnosti (angl. SysAdmin, Audit, Network, Security Institute, SANS), ki pokrivajo različne vidike upravljanja najrazličnejših tipov tehnologij;
- Okvir dobrih praks upravljanja informacijskih tehnologij in storitev ITIL^{®4} (angl. IT Infrastructure Library) je široko uveljavljen pristop k upravljanju IT-ja, zlasti pa storitev, ki jih IT-ji omogočajo;
- posameznim tehnologijam lastni standardi, ki jih razvijajo dobavitelji.

Drug pomemben izziv IT-revidiranja je **upravljanje virov**, zlasti pridobivanje usposobljenih IT-revizorjev. Noben strokovnjak nima vseh znanj, potrebnih za revidiranje tako vidika tehnične infrastrukture kot informacijskih rešitev IT-okolja, zato je treba pridobiti strokovnjake različnih profilov in tako zagotoviti, da so IT-revizije ustrezno izvedene. Kadar proračuni notranje revizije ne omogočajo zaposlitve takega nabora strokovnjakov, je treba razmisliti o najemu zunanjih revizijskih storitev in o soizvajanju revizij s sodelavci s tehničnih področij organizacije.

6. ORODJA ZA UČINKOVITO IZVAJANJE IT-REVIZIJ

IT-revizije je mogoče ob ustreznem znanju učinkovito izvajati s pomočjo nekaterih orodij, na primer orodij za elektronsko upravljanje revizijske dokumentacije, vodenje projektov, analizo podatkov, varnostne analize in podobno.

7. PRILOGA A SMERNICE GTAG: UPRAVLJANJE IT-REVIDIRANJA

Priloga A Smernice GTAG: Upravljanje IT-revidiranja podaja z novimi tehnologijami povezana IT-tveganja, kot so tveganja brezžičnih omrežij, tveganja mobilnih naprav, tveganja, povezana z varovanjem osebnih podatkov, in podobno. Za vsako skupino tveganj daje tudi priporočila oziroma dobre prakse za njihovo zmanjševanje.

---

⁴ ITIL® je registrirana blagovna znamka in registrirana javna blagovna znamka organizacije OGC (Office of Government Commerce) in je registrirana v Uradu za patente in blagovne znamke Združenih držav Amerike.

8. LITERATURA IN VIRI

1. IIA, IPPF. Najdeno 31. 7. 2018 na naslovu <https://na.theiia.org/standards-guidance/Pages/Standards-and-Guidance-IPPF.aspx>.
2. SIR – Notranji revizorji. Najdeno 5. 8. 2016 na naslovu <http://www.si-revizija.si/sekcijanotranjihrevizorjev/pravila-stroke>.

KANDIDATI, KI SO USPEŠNO ZAKLJUČILI IZOBRAŽEVANJE PRI INŠTITUTU

V okviru izobraževanja je Slovenski inštitut za revizijo organiziral zaključne izpite za kandidate, vpisane v izobraževanje za pridobitev strokovnih znanj za opravljanje pooblaščenega ocenjevalca vrednosti nepremičnin.

Po uspešni izdelavi zaključnega dela je Slovenski inštitut za revizijo izdal potrdilo o strokovnem znanju za opravljanje nalog pooblaščenega ocenjevalca vrednosti nepremičnin/pooblaščne ocenjevalke vrednosti nepremičnin:

– **Ani Benčina.**

Čestitkam se v imenu vseh imetnikov nazivov, vpisanih v registre pri Inštitutu, pridružuje tudi Slovenski inštitut za revizijo.